

Marjaana Haarala

RAJAKYLÄN HOIVAN IRTAIMISTOHANKINNAT

RAJAKYLÄN HOIVAN IRTAIMISTOHANKINNAT

Marjaana Haarala

Opinnäytetyö

Kevät 2012

Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen

ja johtamisen koulutusohjelma

Oulun seudun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu

Ylempi ammattikorkeakoulututkinto: Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelma

Tekijä: Marjaana Haarala

Opinnäytetyön nimi: Rajakylän hoivan irtaimistohankintojen projekti

Työn ohjaajat: Yliopettaja, TtT Helena Heikka, yliopettaja TtT Lea Rissanen

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2012

Sivumäärä: 53+18

Rajakylän hoivan irtaimistohankintojen projekti oli osa Oulun kaupungin Rajakylän hoivan rakentamisen projektia. Irtaimistohankintojen projekti ajoittui vuosille 2009 – 2011 ja sen päätavoitteena oli varustaa Rajakylän hoivan kolme hoivaosastoa, kuntosali, toimistot ja yleiset tilat käyttökuntoon.

Projektin toteutuksesta vastasi hankesuunnittelija yhteistyössä asiantuntijoiden ja taustatyöryhmän kanssa. Irtaimistojen laadun määrittäminen oli keskeinen osa hankintoja. Laatutekijät määriteltiin yhdessä taustatyöryhmän ja asiantuntijoiden kanssa. Laatutekijät määriteltiin kuhunkin hankintaryhmään erikseen. Projektin hankinnat olivat julkisia ja niitä koskivat lait julkisista hankinnoista. Irtaimistohankinnat tehtiin kilpailuttamalla erilaiset hankintaryhmät kokonaisuuksina erikseen. Tuotteille määriteltiin laatuvaatimukset käyttäen erilaisia menetelmiä laadun määrittämisessä. Laadun määrittämiseksi tuotteita koekäytettiin, kerättiin kirjallista tietoa tuotteista ja pyydettiin asiantuntijoiden arvioita tuotteista. Lisäksi vierailtiin Rajakylän hoivaa vastaavissa yksiköissä tutustumassa vastaavanlaisen käyttäjäröyhmän käyttämiin tuotteisiin.

Hankintaryhmät muodostettiin aikaisempien vastaavien projektien tuottaman tiedon ja taustatyöryhmän työskentelyn perusteella. Osa hankinnoista määräytyi yhteisesti laadittujen ohjeiden mukaisesti. Rajakylän hoivalle hankittiin vastaava varustus kuin muissa kaupungin samankaltaisissa ikäihmisten hoivahoidon yksiköissä on.

Irtaimistojen määrittelyissä kiinnitettiin erityistä huomioita tuotteiden soveltumiseen ikäihmisille. Lisäksi tuotteiden tuli olla turvallisia sekä henkilökunnalle sekä asiakkaille ja niiltä vaadittiin myös paloturvallisuutta. Apuvälineiden hankinnoissa kiinnitettiin huomio soveltuvuuteen ikäihmisille mutta myös työntekijöiden turvallisuuteen. Apuvälineitä pyrittiin hankkimaan kohteeseen määrällisesti riittävästi osaltaan takaamaan työntekijöiden työturvallisuutta ja työhyvinvointia. Irtaimistojen määrittelyssä pyrittiin luomaan viihtyisä hoito- ja työympäristö. Vielä projektin viimeisen kuukauden aikana hankittiin osastoille viihtyisyyttä lisääviä materiaaleja.

Asiasanat: irtaimisto, hankinta, hoitoympäristö, laatu, turvallisuus, projekti

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences

Degree Programme in Health Care and Social Services Development and Management

Author: Marjaana Haarala

Title of thesis: Rajakylä care property procurement project

Supervisors: Helena Heikka (PhD) and Lea Rissanen (PhD)

Term and year of completion: Spring 2012 Pages: 53+18

The Rajakylä Care Home Project For Procurement of Goods and Chattels was a part of the construction project of the Rajakylä Care Home. The acquisition project of the movables was active during the years 2009-2011. The aim of the acquisition project was to equip the three wards, the gym, the offices, and the lounges of the care home with the fixtures and the movables needed.

Project analyst was responsible for implementation of the project in co-operation with specialists and with a background group. The specification of the quality of the movables was an essential part of the acquisition process. The quality requirements were defined by several methods. According to the legislation about public procurements the acquisitions of the project were public. The products were divided into analogical procurement groups, each of which was set for open competition.

The purchase groups were based on the information from previous projects and on the results of the work of the background group. A part of the acquisitions was made according to the common instructions used in the city. The Rajakylä Care Home was equipped with similar outfit as the other Care Homes in the city have.

The senior citizens as the users were specially kept in mind while selecting the moveables, which must be easy to use and safe also in case of fire. While selecting and providing aids not only senior citizens were in mind, but also the safety of the personnel was found very important. Not only the quality of the ancillaries is significant, but also the amount helps to guarantee the safety and the welfare of the personnel. A cosy and comforting environment for the patients and the personal was the aim of the project. Still during the last month of the project new materials were acquired to add cosiness.

Keywords: movables, procurement, care environment, quality, safety, project

Sisällys

ABSTRACT	4
1 PROJEKTIN TAUSTA, TARKOITUS JA TAVOITTEET	7
2 IRTAIMISTOHANKINNAT JA HOIVAYKSIKÖN ASUKAS- JA TYÖTURVALLISUUS	11
2.1 Laadukas ja turvallinen hoitoympäristö hoivayksikössä.....	11
2.2 Irtaimistohankinnat Rajakylän hoivalle	16
3 IRTAIMISTOHANKINTOJEN JA TURVALLISEN HOITOYMPÄRISTÖPROJEKTIN TOTEUTTAMINEN	19
3.1 Projekti kehittämismenetelmänä	19
3.2 Projektin lähtötilanteen kuvaus ja tavoitteet	21
3.3 Projektin tukirakenteet ja organisointi	23
3.4 Projektin eteneminen.....	25
3.4.1 Rajakylän hoivan irtaimistojen laatu.....	27
3.4.2 Vertailukehittäminen irtaimistojen laadun määrittämisen työvälineenä....	28
3.4.3 Osallistuva havainnointi ruokavaunujen laadun määrittelyn välineenä.....	31
3.4.4 Asiantuntijakonsultaatiot osana irtaimistojen laadun määrittämistä.....	34
3.5 Taustatyöryhmän työskentely	35
3.6 Projektin raportointi	36
3.7 Projektin päättäminen.....	37
4 PROJEKTIN TULOKSET	38
4.1 Rajakylän hoivan hoitoympäristön laatu ja turvallisuus	38
4.1.1 Vertailukehittämisen ja asiantuntijakonsultaatioiden tulokset.....	40
4.1.2 Ruokavaunujen havainnoin tulokset ja kilpailuttaminen	43
4.2 Hankesuunnittelijan työnkuvaus	44
4.3 Projektin arviointi.....	46
4.4 Pohdinta.....	50
5 LÄHTEET	54
LIITTEET	62

TAULUKOT

TAULUKKO 1. Hankintalain 15§ mukaiset kansalliset kynnysarvot

TAULUKKO 2. EU- kynnysarvot (Hankintalain 16§)

TAULUKKO 3. Asiakasnäkökulmaan perustuvia laadun määritelmiä

KUVIOT

KUVIO 1. Laatukehä

KUVIO 2. Rajakylän hoivan projektiorganisaatio

LIITTEET

LIITE 1. Oulun kaupunki hankintasääntö

LIITE 2. Oulun kaupunki hankintasääntöä täydentävät ohjeet

LIITE 3. Kirjallisuuskatsaus

LIITE 4. Rajakylän hoivan sängyn kilpailuttamisen laatukriteerit

LIITE 5. Viherkasvihankinta IVA- arviointi

LIITE 6. Hankesuunnittelijan työn kuvaus

LIITE 7. Kalusteiden ominaisuuksien osaluettelo

1 PROJEKTIN TAUSTA, TARKOITUS JA TAVOITTEET

Suomi ikääntyy seuraavin vuosikymmenien aikana nopeasti. Se haastaa kuntien poliittiset päättäjät ja johdon tunnistamaan muutoksen suunnan ja pohtimaan uusia keinoja, joilla ikääntyneiden palvelut jatkossa järjestetään laadukkaasti: arvokkaasti ja asiakasta kunnioittaen, vaikuttavasti ja taloudellisesti kestävästi. Ikääntyneiden palveluille annettiin uusi laatusuositus vuonna 2008. Suosituksessa esitetään ikääntyneiden palveluiden laadun parantamiseksi strategisia linjauksia kolmelle osa-alueelle: hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen ja palvelurakenteeseen, henkilöstöön ja johtamiseen, asuin- ja hoitoympäristöihin. Palvelurakenteen muutoksella on tavoite hillitä laitoshoidon määrän kasvua ja tukea kotona asumista tukevia palveluita. Laatusuositus myös suositti laatimaan ikääntymispoliittisen strategian kunnissa. Valtakunnallisina tavoitteina vuoteen 2012 on, että 75 vuotta täyttäneistä 91-92 % asuu kotona itsenäisesti tai kattavan palvelutarpeen arvioinnin perusteella myönnettyjen tarkoituksenmukaisten palvelujen turvin ja 3 % on hoidossa vanhainkodeissa tai pitkäaikaisessa hoidossa terveystieteiden vuodeosastoilla. (Ikäihmisten palvelujen laatusuositus 2008, 9, 30.).

Oulun kaupungissa aloitettiin 2008 ikääntymispoliittisten linjausten laatiminen. Valmistelun edetessä Oulun kaupungin linjaukset on saanut nimen Yhdessä ikäihmisen asialla. Linjausten visiona on ”Oululainen ikäihminen voi hyvin.”. Visiota tarkentavia strategisia päämääriä ovat seuraavat: ikäihminen toteuttaa voimavarojaan, ikäihminen kokee asuvansa kotona, Oulussa on ikäihmisille turvallinen ja viihtyisä elinympäristö, sukupolvet toimivat yhdessä, ikäihmisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on monen toimijan yhteistyötä, Oulussa on ikäihmisen yksilöllisistä tarpeista lähtevä itsenäiseen elämänhallintaan kannustavat maan kehittyneimmät palvelut, Suomen vanhusmyönteisin ilmapiiri ja kulttuuri. (”Yhdessä ikäihmisen asialla” Oulun kaupungin ikääntymispoliittiset linjaukset 2010–2020. Hakupäivä 20.5.2011.)

Valtakunnallisen laatusuosituksen ja Oulun kaupungin linjaukset korostavat kotona asumista tukevia palveluita. Ikäihmisten palvelujen laatusuositus (2008, 28) kehottaa uudistamaan ikääntyneiden pitkäaikaishoivaa rakenteita ja toimintatapoja muuttamalla.

Pitkäaikainen hoiva terveyskeskusten vuodeosastoilla on korvattava muilla vaihtoehdoilla, mikäli hoito ei vaadi lääketieteellisesti perusteltua hoitoa vuodeosastoilla. Pitkäaikainen hoiva tulisi järjestää ikäihmisen omien toiveiden mukaisesti kotona tai kodinomaisessa ympäristössä. Tavoitteena on luoda perinteisen vanhainkotihoiton ja terveyskeskusten vuodeosastoilla tapahtuvan pitkäaikaisen laitoshoidon tilalle uusi hoivapalvelumuoto. Uuden hoivapalvelumuodon ajatellaan pitävän sisällään asiakkaille tarpeiden mukaista kuntouttavaa pitkäaikaista hoivaa, jossa hoitohenkilöstöä on paikalla ympärivuorokauden ja lääkäripalvelut ovat joustavasti saatavilla. Tällainen palvelukuvaus vastaa jo nykyisin Oulun kaupungin hoivayksiköiden tarjoamaa hoivaa. Oulun kaupungin hoivayksiköt ovat laitoshoidon tarjoavia yksiköitä, joissa pyritään kuntouttavalla työotteella hoitamaan asukkaita mahdollisimman kodinomaisissa olosuhteissa.

Hoivakotiasuminen on asumista sosiaalilainsäädännön alaisessa laitoshoidon yksikössä mahdollisimman kodinomaisessa ympäristössä. Laitoshuollolla tarkoitetaan hoidon, ylläpidon ja kuntouttavan toiminnan järjestämistä jatkuvaa hoitoa antavassa sosiaalihuollon toimintayksikössä. Laitoshuoltoa annetaan henkilölle, joka tarvitsee apua, hoitoa tai muuta huolenpitoa, jota ei voida tai ei ole tarkoituksenmukaista järjestää hänen omassa kodissaan muita sosiaalipalveluita hyväksi käyttäen. (Sosiaalihuoltolaki 17.9.1982/710 24§, 3.4.1992/311 Finlex hakupäivä 13.2.2011.)

Ikäihminen tarvitsee laitoshoidon, mikäli hänen tarvitsemaansa ympärivuorokautista apua ei voi enää järjestää hänen kotonaan tai palveluasunnossa. Usein laitoshoidon tarpeeseen vaikuttavat monet tekijät samaan aikaan (Voutilainen 2004, 9). Laitoshoidon tavoitteena on tukea kaikkien ikääntyneiden hyvää elämänlaatua, itsemääräämisoikeutta ja itsenäistä suoriutumista riippumatta heidän toimintakyvystään (Lehtoranta, Luoma & Muurinen 2007,7.) Laitoshoidon taustalla on usein jokin dementoiva sairaus. Dementoituneiden asiakkaiden hoidon tavoitteiden asettelussa tulee muistaa sairauden eteneminen. Hoidon tulisi auttaa dementoitunutta nauttimaan elämästään niin paljon kuin mahdollista, osallistumaan toimintaan itsenäisesti, ylläpitämään ja parantamaan hyvinvointiaan, luomaan turvallisuuden tunnetta ja pitämään yllä arvokkuutta sekä yhteyksiä muihin ihmisiin. (Viramo 1994, 44.) Siihen pyrkii myös Oulun kaupungin hoivayksiköissä käytössä oleva oma toimintamalli: Dementoituneen ihmisen arvokas elämä. Oulun kaupungin hoivayksiköt ovat osallistuneet mallin kehittämistyöhön. Toimintamallissa yksi osatekijä asukkaan arvokkaan elämän mahdollistajana on ympäristö. Mallissa ympäristö

tarkoittaa turvallisuutta, virikkeellisuutta ja kodinomaisuutta. (Vuokila-Oikkonen 2007, 5,9.)

Rajakylän hoivan rakennusurakan tarkoituksena on monipuolinen, toimiva työ- ja hoitoympäristö. Rajakylän hoivan rakentamisen taustalla on tarveselvitys, minkä pohjalta on tehty hankesuunnitelma. Kaupunginhallitus päätti 28.8.2006, että Rajakylän hoivayksikön hanke toteutetaan tarveselvityksessä (12.5.2006) esitetyn ensimmäisen vaihtoehdon mukaisesti. Sen mukaan vanhusten hoivahoitoa varten tarvitaan 90-paikkainen hoivayksikkö, josta 10 paikkaa tulee varata eri yksiköiden yhteiselle asiakasryhmälle. 90 hoivapaikkaan sisältyy arvio vuorohoitopaikkojen määrästä. Yksikköön tarvittaisiin tilat myös alueen kotihoidolle. Hoivapaikkojen lisäksi kiinteistöön tulisi kehitysvammaisten autetun asumisen yksikkö (noin 15 paikkaa). Autetun asumisen yksikössä on henkilökunta paikalla ympäri vuorokauden. (Rajakylän hoivan kiinteistön hankesuunnitelma 2007, 3)

Rajakylän hoivan rakentamisen perusteena on hoiva-asumisen ja hoidon tarve. Sen rakentaminen ja varustaminen lähtee asiakkaan tarpeista. Asiakkaiksi luetaan asukkaat, omaiset ja henkilökunta. Asiakaslähtöinen ajattelutapa on samalla vaikuttavuuskeskeinen ajattelutapa. Kaikilla toiminnoilla on samalla yhteiskunnallinen vaikuttavuustavoite. Onnistuminen tässä merkitsee samaa kuin asiakastarpeiden tyydyttäminen yksityisellä sektorilla. Rajakylän irtaimistohankintojen projekti pyrkii myös prosessien tunnistamiseen. Julkishallinnon, kuten Rajakylän hoivan irtaimistojenhankintaprosesseille, on tyydyttäviä useat asiakkaat ja saman tahon esiintyminen useissa rooleissa. Prosessien tunnistamisessa tulisi lähteä liikkeelle niistä vaikutuksista, joita prosessin on tarkoitus tuottaa. Prosessien tunnistaminen alkaa tavallisesti toiminnan suunnittelulla tai sitä tukevalla toiminnalla ja päättyy loppuarviointiin tai jatkuvaan seurantaan. (Virtanen, Wenneberg. 2005, 116-117.)

Laadukkaan ja turvallisen hoitoympäristön luominen on aina tavoitteena uusia hoivayksiköitä rakennettaessa. Laitoshoidon laadun määrittämien on hyvin haasteellista, koska huomioon otettavia näkökulmia on useita. Laatua on pyritty määrittämään asiakasnäkökulmasta, ammatillisen työn ja laadun johtamisen näkökulmasta (Lehtoranta, Luoma, Muurinen 2007, 5). Turvallisuuden varmistaminen on yksi osa laatua. Turvallisuutta pitää tarkastella niin asukkaan, työntekijän, omaisten kuin ympäristönkin näkökulmista.

Turvallisuuteen vaikuttaa rakennuksen fyysiset rakenteet mutta myös taloon hankitut turvajärjestelmät, laitteet ja muu irtaimisto. Rakennukseen valituilla materiaaleilla ja esim. värimaailmalla voidaan lisätä tai alentaa rakennuksen laatua ja turvallisuutta. Toisaalta vielä keskeisempi merkitys on henkilökunnan osaamisella. Mikään turvajärjestelmä ei toimi ellei henkilökunta osaa sitä käyttää tai käyttää sitä väärin. Turvallisessa hoivayksikössä otetaan huomioon sekä asukkaan, että henkilökunnan turvallisuus. Turvallisuuden hallinta edellyttää hyvin toimivaa organisaatioita ja laitteiden hallintaa. (Knuuttila, Tamminen 2004, 7.)

Hoitoympäristöllä on suora yhteys myös asiakkaan saaman hoidon laatuun. Erityisesti kuntouttavan työotteen näkökulmasta korostuu asiakkaan mahdollisuudet ulkoiluun ja apuvälineiden laatu ja saatavuus (Vähäkangas, Noro 2009, 97-108). Fyysisesti hyvin huonokuntoiset ikäihmiset ja pitkälle edennyttä dementiaa sairastavat tarvitsevat turvallisen, toimintakyvyn ylläpitämisen mahdollistavan ja muuhun toimintaan aktivoivan asuinympäristön. Suurin osa ikääntyvistä haluaa asua omissa kodeissaan niin pitkään kuin mahdollista. Kun asuminen ei ole enää mahdollista omassa kodissa, halutaan vaihtoehdon olevan mahdollisimman kodinomainen asumisympäristö. (Verma, Åkerblom 2008, 8.) Myös Vähäkangas (2010, 25) toteaa tulevaisuuden haasteena olevan pyrkimys pois sairaalanomaisista olosuhteista ja passivoivasta hoitokulttuurista. Sillä hänen mukaansa voi edistää ikääntyneiden elämänlaatua ja elämistä omien toiveiden mukaisesti myös elämän loppuvaiheessa.

Rajakylän hoivan irtaimistohankintojen projektissa keskeinen tavoite oli hankkia Rajakylän hoivalle tarvittavat kalusteet, apuvälineet ja muut tarpeelliset tarvikkeet. Projektin tarkoituksena oli myös pyrkiä lisäämään Rajakylän hoivan yksiköiden turvallisuutta. Turvallisuutta tarkasteltiin sekä asukkaiden että henkilökunnan näkökulmista. Irtaimistohankintojen projektin kehittämistavoitteena oli kuvata sosiaali- ja terveystoimen investointikohteiden irtaimistohankintojen prosessi. Irtaimistohankintojen prosessin nykyisen tilanteen kuvaaminen antaa pohjan jatkossa kehittää hankintojen prosessia entistä toimivammaksi.

2 IRTAIMISTOHANKINNAT JA HOIVAYKSIKÖN ASUKAS- JA TYÖTURVALLISUUS

2.1 Laadukas ja turvallinen hoitoympäristö hoivayksikössä

Laadukkaan ja hyvinvointia edistävän ympäristön määrittämiseen voidaan käyttää kolmea kriteeriä. 1. Ympäristö toimii erilaisten ihmisten ehdoilla. 2. Ympäristö tarjoaa yhteisöllisyyttä. 3. Rakennettu ympäristö on kokonaistaloudellinen. Seuraavat ominaispiirteet toteuttavat osaltaan näitä kriteereitä: liikkumisen esteettömyys, monikäyttöiset tilat, hoidon ja hoivan integrointi yhteisöön sekä lähipalveluverkko. (Tapaninen, Kauppinen, Kivinen, Kotilainen, Kurenniemi & Pajukoski 2002, 147.) Kotilainen (2009, 31) on artikkelissa todennut, että tutkimusten valossa on kysymys hyvien paikkojen tekemisestä, kun halutaan rakentaa paranemista edistäviä ympäristöjä. Seuraavien ominaisuuksien tulisi silloin täytyä: mahdollisuus olla yksin tai seurassa oman valinnan mukaan, säilyttää näköyhteys sairaalan ulkopuoliseen maailmaan, säilyttää kontakti luontoon sisällä ja ulkona, tuntea ympäristö viihtyisäksi, kuitenkin kontrolloiduksi ja turvalliseksi sekä tehdä ympäristöstä selkeä ja ymmärrettävä, tunnelmaltaan kodikas, ilmava ja siisti.

Laitoshoidon laadukas hoitoympäristö tukee sen asukkaiden elämänlaatua ja siten edistää laitoshoidon laadun kehittämistä. Hyvä hoitoympäristö ylläpitää ja edistää asukkaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä sekä elämänlaatua. Hoitoympäristöjen turvallisuuteen, kodikkuuteen, esteettömyyteen, viihtyvyyteen sekä yksityisyyden kunnioittamiseen tulee kiinnittää huomiota. Vanhusten pitkäaikaishoitoa ei tulisi järjestää sairaalanomaisissa olosuhteissa kuten terveyskeskusten vuodeosastoilla. Uudetkaan tilat eivät välttämättä ole asukkaiden mielestä viihtyisiä ja turvallisuuden tunnetta luovia. Hoitoympäristö voi ikäihmisestä tuntua liian modernilta ja vieraalta. Fyysisen lähiympäristön kehittämiseksi on tarvetta. Hyvä ympäristö on voimavara ja ikäihmisen toimintakyvyn heiketessä lisääntyy lähiympäristön viihtyisyyden merkitys. Hyvä fyysinen ympäristö on yksi ihmisten hyvän elämän edellytyksistä (Tapaninen ym. 2002, 19). Asuutilan viihtyisyyteen vaikuttavia tekijöitä ovat tilan väljyys ja selkeys, helppo orientoitavuus sekä oikea lämpötila. Vedontunnetta ei saisi esiintyä lainkaan. Kodikkuu-

teen vaikuttavat lisäksi värit, kalusteet ja tekstiilit. (Sievänen, Sievänen, Välikangas & Eloniemi-Sulkava 2007, 17.)

Laitoksessa tutut esineet, omat rakkaat tavarat voivat luoda viihtyisyyttä ja turvallisuutta asukkaan huoneeseen. (Vaininen, Routsalo & Virtanen 1999, 2-3.) Kodikkuus ja viihtyisyys muodostuvat myös sosiaalisten tekijöiden kautta. Ihmissuhteet, yhteisyys, osallistuminen ja avun saaminen ovat merkityksellisiä viihtyisyyden ja kodinomaisuuden luomiseksi. Myös laitoksen sijanti voi vaikuttaa viihtyisyyden kokemukseen. (Elo 2006, 63; Meripaasi 2000, 32-33; Häggman-Laitila, Kotilainen 1996, 107.) Kuuluminen johonkin yhteisöön ja erilaiset palvelut ovat myös edellytyksinä hyvään elämään (Tapaninen ym. 2002, 19.) Laitoshoidossakin voidaan ajatella muodostuvan erilaisia yhteisöjä, joihin kuulutaan ja joissa voidaan tarjota myös palveluja.

Tavoitteena on, että kaikille pitkäaikaisasukkaille tulisi olla oma huone, jossa on oma hygieniatila. Erityisesti dementiaa sairastavat ja saattohoidossa olevat hyötyvät yhden hengen huoneesta. Meripaaden (2000, 34) mukaan oma huone oli asukkaille tärkeä. Omaksi huoneeksi kuitenkin katsottiin se huone, jossa asukas asui eikä sen tarvinnut olla yhden hengen huone. Yhden hengen huoneet tukevat laadukkaan pitkäaikaisen hoidon toteutusta turvaamalla asukkaan yksityisyyttä ja omaisten hoitoon osallistumista. Ne mahdollistavat myös inhimillisen saattohoidon järjestämisen. (Ikäihmisten palvelujen laatusuositus 2008, 42.) Myönteiset kokemukset pitkäaikaishoidon yksiköissä asukkailla perustuvat muun muassa henkilökohtaisiin huone- ja saniteettitiloihin ja vaihteleviin yhteistiloihin. Asukkaalla on tuolloin mahdollisuus halutessaan olla yksin tai yhdessä muiden kanssa. Oman tilan kunnioittaminen on asukkaalle tärkeää, koska se osaltaan luo turvallisuuden tunnetta. Väliverhoilla voidaan turvata yksityisyyttä kahden hengen huoneissa. Se voi olla erityisen merkityksellistä hoitotoimien aikana, mutta myös vierailijoiden käydessä tai asukkaan ollessa sairaana. Sairaana ollessa voi käperäytyä itseensä, eikä jaksaa seurustella muiden kanssa. Yksityisyyden säilymisellä voi ajatella olevan terveyttä edistävää vaikutusta. (Rosqvist 2003, 39, 105.)

Esteettömyys on yksi tärkeä laadukkaan ympäristön osatekijä. (Yksilölliset palvelut, toimivat asunnot ja esteetön ympäristö 2003, 18). Liikkumisvaikeudet johtuvat ympäristöstä, erilaisista tilanteista ja liikkujista itsestään. Esteetön ympäristö on myös yksi hyvinvointia edistävä tekijä. Esteettömässä ympäristössä liikkuminen on mahdollista ja

turvallista kaikille, mikä osaltaan vähentää syrjäytymisen riskiä. (Tapaninen ym. 2002, 109.) Esteettömyyttä ei voi tarkastella vain asukkaiden toimintakyvyn näkökulmasta. Laitoshoidon asukkaiden asuinympäristö on myös hoitotyön työympäristö. Se näkökulma lisää osaltaan esteettömyyden haastavuutta. Esimerkiksi ovien optimaalinen leveys rollaattoria käyttävän asukkaan kohdalla on erilainen kuin hoitosängyn kuljettamisen mahdollistava ovileveys. (Vanhusten ja vammaisten palvelutalon kehittäminen – kuvaus nykytilanteesta, 13 taloa 2008, 111.) Ympäristön toimivuus ja esteettömyys on myös teknologisen kehityksen perusta. Hyvän ympäristön tueksi on laadittu erilaisia rakentamiseen liittyviä suunnitteluohjeita. Käyttäjätutkimuksia tältä alueelta on tehty vähän. Apuvälineillä voidaan osittain korjata ympäristön puutteita, mutta ne eivät voi korvata hyvää ympäristöä. (Verma, Hätönen 2011, 57.)

Piha ja puutarha antavat mahdollisuuden kokea luontoa, millä on ihmisen hyvinvointiin positiivinen vaikutus. Viihtyisän fyysisen ympäristön yksi osa on luonnonympäristö asumisviihtyisyyttä lisäävänä tekijänä. Jo luontoympäristön läheisyys, asuinympäristön vihreys ja luontonäkymät kodin ikkunoista lisäsivät asuinviihtyvyyttä. Luonnonympäristö antaa yhteyden myös ajankuluun ja vuoden- ja vuorokaudenaikoihin. Viihtyisyyden kokemiseen liittyi luonnon vehreys, istutukset, puusto. Kerrostaloympäristössä jo ikkunan luontonäkymät lisäsivät hyvinvointia. (Tapanien ym. 2002, 100; Elo 2006, 60 Ikäihmisen palvelujen laatusuositus 2008, 42.)

Elon (2006, 60) tutkimuksessa luonnonympäristöillä oli yhteys ikäihmisten fyysiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Viihtyisäksi koettu ympäristö tuki ikäihmisten fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia. Myös ympäristön siisteydellä oli merkitystä hyvinvoinnin kokemiseen. Siisteyttä ikäihmiset arvostivat niin ulko- kuin sisätiloissa. Siisteydellä ja järjestyksellä on tärkeä merkitys myös turvallisen työnteon kannalta. (Rissa 1999, 112.) Myös Rappen (2005, 51) tutkimuksen mukaan kasveilla ja viherympäristöillä voi olla merkitystä asukkaiden kokemaan hyvinvointiin ja terveyttä edistävää vaikutusta. Elävien kasvien käyttämien tiloissa vähentää laitospaisuuden tunnetta ja lisää inhimillisyyden tuntua. Toisaalta pitkälle edennyttä dementiaa sairastavan kohdalla silkkinen tai muovinenkin kasvi voi tuoda mielihyvää. Asiakas ei kykene muistamaan kuinka pitkään kukka on jo kukkinut ja nauttii siitä siksi aina. Toisaalta hänen nuoruudessaan ei tekokukkia juuri ollut, joten dementiaa sairastava voi ajatella kukkien tulevan

aina puutarhasta. Elävillä kasveilla on kuitenkin myös ilmanlaatua parantavia vaikutuksia. (Chalfont 2007, 21.)

Ympäristön merkitys korostuu erityisesti henkilöillä, joilla toimintakyky on heikentynyt. Ympäristöllä on merkitystä turvallisuuteen. Ympäristö voi olla kaatumisvaaraa lisäävä tai vähentävä tekijä. Esteetön ympäristö on tärkeä osa turvallisuutta toimintakyvyn ollessa rajoittunut. (Sievänen, Sievänen, Välikangas & Elonemi-Sulkava 2007, 13). Turvallista liikkumista edistää myös hyvä valaistus ja ympäristön järjestäminen havainnointia tukevaksi. (Hartikainen, Lönnroos 2008, 299.) Pirisen (2003, 108) mukaan keskeisiä laatukriteereitä ergonomian osalta kodeissa ovat turvallinen ja helposti saavutettava, avara ja valoisa. Dementiaoireisiin liittyy usein hahmottamisen ja orientoitumisen ongelmia, jotka yhdessä ikääntymiseen aiheuttaman näön heikentymisen kanssa nostavat valaistuksen erittäin tärkeäksi osaksi ympäristön toimivuutta ja turvallisuutta. (Aro 2008, 8, hakupäivä 24.9.2011.)

Äänet saattavat myös tukea dementoituneen hahmottamista, mikäli äänilähteen voi erottaa. Turvallisuuden tunne lisääntyy, kun hoivayksikön samanaikaiset ääniärsykkeet ja melu minimoidaan. Äänen voimakkuudella on todettu vaikutusta myös orientoitumiskykyyn. (Ranne 2008, 14.) Hoitajakutsujärjestelmän aiheuttamat äänet voidaan kokea meluksi. Melun vaikutukset ilmenevät ihmisissä elintoimintojen ja käyttäytymisen muutoksina ja melun aiheuttamina kokemuksellisinä elämyksinä. Melu voi aiheuttaa elintoimintoihin muutoksia, lisätä aggressiivisuutta tai masentuneisuutta sekä aiheuttaa päänsärkyä. Melulla on vaikutusta unenlaatuun ja määrään. Erilaiset äänet voivat vaikeuttaa nukahtamista tai häiritä unen laatua. Erityisesti tehohoidossa melun vaikutuksia on tutkittu ja melutaso voi niissä yksiköissä olla korkea ympäri vuorokauden. (Asumisterveysohje STM 2003:1,35-36.; Sound intensity and noise evaluation in a critical care unit 2010, 88. Hakupäivä 7.3.2011.)

Dementia- ja laitospalvelut pitäisi kytkeä osaksi peruspalveluverkoston. (Lehtoranta, Luoma & Muurinen 2007, 8.). Hoivayksikön sijainti asuinalueella ja hyvät kulkuyhteydet vahvistavat laitoshoidon ympäristöjen laadukkuutta (Voutilainen, Vaaramaa, Backman, Paasivaara, Eloniemi-Sulkava & Finne-Soveri 2002, 125.)

Kuuttila ja Tamminen (2004, 4-10) ovat kehittäneet turvallisen hoitoyksikkömallin. Malli tähtää siihen, että riskit hallitaan kokonaisuutena ottaen huomioon asukkaan hoito, työtavat, ympäristö, laitteiden käyttö ja ylläpito sekä organisaation menettelyt. Asukkaiden häiriöttömän hoitotoiminnan turvaamiseksi terveydenhuollon laitosten riskienhallinnassa tarkastelu kohdistetaan henkilöihin, toimitiloihin ja toimintaan. Terveydenhuollon laitosturvallisuuden kehittäminen selvityksen (2009, 12-14) mukaisista osa-alueista on tässä projektissa on keskitytty laitosturvallisuuden kehittämisessä henkilöturvallisuuteen ja työturvallisuuteen. Rajakylän hoivan rakennusprojektissa on otettu huomioon myös kiinteistö- ja toimitilaturvallisuus, palo- ja pelastusturvallisuus, rikosturvallisuus, ympäristöturvallisuus. Turvallisuuden osat ovat laajoja, osittain päällekkäisiä kokonaisuuksia.

Hoitohenkilökunnan työympäristöt muuttuvat jatkuvasti. Henkinen rasitus koetaan fyysisistä voimakkaampana, vaikka hoitohenkilöstön työ on fyysisesti rasittavaa. Työhön kuuluu paljon kävelemistä, nostamista, kantamista ja kumartelua. Raskaita hoitotoimia voidaan joutua tekemään yksin, kiireessä ja hankalissa työasunnoissa. Tutkimusten mukaan apuvälineiden käyttäminen raskaissa siirroissa ja nostoissa hyödyttävät henkilökuntaa. Laitteiden oikea käyttö vähentää henkilökuntaan kohdistuvaa fyysistä kuormitusta. Nosto- ja siirtolaitteiden määrällä ja toiminnallisella laadulla on merkitystä niiden käyttämiseen. Henkilökunnan työnkuormittavuutta voi lisätä myös asukashuoneiden ahtaus ja jatkuva kalusteiden siirtäminen asukashuoneissa. (Siukola, Nygård, Stålhammar & Perkiö-Mäkelä 2004, 318-337.) Toisaalta fyysisellä työympäristöllä on myös merkitystä henkilökunnan työturvallisuudelle ja työssä jaksamiselle. Hyvä työpaikka on ympäristön näkökulmasta terveellinen, turvallinen ja viihtyisä. (Työympäristön ja työhyvinvoinnin linjaukset vuoteen 2011, 5). Henkilökunnan työuupumukseen liittyvät useat tekijät: työntekijä itse, työtehtävät, lähiesimies ja organisaatio. Johtaminen vaikuttaa sekä myönteisesti että kielteisesti henkilökunnan työuupumisen kehittymiseen. (Kanste 2005, 189-190.) Työn ja työympäristön suunnittelu on tärkeässä asemassa myös työkyvyn kannalta. Jo suunnitteluvaiheessa on kartoitettava erilaiset tapaturmariskit, kemikaalien ja ilman epäpuhtauksien aiheuttamat vaarat. Lisäksi ergonomisiin ongelmiin on tärkeä pyrkiä puuttumaan jo ennalta. Töiden hyvä suunnittelu ja järjestäminen ovat tärkeimpiä keinoja tapaturmien ennalta ehkäisemisessä ja työn kuormittavuuden vähentämisessä. (Rissa 1999, 112). Henkilökunnan turvallisuutta ja työssä jaksamista on tässä projektissa tarkasteltu lähinnä tapaturmien välttämisen ja fyysisen työssä jaksamisen

näkökulmista, koska projekti kohdentuu irtaimistoihin ja fyysisiin rakenteisiin, ei toimintaan. Lisäksi tarkastellaan väkivallan vaara- ja uhkatilanteisiin varautumista. Väkivallan uhan hallintaan liittyvät ratkaisut vaikuttavat työssä jaksamiseen. (Terveydenhuollon laitosturvallisuuden kehittäminen 2009, 20).

Turvallisuudessa on kysymys riskien hallinnasta ja varautumisesta. Yleisesti riski voidaan määritellä haitan mahdollisuutena. Riski jakautuu kahteen osa-alueeseen: haitan suuruuteen ja vahingollisuuteen sekä haitan toteutumisen todennäköisyyteen. Haitalla voi olla laajoja vaikutuksia ihmisten hyvinvointiin, talouteen ja ympäristöön. (Riskien hallinta Suomessa esiselvitys. 2002, 8.)

2.2 Irtaimistohankinnat Rajakylän hoivalle

Irtaimisto käsitteenä on hyvin laaja. Tässä projektissa irtaimisto kattaa laajasti irtaimen kaluston: huonekalut, ruokavaunut, astiat, apuvälineet ja hoitovälineitä. Lisäksi uuden yksikön perustamisvaiheessa yksikköön hankitaan sisustustarvikkeita, vihersisustusta ja asukkaiden tarvitsemia asusteita ja muita tarvikkeita. Niitä varten on oma käyttötalousmäärärahasa. Oulun kaupungissa on erillisinvestointikohteiden hankintojen määrittelyyn oma Rajapintataulukko. Taulukossa on määritelty hankintarajoja: mitkä hankinnat kuuluvat rakennusurakassa hankittaviin ja mitkä kuuluvat erillisellä investointimäärärahalla hankittaviin. Rajapintataulukossa on osaltaan määritelty myös, mitkä hankinnat ovat investointihankintoja ja mitkä käyttötalouden hankintoja. Hankintajaottelu määrittää siis rakennuttajan ja käyttäjähallintokunnan hankintarajat erillisinvestointiohjelman mukaisissa rakennushankkeissa. (Oulun Tilakeskus, Rajapintataulukko 24.3.2009, 1, hakupäivä 18.12.2009.)

Rajakylän hoiva on Oulun kaupungin omistama yksikkö. Sitä koskevat julkisia hankintoja koskeva lainsäädäntö ja menettelytavat. Lisäksi Oulun kaupungin omat säännöt määrittelevät, missä tilanteissa hankinnat on kilpailutettava. Oulun kaupungin omat ohjeistukset liitteissä (Liitteet 1 ja 2). Hankintalainsäädäntö koskee hankintamenettelyä, joka alkaa hankintailmoituksesta tai tarjouspyynnöstä. Menettely päättyy hankintapäätöksen tiedoksiantoon ja muutoksenhakumenettelyihin. (Hyvönen, Kess, Piisi, Tuomela & Uotila 2007, 19.)

Julkisissa hankinnoissa on noudatettava mm. seuraavia periaatteita: Hankintayksikön on käytettävä hyväksi olemassa olevat kilpailuolosuhteet, kohdeltava hankintamenettelyn osallistujia tasapuolisesti ja syrjimättä sekä toimittava avoimesti ja suhteellisuuden vaatimukset huomioon ottaen. Hankintayksiköiden on pyrittävä järjestämään hankintatoimintansa siten, että hankintoja voidaan toteuttaa mahdollisimman taloudellisesti ja suunnitelmallisesti sekä mahdollisimman tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina ympäristönäkökohdat huomioon ottaen. Hankintatoimintaan liittyvien hallinnollisten tehtävien vähentämiseksi hankintayksiköt voivat käyttää puitejärjestelyjä sekä tehdä yhteishankintoja tai hyödyntää muita yhteistyömahdollisuuksia julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa. (Hankintalaki, Finlex, hakupäivä 22.9.2011.)

Julkisilla hankinnoilla tarkoitetaan sellaisia tavara-, palvelu- ja rakennusurakkahankintoja, joita valtio, kunnat ja kuntayhtymät, valtion liikelaitokset sekä muut hankintalainsäädännössä määritellyt hankintayksiköt tekevät oman organisaationsa ulkopuolelta. Julkiset hankinnat tulee tehdä hankintalainsäädännössä säädettyjä menettelytapoja noudattaen. Sääntelyn tavoitteena on tehostaa julkisten varojen käyttöä. Siksi hankinnat on pääsääntöisesti kilpailutettava avoimesti ja tehokkaasti, ja kilpailuun osallistuvia yrityksiä on kohdeltava tasapuolisesti ja syrjimättömästi. (Hilma: Yleistä julkisista hankinnoista, hakupäivä 3.2.2012.)

Julkisen hankinnan kilpailuttamiseksi hankintayksikön on valittava hankinnan luonteen soveltuva, hankintalainsäädännön mukainen menettelytapa. Hankinnan ennakoitu arvo, eli ylittääkö se EU-kynnysarvon (Taulukko 2.) tai kansallisen kynnsarvon vai ei, vaikuttaa valitun menettelytavan kulkuun. Yhteistä eri menettelytavoille on, että kilpailuttaminen tulee tehdä avoimesti. Hankinnan avoin kilpailuttaminen tarkoittaa muun muassa sitä, että hankinnasta ilmoitetaan riittävän laajasti. Kansalliset kynnsarvot (Taulukko 1) ylittävät hankinnat ilmoitetaan HILMA-palvelussa. Kansalliset kynnsarvot alittavien hankintojen osalta sovelletaan hankintayksiköiden omaa ohjeistusta. Myös kansalliset kynnsarvot alittavat hankinnat voidaan ilmoittaa HILMA-palvelussa. Taulukoiden 1. ja 2. kynnsarvot ovat vuoden 2012 voimassa olevat kynnsarvot. Kynnsarvot ovat projektin aikana muuttuneet. (Hilma-palvelu, kynnsarvot, hakupäivä 3.2.2012.)

TAULUKKO 1. Hankintalain 15§ mukaiset kansalliset kynnysarvot (Hilma-palvelu, kynnysarvot, hakupäivä 3.2.2012)

Hankintalaji	Kynnysarvo (euroa)
Tavara- ja palveluhankinnat	30 000
Käyttöoikeussopimukset	30 000
terveydenhoito- ja sosiaalipalvelut ja koulutuspalvelut yhteishankintana	100 000
Rakennusurakat	150 000
Käyttöoikeusurakat	150 000
Suunnittelukilpailut	30 000

TAULUKKO 2. Hankintalain 16§ mukaiset EU- kynnysarvot (Hilma-palvelu, kynnysarvot, hakupäivä 3.2.2012)

Hankintalaji	Valtion keskushallintoviranomainen	Muut hankintaviranomaiset
Tavarahankinnat ja palveluhankinnat	130 000	200 000
Rakennusurakat	5 000 000	5 000 000
Käyttöoikeusurakat	5 000 000	5 000 000
Suunnittelukilpailut	130 000	200 000

3 IRTAIMISTOHANKINTOJEN JA TURVALLISEN HOITOYMPÄRISTÖPROJEKTIN TOTEUTTAMINEN

3.1 Projekti kehittämismenetelmänä

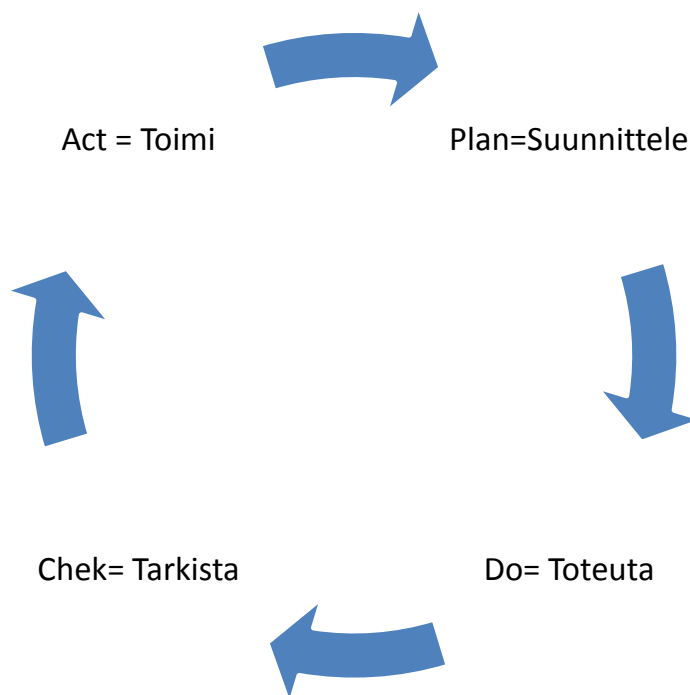
Projekti on työ, jossa on tarkoitus saavuttaa ennalta määritelty tavoite. Projekti on tavoitteiltaan selkeästi määritelty tehtäväkokonaisuus. Projektilla on myös aikataulu ja sen toteuttamisesta vastaa sitä varten perustettu projektiryhmä tai organisaatio. Projektille on myös etukäteen määritelty resurssit. (Silfverberg 2007, 21.) Projekti käynnistyy projektisuunnitelman laatimisella. Projektin suunnittelu on yksi tärkeimmistä vaiheista koko projektin aikana. Suunnitteluvaiheessa syvennetään projektille alkuvaiheessa annettuja tavoitteita. Hyvä suunnittelu luo projektille kehykset ja selkeyttää kriittisiä tekijöitä. Projektisuunnitelma luo perustan koko projektille. Hyvä suunnittelu: lisää yhteisymmärrystä ja selkeyttää tavoitteita, lisää tehokkuutta ja kommunikaatioita, vähentää epävarmuutta ja riskejä. Hyvä suunnitelma ei ole myöskään koskaan valmis vaan elää projektin koko elinkaaren ajan. Jos projektisuunnitelmaa ei muuteta projektin edetessä, katoaa projektilta yksi sen ohjausmekanismeista. (Kettunen 2009, 54-55.)

Jokainen projekti on kuitenkin erilainen, ja projektisuunnitelma tulee tehdä aina kyseiseen projektiin soveltuvaksi. (Kettunen 2009, 54-55, 99.) Projekti voi luonteeltaan olla erilainen riippuen sen tavoitteesta. Rajakylän hoivan irtaimistohankintojen projekti oli osa Rajakylän hoivan rakennusprojektia. Rajakylän hoivan rakennusprojektissa rakennettiin ikäihmisten hoivayksiköiden lisäksi Rajakylän kirjasto ja kehitysvammaisten autetun asumisen yksikkö. Rakennusprojekteilla ominaispiirteenä on, että se on monien ihmisten ja yritysten yhteistoimintaa. Projektissa keskeistä on koordinoita eri tavarantoimittajien työtä, valvoa työn jälkeä ja kontrolloida aikatauluja. Aikataulujen koordinointi vie paljon aikaa, sillä usein rakennusprojektit on laadittu tiukan aikataulun mukaan toteutettaviksi. Pieni viivästys yhdellä osa-alueella voi lykätä lopullista valmistamista huomattavasti. (Kettunen 2009, 15-26.) Myös Rajakylän hoivan rakentaminen viivästyi noin kolme kuukautta. Sillä oli merkittävä vaikutus myös irtaimistohankintojen osaprojektiin.

Silfverbergin (2007, 34) mukaan projektin tulisi olla oppiva. Se onnistuu erottamalla eri suunnittelu- ja toteutusvaiheet toisistaan projektisykli-toimintamallin avulla. Projektista on tärkeää luoda oppiva, jotta suunnitelmassa olevat ongelmat voidaan toteutusvaiheessa muuttaa, mikäli alkuperäisen suunnitelman noudattaminen ei johdakaan projektin tavoitteiden toteutumiseen. Projekti jakautuu useisiin vaiheisiin, jotka limittyvät osittain toisiinsa. Välillä joudutaan palaamaan aikaisempaan vaiheeseen uudelleen. Projektilla on myös kiinteä budjetti ja aikataulu. (Ruuska 2001, 9-13.) Projekti auttaa luomaan uutta tietoa ja tukee oppimista (Outinen, Lempinen, Holma & Haverinen 1999, 65).

Irtaimistohankintojen suunnitteluvaihe oli koko projektin pisin ja eniten työtä vaatinut vaihe. Se on varsinaista hankintamenettelyä edeltävä vaihe, jossa arvioidaan, suunnitellaan ja resursoidaan tulevaa hankintaa sekä päätetään hankinnan tekemisestä muutoin kuin omana työnä. Suunnitteluvaiheeseen sisältyy kaiken irtaimen määrän ja laadun määrittäminen. Siinä vaiheessa tarkistettiin myös määrärahojen jakaantuminen eri hankintalajeihin ja määrärahalatuun. Irtaimistohankintoihin varattu raha jakautui sekä irtaimistoinvestointeihin että käyttötalouteen. Erillisinvestointien rajapintataulukko määritteli, miten hankinnat jakaantuivat eri budjetteihin. Osittain jakaantuminen riippui hankinnan luonteesta. Keskeistä kalustesuunnittelun sisällön määrittämisessä oli yhteistyö kalustesuunnittelijan, hankesuunnittelijan ja taustayöryhmän kesken. Suunnitteluvaihe jakaantui usean kuukauden ajalle. Varsinainen hankintamenettely on tiukasti lakien ja säädösten perusteella säädetty prosessi. (Hyvönen ym. 2007, 19.)

Projektissa hankintojen toteutus, suunnittelu ja arviointi etenivät osittain päällekkäin. Eri hankintojen suunnitelmat lomittuivat ja prosessi eteni Demingin laatukehän eli PDCA-kehän (*kuvio 1*) tapaan (Holma 2003, 40). Jokainen eri hankintalaji vaati suunnittelua, toteutusta, tarkistamista ja toimintaa. Eri hankintojen jakaantuminen eri aikoihin mahdollisti oppimisen ja kehittymisen laatukehän mukaisesti hankinnoissa. Irtaimistohankinnoista muodostui siten spiraali, joka jatkuu ja kehittyy edelleen. Projektista tuli siten oppiva prosessi. Suunnitelmia muutetaan, mikäli toteutuksen aikana huomataan, että alkuperäinen suunnitelma ei johda haluttuun tulokseen. (Silfverberg 2007, 35)

Kuvio 1. Laatukehä (Holma 2003, 40)

3.2 Projektin lähtötilanteen kuvaus ja tavoitteet

Oulun kaupungin toiminta pohjautuu arvoihin: luovuus ja rohkeus, yhteisöllisyys ja suvaitsevaisuus. Kaupungin strategia määrittelee keskeiseksi myös turvallisen ja viihtyisän kaupunkiympäristön. Oulussa on hyvät palvelut ja talous on tasapainossa. Ympäristön hyvinvointiin pyritään vastaamaan kestävän kehityksen keinoin. Pyritään kaupungin eheään ja toimivaan yhdyskuntarakenteeseen. Tavoitteena on hyvä johtaminen ja henkilökunnan hyvinvointi. Tärkeää on myös toiminnan vaikuttavuus ja kaupunkiorganisaation uudistuminen. Keskeistä kaupungin strategialle on luoda hyvä, houkutteleva ja viihtyisä elinympäristö asukkaille ja tarjota Suomen kehittyneimmät palvelut yhdistettynä tasapainoiseen talouteen. Perustana on luova ja viihtyisä kaupunkiympäristö, joka muodostuu osaamisen ja kyvykkyyden, teknologian ja luovuuden sekä moniarvoisen ja suvaitsevaisen kaupunkiyhteisön muodostamasta kokonaisuudesta. (Oulun kaupungin strategia, hakupäivä 24.11.2011) Oulun kaupungin strategia ohjaa myös irtaimistohankintojen projektia. Strategian turvallinen ja viihtyisä ympäristö ovat keskeisiä asioita määriteltäessä Rajakylän hoivan irtaimistoja. Kaupungin arvot ja strategiset päämäärät osaltaan vaikuttavat irtaimistohankintojen valintoihin ja laadun määrittämiseen. Lisäksi

sosiaali- ja terveystoimella on oma strategia ja visio, joka on johdettu kaupungin yleisestä strategiasta.

Oulun kaupungissa irtaimistohankintoja tehdään useissa hallintokunnissa. Jokaisessa organisaatiossa on erilaiset tavat hoitaa irtaimistohankintoja. Kaupungin hankintatoimi osaltaan vastaa irtaimistohankinnoista yhteistyössä hallintokuntien kanssa. Hankintatoimen kanssa yhteistyössä hankitaan pääsääntöisesti huonekaluja ja verhoja. Kaluste-hankinnat ovat yleisimpiä kilpailutettavia hankintoja uudisrakennusprojektien ja peruskorjausten yhteydessä. Pienemmistä irtaimistohankintaeristä vastaavat hallintokunnat itsenäisesti. Oulun kaupungin sosiaali- ja terveystoimessa irtaimistohankintoja on tehty usealla eri tavalla vuosien aikana. Kaupungin organisaation muuttuminen ja siirtyminen tilaaja-tuottajamalliin on osaltaan vaikuttanut siihen. Lisäksi irtaimistohankintojen projekteista on jokaisessa projektissa vastannut eri henkilö. Siitä on aiheutunut se, että jokaisessa projektissa projektinvetäjä on saanut aloittaa alusta perustietojen keräämisen ja etsiä itsenäisesti ne keinot, joilla lopputuloksena on ollut toimintakuntoon saatettu uusi tai peruskorjattu yksikkö. Kaupungin organisaatorakenteen muutokset aiheuttavat muutoksia myös delegointisäännöksiin ja vaikuttavat siten päätöksentekoon. Irtaimistohankinnoissa joudutaan tekemään useita päätöksiä ja päätösten jakaantuminen useille eri tahoille tuo oman haasteensa projektin vetämiseen.

Rajakylän hoivan irtaimistohankintojen projekti on ensimmäinen uuden asumisyksikön irtaimistohankintoja koskeva kaupungin vanhustyön tilaajatoiminnan organisoima projekti. Tilaajatoiminnan osalta päätöksenteko irtaimistohankinnoissa jakautui vanhustyön johtajalle, sosiaali- ja terveysjohtajalle ja lisäksi hankintatoimessa tehtiin projektin hankintapäätöksiä. Päätöksen jakautumisen perusteina olivat hankintahinta, hankintojen kohdentuminen yhteen tai useampaan hallintokuntaan tai yksikköön. Nämä perusteet ovat osa delegointisäännöstöä, jonka perusteella hankintojen päätöksenteko jakaantui projektin aikana.

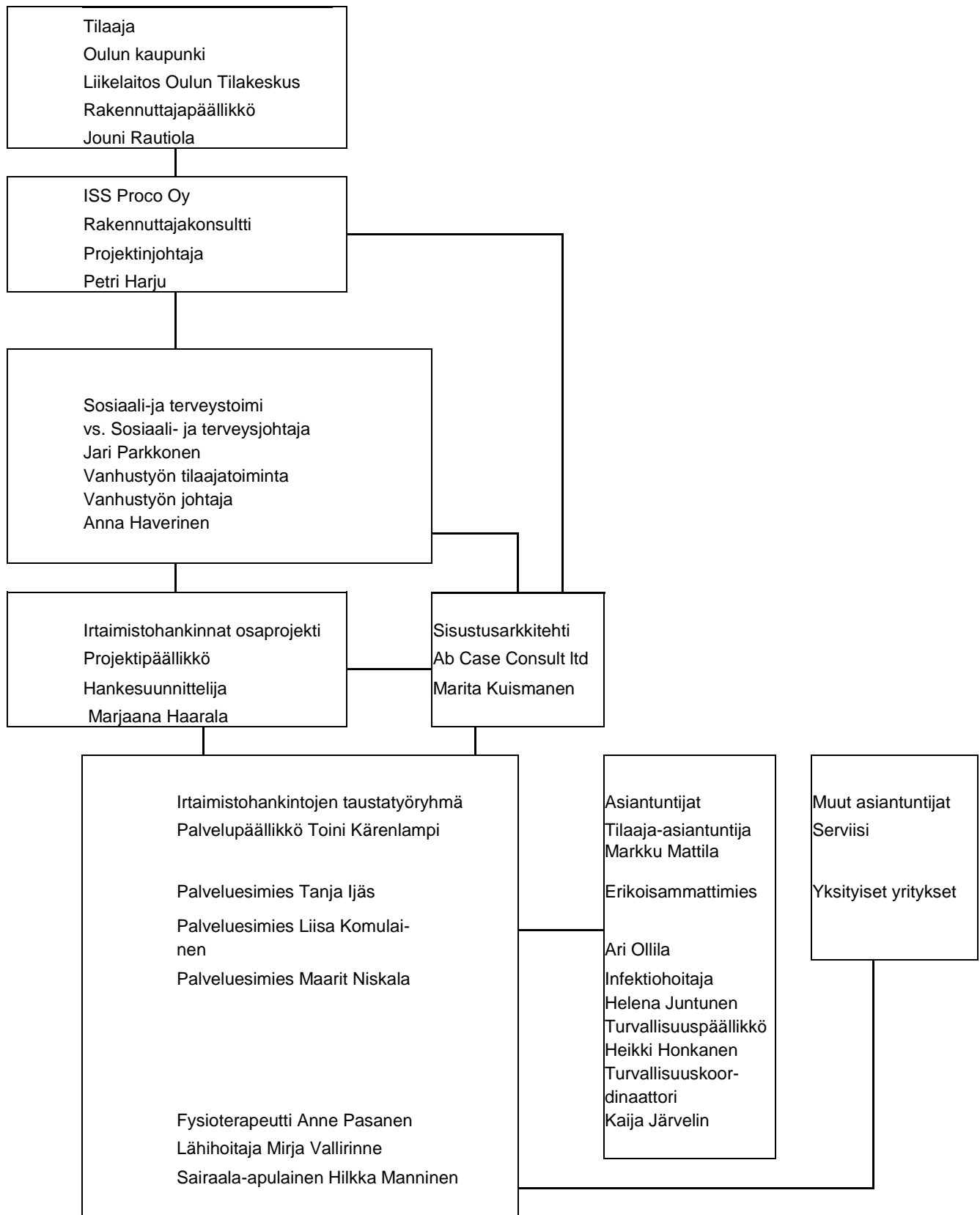
Keskeisenä tehtävänä irtaimistohankintojen projektissa oli myös selvittää irtaimistojen hankintatavat ja päätöksenteon tahot. Irtaimistohankintaprojekti jakaantui selvittämiseen, suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Selvittämisvaiheessa selvitin päätöksenteon tahot ja niihin liittyvät prosessit, keräsin taustatietoa aikaisemmista vastaavista projekteista kaupungissa. Taustatietoja sain kirjallisena materiaalina aikaisemman kohteen

laskujen ja hankinta-asiakirjojen kopioina. Lisäksi haastattelin hanketta vetänyttä Liisa Komulaista hankintoihin liittyvistä asioista. Häneltä sain arvokasta tietoa yhteistyökumppaneista ja irtaimistojen määristä ja luonteesta. Rajakylän hoivan irtaimistohankintojen projektin tavoitteena oli hankkia Rajakylän hoivalla tarvittava varustus ja saattaa tilat käyttökuntoon. Lisäksi tavoitteena oli kuvata hankesuunnittelijan työtehtävät irtaimistohankintojen projektissa.

3.3 Projektin tukirakenteet ja organisointi

Rajakylän hoivan irtaimistohankintaprojekti on osaprojekti rakentamisprojektin sisällä. Projektin tarkoituksena on hankkia hoivalle kaikki tarvittava kalustus ja välineistö niin, että talo tarvitsee vain asukkaat ja henkilökunnan ollakseen valmis. Irtaimistohankintojen projektipäällikkö ja sihteeri on hankesuunnittelija. Rakennusprojektia ohjaa ISS PROKO Petri Harjun johdolla. Rakennusprojekti on nimeltään Rajakylän hoiva. Rajakylän irtaimistohankintojen osalle on asetettu taustatyöryhmä, jossa on useita eri ammattiryhmiä edustettuina. Lisäksi taustatyöryhmä voi käyttää laadun määrittelyn tukena eri alojen asiantuntijoita. Irtaimistohankintojen projekti saa tukea myös Oulun kaupungin hankintatoimelta ja rakennusprojektin organisaatiolta. Huonekalujen ja verhojen suunnittelu kuuluu sisustusurakkaan ja suunnittelusta vastaa Marita Kuismanen. Projektin ja taustatyöryhmän on tarkoitus tuoda käyttäjänäkökulma osaksi suunnittelua, jotta tarpeet hoitotyön ja käyttäjän näkökulmasta tulevat huomioon otetuiksi. Irtaimistohankintojen käynnistyivät ISS PROKO:n, hankintatoimen ja käyttäjien yhteisellä palaverilla 1.3.2010. Projektioorganisaatio on kuvattu kuviossa (*Kuvio 2*).

Rajakylän hoivan irtaimistohankintojen osaprojektin taustatyöryhmä on ollut mukana suunnittelun kaikissa vaiheissa. Kilpailuttamisen prosessiin taustatyöryhmä osallistui tuottamalla tarvittavia laatuksiteereitä kilpailuttamista varten. Varsinaisesta tuotteiden hankinnasta on vastannut hankesuunnittelija. Rajakylän hoivan valmistumisen viivästytyä osa taustatyöryhmän tehtävistä siirtyi Rajakylän hoivaan tulevalle henkilökunnalle. Varsinainen irtaimiston hankintojen suunnittelu oli kuitenkin jo aikaisemmin tehty taustatyöryhmän ja hankesuunnittelijan yhteistyönä. Sisustussuunnittelija toimi taustatyöryhmän ja hankesuunnittelijan kanssa yhteistyössä kalustesuunnittelussa ja verhosuunnittelussa. Rajakylän hoivan tulevat työntekijät siirtyivät antamaan omaa käyttäjänäkemyksensä projektiin tammikuussa 2011.

Kuvio 2. Rajakylän hoivan projektiorganisaatio

3.4 Projektin eteneminen

Oulun kaupungissa vastaavia projekteja on eri hallintokunnissa johdettu eri tavoin ja sosiaali- ja terveystoimessakin jokaisessa rakennushankkeessa on ollut uusi vetäjä. Ensimmäisenä tehtävänä projektissa oli saada käsitys tehtävän kuvasta ja laajuudesta. Hiljaista tietoa asioista oli olemassa ja sitä hankin haastatteleamalla aikaisemmin vastaavissa tehtävissä olleilta. Lisäksi sain käyttööni aikaisempia hankintoja koskevia asiakirjoja. Asiakirjat pitivät sisällään kopioita laskuista, kilpailutusasiakirjoista ja jonkin verran kopioita sähköisesti käydyistä keskusteluista. Niiden avulla tein alkukartoituksen hankittavien tavaroiden lajikkeista ja myös alustavia laskelmia määrällisesti. Suurimmat hankintaryhmät olivat: kalusteet, sairaalasängyt ja -yöpöydät, apuvälineet, ruokavaunut, astiat, hoitovälineet, vuodetekstiilit ja patjat. Oma hankintaryhmänsä olivat myös kuntosalin laitteet ja välineet. Lisäksi tuli erilaisia muita tarvikkeita kuten toimistotarvikkeita, tietokoneita, viherkasveja ja tekstiilejä. Anttila (2007, 89) määrittelee tämän vaiheen hankesuunnitelmaksi: Siinä ideoidaan hanke, selvitetään lähtökohdat ja määritellään konteksti. Asetetaan hankkeen tavoitteet ja luodaan mielikuva asiasta. Tässä vaiheessa taustatyöryhmän kanssa koottiin hanketta varten tarvittavaa tietoa. Hahmottelimme yhdessä kuinka projekti etenee. Ohjelmateoriaan tuotiin mukaan kaikki saatavilla oleva teorian tieto ja taustatyöryhmällä oleva sisäinen tieto. Ohjelmateoriaa luotaessa voi laatia myös aiheeseen liittyvän kirjallisuuskatsauksen. Irtaimistohankintoihin ja hoitoympäristöihin liittyvä kirjallisuuskatsaus tehtiin myös tässä projektissa (*Liite 3*).

Hankesuunnittelijan rooli oli johtaa työryhmän työskentelyä ja pitää kiinni aikatauluista ja huolehtia projektin talouden seurannasta. Hankintapäätökset tehtiin delegointisääntöjen mukaisesti hallintokunnan omissa kilpailutuksissa. Päätökset delegoitiin vanhustyönjohtajalle tai sosiaali- ja terveysjohtajalle. Hankintatoimen kilpailuttamisessa hankinnoissa päätökset teki sen organisaation johto. Haasteellista projektin edetessä oli selvittää, mitkä hankinnat kilpailuttaa hankintatoimi ja mitkä jäävät organisaation ja hankesuunnittelijan vastuulle. Samoin päätösvallan jakautumien usealle taholle teetti paljon töitä, koska jokaisen hankinnan kohdalla piti etsiä päätösvallan omaava taho ja käydä läpi sen kanssa hankintaprosessin eri vaiheet. Rajakylän hoiva oli usean eri yksikön yhteinen projekti ja päätöksenteon jakautuminen sen vuoksi laajaa. Hankintatoimi teki kalustehankintojen osalta päätökset, joiden päätöksentekoprosessista muulla tapaa olisi tullut hyvin vaikeaa, monimutkaista

Rajakylän irtaimistohankintojen projektin etenemiselle oli ominaista syklistä. Syklin aikana tapahtumia tarkkaillaan, asioiden sujumisesta tehdään havaintoja, korjataan ja muutetaan tavoitteiden saavuttamiseksi. Projektin prosessia voisi arvioida prosessin etenemisen näkökulmasta, mutta sitä ei ole tarkoituksenmukaista arvioida tässä projektissa irrallaan tuloksista. (Anttila 2007, 47.) Projektin etenemistä kuvaa ulkoisesti demingin- laatukehä mutta sisäistä prosessin etenemistä kuvaa kierroksittain etenevät vaiheet, syklit. Alkukartoituksen jälkeen työryhmän kanssa tarkensin hankittavien tuotteiden kuvauksia ja laatumääreitä kilpailuttamista varten. Tuossa vaiheessa tehtiin ensin karkealla tasolla määrittelyt eri hankintaryhmille ja kartoitettiin kuinka paljon eri hankintaryhmien hankinnat budjetin varoja tarvitsevat. Tässä vaiheessa perehdyin Oulun kaupungin vastaavien uusien yksiköiden hankintojen materiaaleihin ja kävin tutustumassa Oulun kaupungin omiin hoivayksikköihin. Katselun tarkoituksena oli tehdä havaintoja hoitoympäristöistä ja niissä käytetyistä materiaaleista, apuvälineistä ja niiden laadusta. Lisäksi arvioin kalusteiden määrää ja laatua. Tiedot kohteista keräsin omiin muistiinpanoihini ja otin valokuvia. Tätä suunnitteluvaihetta voi kuvata myös tiedonkeruun vaiheeksi. Tuolloin keräsin materiaalia myöhemmin työstettäväksi varsinaista kilpailuttamista varten. Tiedon kerääminen oli tärkeä vaihe laadun määrittämiseksi eri tuotteille.

Seuraavassa vaiheessa tehtiin karkeat hankintaehdotukset ja kun ne oli hyväksytyt, eteni hankintojen suunnittelu ja kilpailuttaminen. Silloin määriteltiin, mikä kaupungin organisaatio hankinnat kilpailuttaa ja aloitettiin hankintojen laadun määrittäminen. Laadun määrittäminen on osa kilpailutusasiakirjojen laadintaprosessia ja keskeinen osa kilpailutusasiakirjoja, jotka sisältävät myös määrittelyjä tuotteiden toimittajille ja toimitusprosessille. Varsinaisten lopullisten asiakirjojen asianmukaisuuden tarkastamisessa tehtiin yhteistyötä hankintatoimen ja lakimiesten kanssa. Hankintatoimen kilpailuttaessa tuotteet he vastasivat asiakirjojen laadinnasta ja kilpailuttamisprosessista kokonaisuutena. Oman organisaation kilpailuttaessa asiakirjojen laadinta oli minun vastuullani. Lisäksi valmistelin kilpailutuksen päätösasiakirjat eri vaiheissa oman hallintokunnan kilpailuttamien tuotteiden osalta. Kilpailutusten päätyttyä ja päätösten ja sopimusten saatua lainvoiman siirryttiin hankintojen seuraavaan vaiheeseen.

Prosessi eteni vaiheittain aina jokaisen hankittavan tuoteryhmän kohdalla uudelleen. Hankintatoimen kanssa yhteistyö oli tiivistä, koska heillä on tuotteiden kilpailuttamisen ja hankintalakeihin liittyvien asioiden erityisosaamista. Tarvittaessa tutkittiin lakimiehen kanssa asiakirjoja ja niihin liittyviä tulkinnan mahdollisuuksia, jotta voitiin tehdä oikeat hankintapäätökset. Hankesuunnittelijan toimenkuvaan kului myös hankintapäätösten valmistelu kullekin päättävälle taholle.

Kolmannessa vaiheessa hankintasopimusten mukaisesti tuotteet tilattiin sovituilta toimittajilta. Tämä hankintavaihe oli kokonaan vastuullani. Tuotteet tilattiin useilta eri toimittajilta ja sovittiin niiden toimitusajankohdat ja toimitustavat. Tuotteiden saavuttua tarkastin tuotteet, että ne olivat kilpailutusasiakirjojen mukaisia ja tuotteiden määrä vastasi tilausta.. Rajakylän hoivan rakentamisen viivästyminen toi tähän vaiheeseen haastavuutta lisää. Useiden tuotteiden toimitusaikoja jouduttiin siirtämään useaan kertaan ja osalle tuotteista etsittiin väliaikaisia varastotiloja kaupungin omista varastoista.

3.4.1 Rajakylän hoivan irtaimistojen laatu

Rajakylän hoivan irtaimistohankintojen projektissa oli keskeistä laadun määrittäminen. Laadun määrittäminen on tärkeää, jotta saadaan hankittua tarkoituksenmukaiset tuotteet. Laatua voidaan määritellä useilla tavoilla ja yksiselitteistä oikeaa määritelmää ei ole. Tässä projektissa laatua tarkastellaan asiakkaan näkökulmasta. Projektin asiakkaita ovat Rajakylän hoivan asukkaat ja työntekijät. Laadun käsitettä asiakasnäkökulmasta on määritelty mm. seuraavilla tavoilla (*Taulukko 3*).

	LAATU ON
Akyama (1991)	se, mikä toteuttaa ostajan tarpeet
Deming (1940)	asiakkaan nykyisten ja tulevien tarpeiden täyttämistä laadun avulla
Edwards (1968)	kykyä tyydyttää asiakkaan tarpeet
Feigenbaum (1983)	tuotteen tai palvelun markkinoinnin, insinööriosaamisen, tuotannon ja huollon kautta määrittyviä piirteitä, joiden avulla pystytään täyttämään asiakkaan tarpeet
Hannus (1993)	asiakkaan arvio, asiakkaan odotuksiin nähden oikea
Juran (1989)	sopivuus käyttöön tai tarkoitukseen
Lillrank (1998)	vaihdannassa eli transaktiossa näkyvä ominaisuus, joka vaikuttaa asiakkaan arviointeihin ja päätöksiin
TQM (1950)	asiakkaan odotusten täyttäminen.

Taulukko 3. Asiakasnäkökulmaan perustuvia laadun määritelmiä.

(Laadun käsite ja tutkimusparadigmat, hakupäivä 3.2.2012.)

Laatu Rajakylän hoivan irtaimistohankinnoissa tarkoittaa Juran (1989) mukaista määritelmää sopivuutta käyttöön ja tarkoitukseen (vrt. Taulukko 3.). Tuotteiden tuli soveltua ikäihmisten käyttöön. Tuotteiden tuli olla myös käytännöllisiä ja turvallisia. Tuotteiden tuli täyttää henkilökunnan ja asukkaiden odotukset. Toisaalta laadussa on kyse myös tuleviin tarpeisiin vastaamisesta. Rajakylän hoivan irtaimistojen tulee kestää käyttöä ja soveltua myös tulevissa tarpeissa käyttöön.

3.4.2 Vertailukehittäminen irtaimistojen laadun määrittämisen työtapana

Hellsten, Outinen & Holman (2004, 12) mukaan kehittävän vertaiskäynnin menetelmä määritellään samaan ammattiryhmään kuuluvien samanlaisten työyksiköiden tai saman ongelman tai työalueen parissa työskentelevien kesken tapahtuvaksi työn kehittämiseksi, jonka keskeinen osa on vierailu- tai tutustumiskäynti. Kehittävällä vertaiskäynnillä

on läheiset liittymäkohdat Benchmarkingiin, josta se eroaa erityisesti siinä, ettei arviointikumppaniksi haeta parasta mahdollista esimerkkiä miltä tahansa sektorilta, vaan vertainen samantapaisten asioiden kehittämisestä kiinnostunut kumppani. Toteutusprosessi kuitenkin on hyvin samanlainen. (Hellsten, Outinen & Holma 2004, 12.) Rajakylän hoivakodin rakentamisen aikana olen käynyt tutustumassa Oulun kaupungin muihin hoivayksiköihin ja lisäksi yksityisen sektorin palveluasumisen yksiköihin. Kohteissa vertailin kylpyhuoneiden kalustamista ja irtuhuonekaluja. Kylpyhuoneiden toimivuutta arvioin avustavan henkilökunnan työskentelyn ja asukkaan itsenäisen selviytymisen näkökulmasta. Käytännössä kokeilin avustamista ja yksin toimintaa ja arvioitiin, oliko tiloissa tukikaiteita riittävästi ja sopiviin paikkoihin sijoitettuina tai oliko kylpytilassa jokin käyttöä hankaloittava asia. Arvioin oliko kylpyhuoneissa riittävästi tilaa toimia erilaisten apuvälineiden kanssa ja oliko kylpyhuoneisiin asennettu joitakin kiinteitä apuvälineitä ja toimivatko ne toivotulla tavalla. Otin kohteista myös valokuvia.

Irtuhuonekalujen osalta keräsin tietoa, kuinka ne ovat soveltuneet ikäihmisille. Tietojen saamiseksi tutustuin tuotteita koskeviin dokumentteihin ja haastattelin eri yksiköiden henkilökuntaa. Henkilökunnalta keräsin kokemuseräistä tietoa, kuinka heille nykyisin käytössä olevat tuotteet ovat sopineet käyttötarkoitukseensa. Ovatko istumakorkeudet olleet sopivia ikäihmisten käytössä, onko sohvan pituudella merkitystä asukkaiden kannalta. Tuolien pehmusteiden ja kankaiden materiaalit, tuntuma iholle, kosteuden sieto ja kestävyys olivat myös tarkastelujen kohteina. Katsoin aiemmin hankittuja sohvia, tuoleja ja vertasin eri materiaalien kestävyyttä. Kuinka pitkään materiaalit olivat olleet käytössä, Oliko tuotteissa näkyvillä kulumisen tai muita ikääntymisen merkkejä. Henkilökunta lisäksi antoi kommentteja materiaalien hoidettavuudesta ja kuinka ne ovat toimineet käytössä, onko tullut toiveita erilaisten materiaalien valintaan kuin aikaisemmin oli valittu. Tuotteiden ominaisuuksien vertailua keräsin omiin muistiinpanoihini ja lisäksi otin valokuvia. Ominaisuuksien listausta muistiinpanojen pohjalta liitteessä (*liite 7*). Huonekalujen osalta asiantuntemusta saatiin myös sisustussuunnittelijalta. Taustatyöryhmän asiantuntemus ja heillä olevat tiedot olivat myös tärkeässä osassa laadun määrittämisessä huonekalujen osalta.

Hankesuunnittelijana kävin tutustumismatkalla Tanskassa kahteen erilaiseen ikäihmisten palveluja tarjoavaan kohteeseen. Kohteista toisessa oli vain palveluasumista ja toisessa oli lisäksi laitoshoidoksi rinnastettavaa asumista ikäihmisille. Tanskan tutustu-

mismatkan päätarkoitus oli hakea uutta hoitajakutsujärjestelmän käyttötapaa. Vierailukohteiden henkilökunta antoi tuotteista palautetta keskustelutilaisuuksissa ja lisäksi havainnoin kohteissa kiertämällä. Matkan aineiston keräsin käsin kirjoittaen omiin muistiinpanoihini ja otin kohteista valokuvia. Matkan aikana kuulumme luennon hoitajakutsujärjestelmän tarjoamista erilaisista toteutusvaihtoehdoista ja toiminnoista. Luentomateriaalit sain mukaani. Vierailukäynniltä saatujen kokemusten ja materiaalien perusteella Rajakylän hoivan hoitajakutsujärjestelmän käyttötapaa muokattiin. Kohteista kerättyjä valokuvia käytin hakiessani viihtyisyyttä lisääviä elementtejä Rajakylän hoivalle. Benchmarking-toiminnalle ominaista on etsiä huipputason organisaatio, jonka toimintatapaa arvioimalla pyritään löytämään itselle sellaisia ratkaisuja, jotka vievät kehitystä eteenpäin nopeilla harppauksilla (Hellsten ym. 2004, 12). Tanskan vierailumatkaa voi verrata benchmarkin-toimintaan, koska matkalta saadut kokemukset veivät hoitajakutsujärjestelmän käyttötapaa paljon eteenpäin aikaisempiin käyttötapoihin verrattuna.

Rajakylän hoivan taustatyöryhmästä osa tutustui Helsingissä Kustaankartanon vanhus-ten palvelukeskukseen ja uudistettuun Tilkan hoivapalvelukeskukseen. Entinen sotilassairaala toimii nykyisin yksityisen toimijan tuottamana vanhusten palveluasumisen yksikkönä. Kustaankartano on Helsingin kaupungin omistama palvelukeskus. Matkan materiaali on kerätty valokuvin. Tutustumiskohteista yksityisen sektorin yksiköt olivat uudempia kuin kaupungin omat yksiköt. Vierailujen tarkoituksena oli saada käsitys uusimmista olemassa olevista yksiköistä, niiden toiminnasta ja ympäristöistä, välineistä ja kalusteista. Palveluasumisen malli poikkeaa laitosasumisesta jonkin verran, mutta huonekalujen sopivuus ikäihmisten käyttöön on molemmissa sama. Uusissa kohteissa on käytetty tällä hetkellä markkinoilla olevia tuotteita, joten tutustuminen niihin auttoi laatimaan tarvittavia laatumäärittelyjä hankittaville tuotteille. Esim. Huonekalujen muotoilun merkitys tarkentui ja turvallisuuteen liittyen havaittiin tuolien jalkojen asennolla olevan merkitystä kaatumisturvallisuuteen. Tuolien jalkojen asento vaikuttaa siihen, kuinka helposti tuoli kaatuu, jos selkänojasta otetaan tukea.

Kohteen irtaimistojen määrittelyyn vertailukehittäminen on yksi tapa hankkia tietoa. Tutkitaan uusia tai kilpailevia kohteita ja heidän materiaalivalintojaan. Verrataan kaupungin aikaisempien yksiköiden hankintoja keskenään ja toisaalta verrataan niitä uusimpiin yksityisen sektorin kohteisiin. Tällainen tutustuminen ja vertaileminen on tarpeen, jotta hankittaville tuotteille osataan määrittellä riittävät kriteerit. Kriteerien laa-

timinen on tarpeen, jotta kohteeseen saadaan hankittua laadukkaat tuotteet. Laatuksiteerit antavat `hyvälle` sisällön ja samalla laadulle konkreettisen hahmon (Outinen ym. 1999, 84). Laadun määrittelyminen on yksi keskeinen osa irtaimistohankintojen prosessia.

3.4.3 Osallistuva havainnointi ruokavaunujen laadun määrittelyn välineenä

Osallistuva havainnointi menetelmänä sopii myös hankintojen suunnitteluvaiheeseen. Havainnoinnin avulla saadaan tietoa, toimivatko ihmiset niin kuin sanovat toimivansa. Osallistuva havainnointi on luonnolliseen toimintaan mukautunutta ja siinä havainnoija osallistuu ryhmän toimintaan (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 207, 209). Ruokavaunujen hankintojen suunnittelua varten koekäytimme tuotteita vastaavanlaisella osastolla, kuin Rajakylän hoivan tulevat osastot ovat. Se oli tarpeen, koska kaupungin missään yksikössä vastaavia tuotteita ei ollut aikaisemmin kokeiltu eikä niitä ollut lähialueella käytössä. Halusimme saada käytännön kokemusta laitteiden käytöstä ja käytettävyydestä hoivaosastoilla. Kun havainnoinnin kohde oli materiaallinen, fysikaalinen ja tekninen tapahtuma, tilanne järjestettiin koetilanteen tapaan suunnitellen etukäteen havainnoitavan tapahtuman kulku ja sen muistiinpanotekniikka (Anttila. 2007, 118.)

Observointia eli havainnointia pidettäneen kaiken tieteellisen työskentelyn perusedellytyksenä ja erinomaisena välineenä myös kehittämishankkeiden käytännön tapahtumien tutkivaan otteeseen. Menetelmä soveltuu kaikenlaisen tutkimusaineiston kokoamiseen, sekä kielelliseen että ei-kielelliseen materiaaliin. Havainnot voidaan kerätä tapahtumista, käyttäytymisestä ja fyysisistä kohteista. Havainnot kertovat, mitä ihmiset tekevät, miltä asiat näyttävät ja tuntuvat ja miten ne eroavat siitä, mitä ihmiset sanovat niiden olevan. Havaintojen teko ei kohdistu pelkästään verbaaliin asioiden ilmaisuun vaan siihen lasketaan myös eleet, ilmeet, asennot, liikehdintä jne. Havainnointia on kahta pääalajia, suoraa ja osallistuvaa havainnointia. Tässä projektissa käytin osallistuvaa havainnointia. (Anttila 2007, 118). Käytännössä tutkittavat tietävät havainnoinnista, ja että tutkija osallistuu ryhmään itsekin. Havainnoija voi tehdä tutkittavilleen myös kysymyksiä. Tätä menetelmää käytettäessä on tärkeää, että tutkija pitää erillään havainnot ja omat tulkintansa niistä. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2007, 212.)

Osallistuva havainnointi tapahtuu usein ennalta valitusta teoreettisesta näkökulmasta. Lisäksi havainnointi on ennalta suunniteltu valitun näkökulman mukaisesti. (Vilka 2006, 44.) Ruoantarjoiluvaunujen osalta havainnointiin niiden käytettävyyttä itse ruoan jakamiseen ja arvioitiin käytön helppoutta ruokien lämmittämiseen ja puurojen valmistukseen. Käytettävyyden arviointi kohdentui puurojen valmistukseen ja ruokien jakamiseen. Oliko käytettävyys sellaista, että puurojen valmistus ja ruokien jakaminen tapahtui tuloksellisesti, tehokkaasti ja miellyttävästi. Ergonomiaa tarkasteltiin fyysisen ergonomian näkökulmasta. Siinä keskeisinä tarkastelun osa-alueina olivat työasennot, materiaalin käsittely, toistoliikkeet ja turvallisuus.(Väyrynen, Nevala & Päivinen 2004, 310.)

Havainnointia varten pyydettiin tuotteita koekäyttöön kahdelta laitetoimittajalta. Molemmille tuotteille suunniteltiin kahden päivän kokeilujaksot. Molemmat jaksot pidettiin samanlaisina, jotta niitä voitiin helpommin vertailla. Hoitajat käyttivät tuotteita osastoilla, lisäksi käytin niitä itse. Havainnoin käytön aikana hoitajien toimintaa ruoanjakelutilanteissa. Havainnointi keskittyi tuotteen käytettävyyden näkökulmaan. Kaikki havainnot kokosin muistiinpanovihkoon, jonne olin etukäteen laittanut muistiinpanoja havainnoinnin kohdealueista ja erityistä huomiota vaativia asioita.

Arvioitavina olivat seuraavat kysymykset henkilökunnan näkökulmasta: Kuinka ruoan jakaminen sujuu? Tarvitaanko laitteeseen säätämistä erilaisilla lisäosilla ergonomian parantamiseksi tai käytettävyyden parantamiseksi? Mitä vaikutuksia ruokavaunu aiheuttaa henkilökunnan työturvallisuuteen laitteen käytön aikana ja millainen on ergonomia laitetta käytettäessä. Onko käytetyillä astioilla merkitystä työturvallisuuden tai ergonomian näkökulmista? Laskutilan riittävyttä ruoanjakelutapahtumaa ajatellen arvioitiin myös. Laitteen ohjelmoinnin helppoutta arvioitiin käytännön kokeilemisella siten, että osaako laitetta ohjelmoida heti ilman ohjeita vai tarvitseeko ohjeita ja koulutusta. Ohjekirjojen selkeyttä arvioitiin käyttäjien näkökulmasta siten, että osaisiko laitetta käyttää vain ohjekirjaa lukemalla. Asiakkaan näkökulmasta arvioitiin onko ruoan laatu säilynyt asiakkaita tyydyttävänä. Tämä arviointi perustui ruokien lämpötilojen mittaamiseen, aistinvaraiseen maistamiseen ja esim. perunoiden osalta havainnoitiin rakennetta. Ruokien lämpötilat mitattiin ennen kuumennusta ja kuumennuksen päätyttyä. Näitä asioita havainnoitiin käytön yhteydessä aidoissa ruoanjakelutilanteissa. Lisäksi kokeilin ohjelmointia, jakamista ja tuotteiden laittamista ruokavaunuun myös itse. Koekäytön yhteydessä ky-

syttiin hoitajilta heidän kokemuksistaan tuotteista ja niiden käytöstä. Hirsjärven ym. (2007, 212) mukaan tämä on tyypiltään osallistuja havainnoijana. Käytännössä havainnoija osallistuu ryhmään mutta tekee tutkittavilleen myös kysymyksiä. Havainnointi voi kohdistua rajattuihin kohteisiin, kuten tässä tapauksessa tai toisaalta voi olla pyrkimykseenä saada kokonaisvaltainen kuva tutkittavien elämästä.

Ruokavaunujen koekäytöstä kerättiin seuraavia havaintoja. Ruokavaunujen avulla puuron valmistaminen onnistui hyvin ja oli helppoa. Puuroaineokset laitettiin ruokavaunun kaappiin illalla. Aineet mitattiin tarkasti ja laitettiin gastronorm-astiassa vaunun kylmä/lämpökaappiin. Gastronorm on laajasti maailmassa käytössä oleva ruoanvalmistusastioiden mitoitusstandardi. Astioiden mitoitus on valmistajasta riippumatta sama, jolloin ne sopivat useimpiin laitteisiin ja tuotantomenetelmiin. Mitoituksesta käytetään yleisesti lyhennettä GN. (Nieminen 2009, 33. Hakupäivä 9.9.2011.) Astiaan laitettiin tiivisteellä varustettu kansi. Laite ohjelmoitiin valmistamaan puuro aamuksi. Aamulla vaunun lämpökaappi avattiin ja puuroastia otettiin vaunusta. Puuro näytti vetiseltä, koska pinnalla oli kerros nestettä. Puuro tasoittui sekoittamalla. Puuron suolan määrä arvioitiin aistinvaraisesti maistamalla. Seuraavaksi laite irrotettiin virtapistokkeesta ja vaunu siirrettiin osastolle. Koekäyttökohteissa ei osastoilla ollut vaadittua virtapistoketta ja jouduimme käyttämään laitetta keittiön tiloissa. Osastolla puuro asetettiin vaunun päällä olevalle lämpötasolle asukkaille jakamista varten. Perunan rakennetta päivällisen yhteydessä arvioitiin, kokeilemalla haarukalla sen kovuutta, pilkkoutumista ja pintarakennetta. Tässä kohtaa havainnot olivat positiivisia asiakkaan näkökulmasta. Peruna oli pysynyt rakenteeltaan hyvänä. Kypsyys ja kovuus olivat arvioituina asiakkaille sopivia. Pintaan ei ollut muodostunut kalvomaista rakennetta. Ruokien jakaminen sujui pääsääntöisesti helpon näköisesti. Ruokaa ottavan pituus vaikutti ergonomiaan aika paljon. Ruokavaunu on korkea ja mikäli ruoka-astia on myös korkea, on lyhyen työntekijän hankala ottaa ruokaa. Totesimme, että ruokavaunun käyttäminen edellyttää matalien ruokaastioiden käyttämistä. Ruoka-astian koolla oli toinenkin vaikutus. Ison astian nostaminen lämpökaapista oli hankalaa. Keitto isossa astiassa kallisteli ja nostaja oli vaarassa saada kuumen keiton päälleen, mikä on merkittävä seikka työturvallisuuden kannalta. Myös ruokavaunussa oleva roiskesuoja hankaloitti työskentelyä. Toisessa vaunussa roiskesuoja estää ruokien ottamisen vaunun molemmilta puolilta kokonaan ja toisessa aiheutti merkittävää haittaa. Henkilökunnan kädet kolahtivat roiskesuojan reunaan helposti. Ruokien lämpötilat kuumentamisen jälkeen olivat korkeampia kuin perinteisellä

tavalla toimitetuissa ruoissa. Tavallisesti ruoka osastoille tulee lämpimänä ja ruokavau-
nujen kanssa on tarkoituksena käyttää Cook- and Chill-tuotantotapaa. Tuolloin ruoka
toimitetaan osastoille valmistuskeittiöiltä kylmänä ja kuumennetaan osastoilla. Ruokien
korkea tarjoilulämpötila pitää muistaa asukkaille myös mainita ruokaa tarjottaessa.
Korkealla lämpötilalla on kahtalainen vaikutus: Kenenkään ei tarvitse syödä kylmää
ruokaa. Toisaalta vaarana on suun polttaminen, mikäli ei malta antaa lämmön tasaantua.
Tärkeä havainto oli ruoan tuoksun merkitys asukkaille. Osastolla kuumentaminen tuo
ruoan tuoksun samaan tapaan kuin ruoan valmistaminen. Perinteinen lämpimänä toimi-
tettu ruoka ei tuoksu vastaavasti kuin paikalla kuumennettuna kävi ilmi jakson aikana.
Tuttujen ruokien tuoksut voivat vahvistaa turvallisuuden tunnetta ja ne tuovat mieleen
aikaisemmin elämässä tapahtuneita asioita ja ne luovat siten luontevaa vuorovaikutusta
(Suominen 2007, 351). Se voi tuoda positiivisia vaikutuksia asukkaiden ruokahuluun ja
siten parantaa asukkaiden ravitsemustilaa.

Hankesuunnittelija laati ruokavau-
nujen kilpailutusasiakirjat. Oulun kaupungin hankinta-
toimi avusti asiakirjojen oikeellisuuden tarkastamisessa. Asiakirjojen laatimisen jälkeen
hankinta kilpailutettiin HILMA- palvelun kautta.

3.4.4 Asiantuntijakonsultaatiot osana irtaimistojen laadun määrittämistä

Rajakylän hoivan apuvälinehankintojen ja asukasvuoteiden hankintojen määrittelyssä
käytettiin asiantuntijakonsultaatioita. Apuvälineiden ja sänkyjen huollettavuutta ja so-
veltuvuutta asukkaiden käyttöön arvioivat fysioterapeutti ja niiden huollosta vastaava
henkilö kaupungin teknisestä toimesta. Arvioinnit kirjasin muistiinpanoihini. Muistiin-
panojen tietoja käytettiin laadittaessa sänkyjen kilpailuttamisasiakirjoja. Sänkyjen osalta
järjestettiin myös koekäyttökaksoja. Jaksojen aikana henkilökunta arvioi tuotteiden so-
veltuvuutta asukkaiden käyttöön. Henkilökunta arvioi sängyn säätöjen riittävyyttä ja
helppoutta, sängyn siirtämistä huoneessa ja yksikön tiloissa. Pohdittiin vuoteen levey-
den sopivuutta erikokoisille asukkaille, ja mikä merkitys vuoteen leveydellä on hoitajan
työergonomiaan asukasta vuoteessa hoidettaessa. Teknisen toimen apuvälinehuollon
asiantuntija arvioi sängyn teknistä laatua ja kestävyyttä, valmistusmateriaaleja ja val-
mistustapaa. Asiantuntijoiden arviot auttoivat merkittävästi sänkyjen arviointikriteerien
määrittelyssä. Sängyille laadittiin asiantuntijoiden ja käyttäjien kokemusten perusteella
laatukriteerit, joiden perusteella tuotteet kilpailutettiin. Laatukriteereiksi tuli esim. sän-

gyn makuutason rakenne ja toiminnallisuus. Vielä ennen sänkyjen leveyden määrittelyä kokeiltiin leveiden sänkyjen käytettävyyttä ja soveltuvuutta Rajakylän hoivan tiloihin mallin avulla. Mallin käyttäminen Rajakylän hoivalla osoitti, että yksikön tiloihin soveltuu parhaiten 80 cm leveällä makuutasolla varustettu sänky. Asukkaiden parhaan hyvinvoinnin takaamiseksi osa vuoteista päätettiin hankkia sitä leveämpinä ja normaalia pidempinä. Fysioterapeutin mukaan osa asukkaista tarvitsee pidempää ja leveämpää sänkyä kokonsa tai sairautensa vuoksi ja siksi oli tärkeää varautua myös heidän hoitamiensa. (Konsultaatio fysioterapeutti Pasanen, A. ja Ollila, A.) Rajakylän hoivan sängyn kriteerit tarkemmin liitteessä (*liite 4*).

Uuden laitoshoidon yksikön turvallisuuteen pyrittiin kiinnittämään huomiota myös rakentamisen aikana. Turvallisuuteen liittyvissä asioissa konsultoitiin turvallisuuspäälliköä ja turvallisuuskoordinaattoria, jotta turvallisuus tulisi riittävällä tasolla huomioiduksi. Konsultaatioita käytettiin esim. kameravalvonnan määrittämisessä ja lukitusturvallisuuden liittyvien valintojen osana. Myös käyttöönottovaiheen valmisteluissa käytettiin turvallisuuskoordinaattorin apua. Hänen kanssaan yhteistyössä on laadittu turvallisuus suunnitelmat ajantasaisen säännösten mukaisesti.

3.5 Taustatyöryhmän työskentely

Rajakylän hoivan taustatyöryhmä (Kuvio2) kokoontui säännöllisesti suunnittelemaan irtaimistohankintoja. Taustatyöryhmän palaverreja pidettiin kymmenen kertaa ja lisäksi tehtiin tutustumiskäyntejä kalusteyrityksiin kaksi kertaa. Taustatyöryhmän päätöspalaveri pidettiin tammikuussa 2011. Päätöspalaverin jälkeen tietoja tarpeista ja toiveita hankittavista tuotteista saatiin Rajakylän hoivan työntekijöiltä. Irtaimistojen laatukriteereitä työstettiin yhdessä työryhmänä. Näitä olivat esim. sänkyjen laatukriteerit, apuvälineiden laatukriteerit. Huonekalujen laadun määrittämisessä varsinaiset laatumäärittelyt laati sisustuksesta vastannut Marita Kuismanen. Taustatyöryhmä antoi suunnittelijalle tietoa tarpeista ja toiveita esimerkiksi kalusteiden värien suhteen. Taustatyöryhmä antoi määrittelyjen tueksi tietoa erilaisten tuotteiden soveltuvuudesta ikäihmisten tarpeisiin ja toisaalta käytännön tietoa millaisia kalusteita hoivaosastoilla tarvitaan. Huonekalujen tuli soveltua ikäihmisille. Niistä piti voida nousta helposti ylös ja materiaalien tuli olla helposti puhdistettavia ja vesipestäviä. Verhoilluissa huonekaluissa tuli olla kosteussuojat. Kalusteet varustettiin irrotettavilla päällisillä, jotta ne voidaan tarpeen vaatiessa pes-

tä. Värien osalta toivottiin useita värejä samoihin tiloihin, jotta olisi vaihtelevuutta. Esimerkiksi kokoushuoneeseen haluttiin kahden värisiä tuoleja. Taustatyöryhmässä on vahva kokemus ikäihmisten parissa työskentelystä ja tuo kokemus oli avuksi kaluste-suunnittelussakin. Verhosuunnittelu oli myös sisustusurakassa ja ne kilpailutettiin myös hankintatoimessa. Verhojen tuli olla palosuojaetuista materiaaleista valmistettua kangasta. Verhoille oli määritelty väri, kangasmateriaali ja malli. Lisäksi kilpailutuksessa oli määritelty ripustamistapa. Hankintatoimi kilpailutti kalusteet ja verhot.

Taustatyöryhmän työskentely oli vuoropuhelua sisustuksesta vastaavan suunnittelijan ja hankesuunnittelijan kanssa. Hankesuunnittelijan rooli oli viedä toiveita ja tarpeita aina eteenpäin sille taholle, kenen hankintaan ja määrittelyyn asia kulloinkin kuului. Osan tuotteista kilpailutti hankesuunnittelija. Tällöin hankesuunnittelija laati asiakirjat ja huolehti kilpailuttamisen prosessista. Asiantuntija-apua kilpailuttamiseen antoi hankintatoimi ja kaupungin lakimies. Myös itse oman hallintokunnan kilpailuttamien tuotteiden laatu määriteltiin yhteistyössä taustatyöryhmän kanssa. Apuvälineiden laadun määrittelyssä fysioterapeutin apu oli merkittävä. Lisäksi käytettiin aikaisemmista kilpailutuksista saatua materiaalia ja käytännön kokemukset tuotteiden laadusta auttoivat määrittelyssä laatimisessa.

3.6 Projektin raportointi

Rajakylän hoivan irtaimistohankintojen etenemisestä on raportoitu säännöllisesti vanhustyönjohtajalle ja sosiaalijohtajalle. Raportoinnit ovat olleet suullisia etenemisen osalta ja kirjallisia talouden seurannan osalta. Lisäksi projektin etenemistä on seurattu Rajakylän hoivan rakentamisen aikana työmaakokousten yhteydessä. Niiden aikana on sovittu yhteen hankintojen aikatauluja ja rakentamisen etenemistä. Taustatyöryhmien kokouksista on tehty esityslistat ja muistiot. Rakentamisen aikana on myös pidetty työmaa- ja suunnittelukokoukset ja niistä on tehty pöytäkirjat. Irtaimistohankinnoista on pidetty myös erillisiä palavereita hankintatoimen kanssa ja projektia johtaneen ISS Prokon kanssa ja heidän kanssaan oli yhteinen irtaimistohankintojen aloituspalaveri.

3.7 Projektin päättäminen

Rajakylän hoivan irtaimistohankintojen projekti päättyi 2011. Rakentamisen viivästy-
misen vuoksi osa hankinnoista ajoittui paljon pidemmälle ajanjaksolle kuin alun perin
oli suunniteltu. Rajakylän hoivaan asukkaat muuttivat maaliskuussa 2011. Tuolloin ei-
vät kaikki irtaimistotuotteet olleet vielä tulleet. Tuotepuutokset johtuivat uusista ilmen-
neistä tarpeista ja tavaratoimitusten viivästyksistä.

Asukkaiden muuttaessa taloon kaikki tarpeellinen perusvarustus paikoillaan oli kuiten-
kin ja henkilökunta oli tutustunut uuteen työpaikkaansa. Taloon muuton jälkeen on laa-
dittu vielä tarkennuksia turvallisuusasiakirjoihin ja laadittu palo- ja pelastussuunnitel-
mia. Terveystarkastajalle on myös tehty selvitykset tiloista ja laadittu omavalvonta-
suunnitelma. Niiden kaikkien tarkoituksena on osaltaan varmistaa asukkaiden ja henki-
lökunnan turvallisuutta. Turvallisuuteen liittyvien asiakirjojen laadinnasta ovat vastan-
neet pääosin talon henkilökunta ja turvallisuuskoordinaattori. Hankesuunnittelijan rooli
on ollut tuottaa tarvittavaa taloon, rakenteisiin ja järjestelmiin liittyvää tietoa. Rajakylän
hoivan toiminnasta ja toimintasuunnitelmista vastaavat talon toimijat.

4 PROJEKTIN TULOKSET

Rajakylän hoivan irtaimistohankintojen projektin konkreettiset tulokset ovat käytössä Rajakylän hoivassa. Projektissa on onnistuttu hankkimaan tarpeellisen välineistö, kalustus ja varustus kuten oli tarkoituskin. Kalusteiden kilpailutuksessa onnistuttiin samaan kodikkaita ja viihtyisyyttä lisääviä malleja. Kodikkuus ja viihtyisyys on tärkeää asukkaille, mutta myös talossa työskentelevälle henkilökunnalle. Tuotteet ovat olleet kilpailutuksissa vaadittujen laatuksien mukaisia. Alustavan arvion mukaan, ne ovat sopineet asukkaille hyvin ja vastanneet siten tarkoitusta.

4.1 Rajakylän hoivan hoitoympäristön laatu ja turvallisuus

Rajakylän hoiva on osa Oulun kaupungin ikäihmisten palveluverkostoa. Rajakylän hoiva tarjoaa palveluita myös alueen ympäristössä asuville ikäihmisille. Laitoshoidon asukkaat hyötyvät samassa yhteydessä toimivasta Rajakylän kirjastosta. Lähialueella on myös kaupallisia palveluita runsaasti ja terveysasema sijaitsee viereisellä tontilla. Rajakylän hoiva on hyvin saavutettavissa, koska sinne ovat hyvät julkiset yhteydet. Useita bussilinjoja kulkee Rajakylän hoivan editse päivittäin. Rajakylän hoivan kanssa samassa rakennuksessa on kehitysvammaisten tehostetun palveluasumisen yksikkö sekä kotihoivon tiloja. Lisäksi talossa on kuntosali asukkaiden, alueen ikäihmisten ryhmien ja henkilökunnan käyttöön. Talossa on kokous- ja monitoimitiloja mahdollistamaan monipuolista toimintaa yhteistyössä talon toimijoiden ja ympäristön asukkaiden kanssa. Rajakylän hoivasta tuli ympäristön kanssa vahvassa vuorovaikutuksessa toimiva koti ikäihmisille ja työympäristö työntekijöille. Toiminnan vakiintuessa vuorovaikutus alueen ympäristön ja yhteisöjen kanssa muuttuu. Jo tällä hetkellä Rajakylän hoiva on yhteistyössä alueen asukastuvan, kirjaston ja peruskoulun kanssa. Kirjastossa järjestetään yhteisiä tilaisuuksia. Lehtilukusali on hoivan asukkaiden käytössä myös kirjaston ollessa kiinni. Peruskoulun musiikkiluokat ovat käyneet Rajakylän hoivalla esiintymässä ja koulun oppilaat ovat käyttäneet Rajakylän hoivan kuntosalia. Kuntosali on myös alueen ikäihmisten ryhmien käytössä. Tämä on yksi tapa toimia alueen asukkaiden kanssa yhteistyössä. Rajakylän projektin onnistuminen toi mahdollisuudet myös tämän kaltaiselle toiminnalle.

Rajakylän hoivan projekti pitää sisällään kehittämishankkeen ja sitä ei voida pitää koskaan loppuun käsiteltynä. Rajakylän hoivan irtaimistohankintojen projektin arvioinnin perustana voi ajatella olevan riittävään hyväksyttävään tulokseen pääseminen. Kehittäminen Rajakylän hoivan irtaimistoissa ja toiminnassa jatkuu projektin päättymisen jälkeen talon toimijoiden työn kautta. (Anttila 2007, 37.)

Rajakylän hoivan asukashuoneista suurin osa on yhden hengen huoneita. Talossa on myös kahden hengen huoneita niitä asukkaita varten, jotka eivät halua asua yksin. Rajakylän hoivalla asukkaat voivat tuoda omia tavaroitaan muuttaessaan hoivayksikköön. Asukashuoneisiin on suunniteltu peruskalustus mutta on myös mahdollista tuoda omia huonekaluja ja muita esineitä. Jo muutama oma tärkeä tavara voi tuoda asukkaalle hyvinolontunnetta ja tuoda muistoja mieleen (Meripaasi 2000, 31). Rajakylän hoivan asukashuoneisiin lisättiin taulunripustuskiiskot, koska usein merkityksellisiä esineitä huoneissa ovat taulut ja valokuvat (Vaininen ym. 1999, 55). Kalusteita on hankittu tarpeiden mukaisesti, jotta tiloista tulisi viihtyisät. Kalusteiden määrää on rajoitettu, jotta tiloissa säilyy väljyys kulkea käyttäen erilaisia apuvälineitä.

Asukashuoneiden kylpyhuoneiden valaistus toimii liiketunnistimella. Kun se havaitsee liikkeen, valot syttyvät tilaan automaattisesti. Se vähentää kaatumisen riskiä, kun pimeässä ei tarvitse pimeässä etsiä valokytkintä. Hyvä valaistus auttaa epävarmaa liikkujaa toiminaan helpommin ja vakaammin (Åkerblom 2002, 14). Liiketunnistinautomaatiikka lisää sekä henkilökunnan että asukkaiden turvallisuutta. Esimerkiksi avustettaessa ikäihmistä kylpyhuoneeseen ja avustamisessa tarvitaan tueksi molemmat kädet. Varastoihin tavaraa kuljetettaessa kuormaa ei tarvitse laskea lattialle valojen sytyttämistä varten. Valojen automaatiikka myös säästää ympäristöä, sähköä kuluu vähemmän kun valot eivät pala tarpeettomasti niissä tiloissa, joissa kukaan ei oleskele. Asukashuoneissa on myös pimeällä kulkemista helpottavat valot lähellä lattian rajaa. Ne on asennettu alas, jotta ne eivät häiritsisi nukkujaa yöllä. Valaistusta ohjataan myös aikaohjelmalla, jolla luodaan normaalia päivänvaloa muistuttavaa valaistusta. Se edistää erityisesti dementiaa sairastavien normaalin päivärytmin säilymistä. Toisaalta automaattisesti syttyviä valoja voi dementiaa sairastava pyrkiä sammuttamaan. Myös tasoerojen havaitseminen voi olla vaikeaa dementiaa sairastaville ja näkövammaisille. Tasoerojen havaitsemisen parantamiseksi Rajakylän hoivan portaat on varustettu huomiomerkinnöillä.

Rajakylän hoivan asukasikkunat ulottuvat hyvin alas ja myös vuoteessa oleva näkee ikkunasta ulos. Parvekkeille pääsee ulkoilemaan myös vuoteessa, mikäli ulkoileminen ei muutoin onnistu. Viherkasvivalintojen tueksi tehtiin ihmiseen kohdistuvien vaikutusten arviointi (IVA). Siinä vertailtiin elävien kasvien hankkimista, tekokasvien hankintaa ja ei ollenkaan viherkasveja vaikutuksia asukkaan ja henkilökunnan näkökulmista (*liite 5*). Rajakylän hoivan sisätiloihin on hankittu eläviä viherkasveja. Kasvien valintoja suunniteltaessa hankittiin tietoa kasveista ja niiden ominaisuuksista ja vaikutuksista kirjallisuudesta, asiantuntijoilta ja Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiriin keräämästä kasvitietopankista. (Kasvitietopankki HUS, hakupäivä 12.1.2010). Dementoituneet asukkaat voivat laittaa kasvien osia suuhunsa ja syödäkin niitä. Tämän vuoksi myrkyttömyys on tärkeä osa asukkaan turvallisuuden varmistamista. Siksi valintaa tehtäessä pyrittiin hankkimaan myrkyttömiä ja mahdollisimman vähän allergiaoireita aiheuttavia kasveja. Parvekkeelle valittiin silkkikasvit, jotta parvekkeille saatiin vihreyttä myös talveksi. Piha-alueella on myös nurmikoita ja istutusalueita antamassa virkistystä.

Rajakylän hoivalla on pyritty toimimaan Ikäihmisten palvelujen laatusuosituksen (2008, 39-40) mukaan. Tavoitteena on ollut, että käytävät ja yhteiset tilat sekä piha-alueet ovat esteettömiä ja turvallisia: Sisäänkäynneissä on luiskat, mikäli täysin portaaton ratkaisuun ei ole voitu rakentaa. Ovissa on avausautomaatti helpottamassa kulkua erityisesti pyörätuolien tai rollaattoreiden kanssa liikuttaessa. Oven avaaminen voi horjuttaa epävarman liikkujan tasapainoa ja aiheuttaa tapaturmavaaran, siksi avausautomaatti on tärkeä osa asukasturvallisuutta (Verma, Hätönen 2011, 22). Käytävillä on kaiteita, joista voi tarvittaessa ottaa tukea. Piha-alueet on laatoitettuja ja asfaltoitu, jotta kulminen onnistuu myös pyörätuolin tai rollaattorin eli pyörällisen kävelytelineen (Respecta apuvälinekuvasto) kanssa helposti. Tasaiset ja luistamattomat pintamateriaalit vähentävät riskejä. Liikkuminen on hankalaa, jos pyörät juuttuvat pehmeisiin pintamateriaaleihin. (Lehtola 2002, 14-15.)

4.1.1 Vertailukehittämisen ja asiantuntijakonsultaatioiden tulokset

Projektin aikana eri yksiköistä kerättyjä havaintoja tuotiin myös osaksi rakennusprojektiä. Esimerkiksi tutustumiskäynti vastaavassa kohteessa toi ajatuksen vaihtaa Rajakylän

hoivan asukashuoneiden kylpyhuoneiden WC-istuimien kannet väriltään punaisiin. Myös apuvälineet ja dementia Pohjoismaissa (2008, 39) hankkeessa on havaittu punaisen värin auttavan hahmottamista.

Pahimmillaan ikäihmisten hoivakodeissa voi olla ympäri vuorokauden piippaavia ääniä johtuen hoitajakutsujärjestelmästä. Hoitajakutsujärjestelmän käyttötapaan kokeillaan uutta mallia tutustumiskäynniltä saadun kokemuksen perusteella. Tanskassa hoitajakutsujärjestelmien äänet on pyritty minimoimaan. Hälytykset tulevat äänellisinä vain hoitajilla oleviin puhelimiin. Tämä vähentää yksikön melua huomattavasti ja sitä kautta vähentää henkilökunnan ja asukkaiden kokemaa stressiä. Käytävä-näytöt Rajakylän hoivalle kuitenkin tulevat ja niistä hälytykset ovat myös luettavissa. Hoitajakutsujärjestelmä on osa asukkaiden turvallisuutta ja hoidon laatua. Hoitajakutsujärjestelmä on myös osa henkilökunnan työturvallisuutta.

Rajakylän henkilökunnan turvallisuuden lisäämiseksi tässä projektissa on keskitytty apuvälineiden laatuun ja määrään, turvallisuutta lisääviin järjestelmiin sekä talon käytön aikaisen turvallisuuden suunnitteluun. Apuvälineiden hankkimisen taustalla on ollut ajatuksena niiden helpottavan henkilökunnan työtä ja vähentävän työtapaturmien riskiä. Henkilökunnan kuormittuminen fyysisesti on hoitotyössä arkea ja erilaiset työstä johtuvat liikuntaelämistön vammat ja ylikuormitustilat tavallisia. Käytännössä riskien väheneminen on henkilökunnasta riippuvaista. Henkilöstön apuvälineiden käyttö ja oikeat siirtotekniikat edistävät työturvallisuutta. Irtaimistohankintojen osana hankittiin osastoille asukkaiden siirtämiseen nostolaitteita. Myös asukkaiden peseytymistä tukevia ja henkilökunnan työtä helpottavia apuvälineitä hankittiin. Niitä ovat erilaiset suihkutuolit ja suihkupaarit. Apuvälinehankinnat olivat yksi kilpailutettu erillinen hankintaryhmä. Kilpailutuksessa olivat mukana pyörätuolit peruskäyttöön ja lepopyörätuolit, lisäksi hankittiin siirtämiseen apuvälineitä erilaisia liukulevyjä, tukivöitä, siirtopatjoja yms. Asukkaiden omatoimiseen ja avustettuun liikkumiseen hankittiin muutamia rollaattoreita ja korkeussäädettäviä kävelytelineitä. Asukkaan yksilöllisesti tarvitsemia apuvälineitä on mahdollista tiettyjen kriteerien täytyessä saada apuvälinelainaamosta asukkaan henkilökohtaiseen käyttöön. Taloon hankitut apuvälineet on tarkoitettu kaikkein asukkaiden käyttöön, ei kenellekään yksinomaiseen käyttöön. Apuvälineiden on tarkoitus myös edistää ikäihmisten omatoimisuutta ja auttaa heitä liikkumaan ja toimimaan itsenäisesti.

Rajakylän hoivan henkilöturvallisuuden parantamiseksi talossa on paikkatiedon antava henkilöturvahälytysjärjestelmä. Henkilö, jolla on hälytin, voi hälyttää apua, ja tieto avuntarpeesta tulee tietoon heti talon sisällä. Lisäksi hälytys menee myös vartiointiliikelle suoraan. Osa henkilökunnan turvallisuutta ovat myös automaattiset rikosilmoitinjärjestelmät, kulunvalvonta ja avaintenhallintajärjestelmä. Lisäksi talossa on useassa kohteessa tallentava kameravalvonta. Se voi antaa tietoa esim. tilanteissa, joissa joudutaan selvittämään tapahtumien kulkua jälkikäteen. Taloon tuleva henkilöliikenne on myös valvonnan piirissä. Kameravalvonnan ja ovipuhelinjärjestelmän avulla taloon saapuvat henkilöt voidaan yksilöidä. Tarvittaessa ovi voidaan jättää avaamatta, mikäli ovelle oleva henkilö aiheuttaa selkeän uhan työntekijöille tai muille talossa toimiville ja asuville henkilöille. Myös henkilökunnan kulkeminen talon sisällä ja taloon on kontrolloitu kulunvalvontajärjestelmän välityksellä. Turvallisuuspäällikön ja turvallisuuskoordinaattorin asiantuntemusta käytettiin mm. kulunvalvontajärjestelmän ja kameravalvonnan suunnittelussa. Henkilökunnan turvallisuuden kannalta keskeistä on ollut varmistaa henkilökunnalle riittävä koulutus uusien järjestelmien, laitteiden ja talon materiaalien ominaisuuksien osalta. Koulutuksia järjestettiin talon käyttöönottovaiheessa ja lisäksi syksyllä 2011 uusi jakso hoitajakutsujärjestelmästä. Palo- ja pelastuskoulutusta järjestetään säännöllisesti. Apuvälinekoulutukset järjestettiin heti, kun tuotteet tulivat taloon. Perehdytystä on järjestetty tarvittaessa uudelleen.

Dementiaa sairastavien asukkaiden turvallisuuden lisäämiseksi kaikki osastojen ovet ja kaapit voidaan lukita. Lisäksi turvallisuutta parantaa dementiaavvonta, joka on liitetty hoitajakutsujärjestelmään. Tällaisen kuluvalvontajärjestelmän kautta saadaan nopeasti ja tarvittaessa huomaamattomasti tieto asukkaan liikkumisesta. Hoitajakutsujärjestelmän avulla asukas tai omainen saa hoitajaan nopeasti yhteyden. Hoitaja voi kutsujärjestelmän avulla saada suoraan puheyhteyden asiakkaaseen ja selvittää heti, millaista apua asiakas tarvitsee. Hyvinvointi- ja läsnäolotekniikka, kuten turvarannekkeet ja muut valvontajärjestelmät mahdollistavat ikääntyneen ihmisen terveydentilan ja turvallisuuden seurannan ilman ammattihenkilön läsnäoloa. Rajakylän hoivalla on myös esim. patjahälyttimiä, joiden avulla voidaan havaita kaatumisvaarassa olevan asukkaan liikkeelle lähteminen yöllä. Hoitajakutsujärjestelmän kautta tuleva puheyhteys voi myös lisätä turvallisuuden tunnetta, koska asukas tietää heti hoitajan kuulleen hälytyksen ja apua olevan tulossa. (Stt Condigi Oy, Rajakylän Hoivahälytysjärjestelmän toiminta, opas, koulutusmateriaali)

Rajakylän hoivan suunnittelussa ja toteutuksessa on pyritty turvaamaan asukas- ja henkilökunnan turvallisuutta myös infektioiden torjunnan keinoin. Infektiohoitajan asiantuntemusta käytettiin arvioitaessa esim. käsidesinfektiovarusteiden sijoituspaikkoja ja lukumääriä. Rajakylän hoivan asukashuoneissa on käsien desinfektiovarustus ja lisäksi kaikkien huoneiden ulkopuolelta käytäviltä löytyy desinfektiovarustus. Henkilökunnan työtilan edessä lähellä osaston ovea on myös käsidesiautomaatti, josta myös omaisten on helppo ottaa oikea määrä desinfektioainetta käsiin. Rajakylän hoivalla on myös varauduttu eristyspotilaiden hoitoon. Irtaimistohankintojen yhteydessä on varauduttu siirrettävillä kaapistoilla, joihin voidaan varata eristyksessä tarvittavat tarvikkeet ja välineet. Kaapistot voidaan sijoittaa eristystä tarvitsevan asukkaan huoneen yhteyteen.

Kilpailutettavien tuotteiden laadun määrittämien on ollut yksi keskeinen osa tätä projektia. Laadun määrittämiseksi on käytetty erilaisia menetelmiä tulosten saamiseksi. Erilaiset tuoteryhmät, niiden tuntemus ja oma asiantuntemus vaikuttivat siihen millaisilla menetelmillä tietoa laadun määrittämiseen hankittiin.

4.1.2 Ruokavaunujen havainnoin tulokset ja kilpailuttaminen

Ruokavaunut hankintakohteena oli täysin uusi. Sellaista ei Oulun kaupungin yksiköissä ollut käytössä ja käyttökokemuksia ei lähellä ollut saatavilla. Tämän johdosta järjestettiin kaksi koekäyttökäyttöjaksoa kahdella eri tuotteella. Yritykset lainasivat vaunut käyttöön y maksutta. Koekäyttökäyttöjaksojen aikana tein osallistuvan havainnoin menetelmin kilpailuttamista varten havaintoja tuotteiden laadun määrittämiseksi.

Havainnoinnin perusteella tehdyt merkittävimmät johtopäätökset ovat: 1. Ruokavaunujen yhteydessä on kiinnitettävä erityistä huomioita ruoka-astioiden kokoon. Astioiden tulee olla gastronorm-mitoituksella maksimissaan ½ ja korkeudeltaan 65 - 150 vetoisia. Isompi astia vaikeuttaa jakamista ja on työturvallisuuden kannalta merkittävä riski. 2. Ruokavaunujen käytettävyyden on parempi, mikäli roiskesuoja ei tuotteissa ole. Roiskesuojan poistaminen tuotteista edellytti terveysturvallisuuden hyväksyntää ja hyväksyntä saatiin. Rajakylän hoivan tilanteessa roiskesuoja ei ollut välttämätön, koska asiakkaat eivät itse ota ruokia ja vaunut ovat pääasiassa keittiöissä. 3. Ruokavaunujen ohjelmointiperiaatteet olivat toisistaan poikkeavat. Sillä ei kuitenkaan käytännön työssä ole suurta

merkitystä, koska vaunuihin ohjelmoidaan valmiiksi pääasiassa käytettävät ohjelmat, eikä ohjelmointia tarvitse päivittäisessä käytössä. 4. Kummankin ruokavaunun käyttöönotto edellyttää henkilökunnan koulutusta. Perehdyttämiseen ei riitä suomenkielinen ohjekirja. Koulutusta tulee olla vähintään kaksi päivää ja myöhemmin tarvittaessa lisää. 5. Ruokien jakamista helpottaa laskutaso ruokavaunun sivulla tai päädyssä. Laskutason tulee olla riittävän suuri, jotta tarjotin mahtuu laskutasolle. Laskutaso voi kuitenkin hankaloittaa ruokiin ulottumista ja siten vaikeuttaa niiden ottamista lautasille. Se korostuu erityisesti, jos työntekijän pituus on alle 160 cm, ja lisäksi korkeiden astioiden käyttäminen voi pahentaa tilannetta entisestään.

Ruokavaunujen testauksen perusteella voitiin tarkentaa ruokavaunuhankintaan liittyviä kilpailuttamisen kriteereitä. Samalla saatiin arvokasta tietoa ruokavaunujen käytettävyydestä ja niiden monipuolisista ominaisuuksista. Ilman osallistuvan havainnoin tuomaa tietoa olisi kilpailuttamisesta jäänyt huomioimatta useita henkilökunnan työturvallisuuteen liittyviä asioita. Havaintojen perusteella voitiin varautua ruokavaunujen käyttöön ottamiseen liittyvään koulutukseen ja yhteistyöhön ruokaa tuottavan keittiön kanssa. Yhteistyö on tärkeää, koska valmistavasta keittiöstä tulevat astiat, joista ruoka osastoilla jaetaan. Havainnoin perusteella astioiden koolla todettiin olevan merkitystä ja tietoa voitiin välittää valmistavaan keittiöön.

Ruokavaunujen hankinta kilpailutettiin ja osallistuvan havainnoinnin perusteella voitiin tarkentaa kilpailutusasiakirjoja. Lisäksi asiakirjojen laadintaan ja kriteerien määrittelyyn vaikutti hankesuunnittelijan tutustumismatka Gastro-messuille. Messuilla olivat esillä kaikki Suomessa sillä hetkellä markkinoilla olevat vastaavanlaiset tuotteet ja niihin oli siten helppo tutustua. Messuilla tehtyjen havaintojen perusteella kriteereihin lisättiin vaatimus irrotettavasta kehikosta ruokavaunun sisällä. Se helpottaa vaunun puhdistusta ja hygieniavaatimusten ylläpitoa oleellisesti. Lisäksi irralliset tasot mahdollistavat, erikorkuisten astioiden käytön kuin kiinteät tasot.

4.2 Hankesuunnittelijan työnkuvaus

Projektin alkaessa käsitys projektin laajuudesta ja hankesuunnittelijan työnkuvasta projektin vetäjänä vaati selvittämistä. Tästä selvittämisestä tuli osa projektia ja siten

projektin tuloksena voidaan pitää myös hankesuunnittelijan työn kuvausta (*liite 6*). Työn kuvaamisen jälkeen voidaan edetä varsinaisen irtaimistohankintojen prosessin kuvaamiseen. Tämän projektin aikana niin pitkälle ei edetty. Tämän raportin ja työn kuvaamisen tavoitteena on auttaa vastaavissa tehtävissä toimivia projektin alkuun. Oulun kaupungin sosiaali- ja terveystoimen organisaatioissa irtaimistohankintoja uusiin ja peruskorjattaviin kohteisiin tulee jatkossakin. Nämä tehtävät on hankesuunnittelijoille uusia ja heidän työnsä helpottamiseksi työnkuvauksen laatiminen oli perusteltua. Irtaimistohankintojen prosessien kuvaaminen kaupungin organisaation muutosvaiheessa ei ollut järkevää, koska useampi taso prosessin kuvauksessa olisi vanhentunut jo ennen kirjautamista. Hankesuunnittelijan työn kuvaaminen on helpommin siirrettävissä organisaatioista toiseen kun pidemmälle viety prosessin kuvaus.

Jatkossa irtaimistohankintojen prosessien kehittäminen tarvitsee työstämistä, jotta prosessit saadaan sujuvammiksi. Irtaimistohankintoihin liittyvää prosessia ei ole sosiaali- ja terveystoimessa kuvattu. Prosessien kuvaaminen on tärkeää dokumentointia, viestintää ja ajatusten selkeyttämistä varten. Prosessin tunnistamista seuraa niiden sisällön määrittely ja kuvaaminen. Kuinka hankinnat investointikohteissa etenevät. Prosessien kuvaaminen koostuu keskeisimpien tavoitteiden, asiakkaiden, toimintojen ja suoritteiden määrittämisestä. Tärkeää on määrittellä mihin prosessilla pyritään. Julkishankintojen prosesseissa asiakkaan käsite voi olla ongelmallinen. Prosessi kohdistuu useisiin asiakkaisiin ja heidän tarpeensa voivat olla osittain vastakkaisia. Prosessin kuvaaminen on toiminnan kehittämisen ja toimeenpanon väline. Tämä edellyttää prosessin johtamisen määrittämistä. (Virtanen, Wenneberg. 2005, 114-117.)

Yksi apuväline hankintojen tekemiseen ja hallinnointiin tuli projektin aikana. Oulun kaupungissa otettiin käyttöön OSTA-järjestelmä, joka on ohjelma, jonka avulla ostotapahtumat suoritetaan hankintaprosessia noudattaen. Ohjelmassa on hankintasuunnitelmat, hyväksymiset, tuotteiden tilaaminen ja myös tuotteiden vastaanotto. Lisäksi ohjelma vähentää laskujen käsittelymääriä, koska osan laskuista järjestelmä hyväksyy automaattisesti. Automaattisen hyväksymisen edellytyksenä on laskun vastaaneminen tilausta ja lisäksi tuote pitää olla oikeaan ajankohtaan vastaanotettu. Ohjelman käyttöön ottaminen vaati uuden oppimista ennen kuin sen käyttäminen oli sujuvaa ja palveli, sekä hankintojen hyväksyjää, että suorittajaa. Järjestelmän kautta osa prosessien toiminnoista tehdään työkalun avulla, kun aikaisemmin työvaiheita tehtiin käsin ja palaverien muo-

dossa. Järjestelmän kaikkien hyödyttävien elementtien käyttäminen vaatii perehtymistä vielä lisää järjestelmän tuomiin mahdollisuuksiin. Ohjelmaa kehitetään edelleen hankintatoimen kautta käyttäjiltä tulleiden palautteiden perusteella.

4.3 Projektin arviointi

Projektin luonteeseen kuuluu kertaluonteisuus, projektilla on selkeä alku ja loppu. Projektia voidaan arvioida itse projektin onnistumisen näkökulmasta kuin myös lopputuotteen onnistumisen näkökulmasta. Ruuskan (2001, 33) mukaan projekti on onnistunut, mikäli on saavutettu lopputuotteelle asetetut tavoitteet suunnitellussa aikataulussa ja pysytty sovitussa kustannuksissa. Tällä mittaustavalla arvioituna Rajakylän hoivan irtaimistohankintojen projekti on onnistunut tavoitteissaan vain osittain. Lopputuotteelle asetetut vaatimukset saavutettiin ja kustannukset pysyivät budjetissa. Aikataulun osalta irtaimisto hankintojen projekti ei onnistunut pysymään suunnitelman mukaisessa aikataulussa. Viivästyksen suurin syy oli varsinaisen rakennusprojektin valmistumisen viivästyminen. Rajakylän hoivan piti valmistua joulukuussa 2010. Valmistuminen viivästyi niin, että asukkaat pääsivät muuttamaan vasta maaliskuussa 2011. Varsinaisen Rajakylän hoivan irtaimistohankintojen projektin osalta aikataulussa olisi pysytty ilman tätä rakentamisen viivästyistä. Projektin onnistumiseen vaikutti, se että projektia johti päätoimisesti hankesuunnittelija ja mukana ollut projektiryhmä osallistui työhön myös työajalla. Mikäli projekti olisi toteutettu muiden töiden ohella, olisi aikatauluissa pysyminen ollut haastavaa. Rakentamisen aikataulun viivästyminen toi myös ylimääräistä lisätyötä irtaimistohankintaprojektiin. Kalusteiden ja tarvikkeiden toimitusaikoja jouduttiin siirtämään useampaan kertaan. Osalle tilattuja tuotteita etsittiin varastotiloja kaupungin varastoista. Lisää työtä oli myös tavaroiden kuljetusten uudelleen järjestelemisestä ja asukkaiden muuttoaikataulujen vaihdoista.

Rajakylän hoivan irtaimistohankintojen projekti on luonteeltaan kehittämisprojekti. Se pohjautuu asiantuntijuuteen ja ottaa huomioon arvioitsijoiden kokemusmaailman sekä siihen perustuvan arvottamisen. Samaan tutkimukselliseen otteeseen pohjautuu myös realistisen evaluaation menetelmä, joka on osa tätä projektia. Realistisen evaluaation menetelmällä voidaan arvioida sekä prosessia, että sen avulla saavutettuja tuloksia samaan aikaan. Tulokset saavutetaan arvioimalla tutkimuksen kohteena olevien eri tavoin hankittujen tietojen merkitystä ja vaikuttavuutta. Projektin arvioinnin lähtökohtana voi-

daan pitää suuntautumista objektiiviseen ja käytännönhakuiseen lähtökohtaan. Tavoitteena on toiminnasta kerätyn tiedon hyödyntäminen ”tässä ja nyt” – periaatteella. Realistinen evaluaatio edellyttää päättelyä, joka vuorottelee teoreettisen ajattelun ja käytännön havaintojen välillä. Evaluoivan arvioinnin logiikka tähtää ensisijaisesti tuloksen hyväksymiseen. Realistisessa evaluaatiossa voidaan käyttää myös abduktiivisen päättelyn logiikkaa. Siinä päättely alkaa käytännön tasolta ja päättely tapahtuu vuorotellen teorian ja käytännön tasolla. Tämä logiikka soveltuu Rajakylän hoivan irtaimistohankintojen laadun määrittämisen prosessiin erinomaisesti. Tämän johdosta projektin tulosten saavuttamiseksi on käytetty myös monimenetelmällistä tutkimusotetta. (Anttila 2007, 22-26, 61-62.)

Projektin tulosten saavuttamiseksi on käytetty useaa eri menetelmää. Irtaimistojen laadun määrittämiseksi on käytetty haastattelua, osallistuvaa havainnointia kehittävää vertaiskäyntiä ja lisäksi usean eri asiantuntijan alojen tuntemusta ja taustatyöryhmän työtä. Hankintojen ollessa useaa laatua on kilpailuttamisen kannalta laadun määrittäminen eri menetelmiä käyttäen ollut välttämätöntä. Mikäli irtaimistojen laadun määrittämisessä olisi käytetty vain yhtä menetelmää, ei tuloksena olisi ollut yhtä hyvää laatua kun näin menetellen saavutettiin. Useamman menetelmän käyttäminen lisää projektin pätevyyttä. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2007, 228).

Laatu on suhteellinen käsite ja sen arviointikriteerit riippuvat tilanteesta ja asetetuista tavoitteista. Tässä projektissa ei vaadittu tuotteilta parasta mahdollista laatua vaan oikeaa laatua, kohteeseen sopivaa laatua. Laatu voidaan määritellä yhdenmukaisuutena asetettujen kriteerien kanssa. (Ruuska 2001, 157.) Tätä laadun määrittämistä tarvitaan kilpailuttamisen prosessissa. Rajakylän hoivan kilpailutetut tuotteet vastasivat hyvin asetettuja kriteereitä. Toisaalta tähän perustuu kilpailuttaminen. Tuotteet, jotka eivät täytyä asetettuja vaatimuksia eivät tule valituiksi.

Rajakylän hoivan irtaimistohankintojen laatua voidaan arvioida myös asiakkaan näkökulmasta. Olivatko asetetut kriteerit sellaisia, että niiden perusteella hankittuihin tuotteisiin asiakkaat ovat tyytyväisiä. Tyytyväinen asiakas on merkki oikeasta laadusta (Ruuska 2001, 157). Rajakylän hoivan asiakastyytyväisyyttä olen arvioinut kysymällä heidän mielipidettään. Tässä tapauksessa palautteen antoivat osastojen palveluesimiehet. He keräsivät palautetta osastoiltaan osastotuntien yhteydessä. Lisäksi henkilökunta antoi

palautetta suoraan useassa yhteydessä vieraillessani kohteessa. Muutamat omaiset ja asukkaat antoivat myös suullista palautetta. Saadun palautteen perusteella laatu on pääsääntöisesti ollut tavoitteiden mukaista. Määrällisesti henkilökunta koki laadussa olevan puutteita. He toivoivat esim. astioita lisää ja pyörällisiä kuljetuskärryjä enemmän kuin alunperin oli hankittu. Näihin puutteisiin pystyttiin vielä vastaamaan. Käyttäjien kanssa käytiin keskustelua, jotta talon käyttöön ottamisen jälkeen havaittuihin tarpeisiin voitiin vielä etsiä ratkaisuja. Tuotteita hankittiin osastojen tarpeisiin aina vuoden 2011 loppuun saakka. Summatiivisesti arvioiden Rajakylän hoivan irtaimistohankintojen projekti oli onnistunut tavoitteissaan. Summatiivinen arviointi tarkoittaa projektin lopussa tehtävää kokoavaa arviointia, jossa tarkastellaan toiminnan lopussa toteutuneita ja saavutettuja tuloksia. Summatiivinen arviointi kohdistuu vahvasti lopputuloksiin ja vaikuttavuuteen. (Anttila 2007, 47; Seppänen-Järvelä 2004, 19.) Rajakylän hoivan irtaimistohankintojen projektin tavoitteet saavutettiin. Hankintojen vaikuttavuuden arviointi esim. turvallisuuden ja käytettävyyden näkökulmasta jää tässä projektissa vielä arvioimatta. Tällaisen arvioinnin voi tehdä vasta, kun tuotteita on käytetty pidemmän aikaa. Rajakylän hoivan turvallisuutta voi arvioida myöhemmin esim. selvittämällä työtapaturmien määrää ja laatua. Näitä arviointeja ei kuitenkaan tässä projektissa tehty. Projektin päätavoite oli varustaa Rajakylän hoiva käyttökuntoon ja tämä tavoite on saavutettu.

Projektia voidaan arvioida hyvin monista lähtökohdista. Arviointiin voidaan sisällyttää mm. seuraavia osa-alueita: suunnittelu ja tavoitteiden asettelu, toiminnan organisointi ja vastuut, aikataulus ja henkilöstöresurssit, johtamiskulttuuri, toimintatapojen ja osaaamisen kehittyminen, päätöksentekoprosessit, tiedotus ja viestintä, muutosten hallinta ja ongelmanratkaisutilanteiden hallinta. (Anttila 2007, 43.) Formatiivinen arviointi kohdistuu prosessin vaiheisiin ja tapahtuu koko prosessin aikana. Se kohdistuu kehittämisen toteuttamiseen eli siihen, miten hanketta on tehty ja kuinka projektin toimintaa voitaisiin parantaa. Prosessiarviointi on siis luonteeltaan formatiivista. Rajakylän hoivan irtaimistohankintojen projekti oli luonteeltaan oppiva prosessi. Suunnitelmia muutettiin projektin aikana silloin kun havaittiin, että alkuperäinen suunnitelma ei johda tavoitteiden saavuttamiseen. (Silfverberg 2007, 34.) Hankintoja tehtiin useissa eri vaiheissa ja kilpailuttamisen kriteerien laadinta ja kilpailuttamisen prosessi olivat jokaisella kerralla sovitettava kohteeseen. Prosessin menestyksellisyyden, tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden kannalta projektissa on käytetty arvioivia menetelmiä ja sen vuoksi tuloksiksi saatiin erityisesti tähän projektiin sovellettavissa olevaa tietoa. Tätä tietoa ei voi suoraan

yleistää käytettäväksi muissa kohteissa. (Anttila 2007, 113.) Jokaisesta kilpailutuksesta oppi uutta. Rajakylän hoivan irtaimistohankintojen suunnittelu oli aikataulullisesti haastavaa. Tavoitetilan asettaminen projektille oli selkeää. Hyvin nopeasti alkukartoituksen jälkeen oli tiedossa tärkeimmät hankintaryhmät. Toiminnan organisointi oli aluksi haastavaa, koska ei ollut vielä muodostunut yhteistyöverkostoja ja päätöksenteon prosessit vaativat selvittämistä. Viestintää projektin eri vaiheista oli projektin sisällä paljon. Projektin ulkopuolelle viestintää olisi pitänyt suunnata enemmän. Viestinnän kautta olisi voinut löytyä vielä lisää asiantuntijuutta projektin hyväksi. Toisaalta tämä raportti on yksi projektin viestinnän muoto. Formatiivinen ja summatiivinen ulottuvuus ovat toisiinsa täydentäviä, eikä pelkän lopputuloksen arviointi projekteissa ole järkevää. (Seppänen-Järvelä 2004, 19.)

Rajakylän hoivan irtaimistohankintojen projektin tulokset ovat hyödynnettävissä vastaavissa projekteissa. Kilpailuttamisessa käytetyistä materiaaleista on suoraan hyötyä vastaavien projektien hankesuunnittelijoille. Toisaalta hankesuunnittelijan työnkuvaus auttaa hahmottamaan omaa työkenttää ja suunnittelemaan työtä paremmin. Hankesuunnittelijan työnkuva irtaimistoprojekteissa on hyvin haastava ja monipuolinen. Tämä projektiraportti auttaa löytämään erilaisia menetelmiä ja asiantuntijoita, joita irtaimistohankintojen tekeminen laadukkaasti vaatii.

Projektin eettisyyttä voidaan arvioida useista näkökulmista. Yksi näkökulma on, että saavutettiinko projektin avulla tavoiteltuja ikäihmisen hyvään hoitoon mahdollistavan hoitoympäristön tavoitteita. Ikäihmisten näkökulmasta Rajakylän hoivan tulisi tarjota ikäihmisen toiveita ja yksityisyyttä kunnioittavaa hoitoa. Myös itsemääräämisoikeus tulisi toteutua aivan kuin hän asuisi omassa kodissaan. Rajakylän hoivan irtaimistohankintojen projektin tavoitteena oli myös edistää näiden tavoitteiden toteutumista. (Vanhuus ja hoidon etiikka 2008, 4). Tätä näkökulmaa voisi arvioida vain asukkaat itse. Toisaalta Rajakylän hoivan työ- ja hoitoympäristöissä ei pitäisi olla mitään sellaista, joka estäisi ikäihmisten hyvän ja eettisestikin arvokkaan hoidon toteutumisen. Toinen näkökulma on onko hankinnoissa toimittu lakien ja asetusten mukaisesti ja onko noudatettu niiden kautta tulevia periaatteita. Lisäksi eettisyyttä voidaan tarkastella kuntalaisten näkökulmasta laajemmin. Onko Rajakylän hoivaan asetetut tavoitteet ja rahalliset panostukset onnistuneet. Eettisessä mielessä onko kaupunkilaisten rahallista panostusta käytetty asianmukaisesti. Oman näkemykseni mukaan projektissa on pyritty toimimaan kaikissa

vaiheissa eettisesti. Kaupunkilaisten ja kaupungin taloudellista panosta ei ole laitettu turhaan vaan pyritty hankkimaan asukkaiden ja työntekijöiden hyvinvointia edistäviä hankintoja. Toisaalta hankinnoissa on kiinnitetty huomio myös kestäväyyteen ja laatuun, millä on merkitystä myös ekologisten kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa.

4.4 Pohdinta

Pohdin omaa osaamistani projektin vetämisessä sinänsä ja lisäksi osaamista hankintoihin ja rakentamiseen liittyvillä osa-alueilla. Lisäksi projektin vetämisessä tarvitaan osaamista johtamisen saralla, koska työryhmän johtaminen oli vastuullani. Projektiosaamista voisi verrata kompetenssin määritelmään. Siihen liittyvät yksilön kompetenssin elementit: tilannetekijät, persoonallisuus, arvot, tiedot, taidot ja työtehtäviin liittyvät vaatimukset.(Heikka 2008, 50-51). Tämä projekti osaltaan osoitti itselleni, että omaan tarvittavat tiedot ja taidot projektin vetämisessä. Projektin aikana sain myös paljon uutta tietoa. Suurin haaste tilannetekijöiden osalta oli aikataulujen muuttuminen useaan kertaan rakentamisen viivästysten vuoksi. Työhön itsessään liittyi paljon vaatimuksia, oman työmäärän sovittaminen aikatauluihin ja muiden töiden vaatimuksiin oli haasteellista. Hankesuunnittelijana sain johtaa projektia hyvin itsenäisesti. Toisaalta tämä teki sen, että töitä ei voinut jakaa muille. Vastuu projektin vetämisestä oli kokonaan itselläni. Tämän vastuun tuoma luottamus oli pohjana projektin toteutuksessa kaikissa vaiheissa. Projektin vetäminen oli hyvin itsenäistä, mikä sopi hyvin sisäisen yrittäjyyden mallin mukaiseen työ- ja ajattelutapaani ja persoonallisuuteeni. Vanhustyön tilaaja-toiminnassa eli omassa organisaatioissani työ on suurimmaksi osaksi hyvin itsenäistä, vastuullista ja sisäistä yrittäjyyttä tukevaa. Suuri riski tässä projektissa oli oma työpumous tai muu sairastuminen. Projektia vei eteenpäin vain hankesuunnittelija ja kukaan muu ei niin tarkoin tiennyt projektin vaiheista.

Oma osaaminen on projektissa kehittynyt myös paljon. Hankintalait vaativat perehtymistä mutta myös markkinat hankittavien tuotteiden osalta vaativat osaamista. Markkinoiden tunteminen on edellytys laatukriteerien määrittelemiselle kilpailuttamisen yhteydessä. Kilpailuttamisessa on useita erilaisia menetelmiä, joita voidaan käyttää. Eri vaihtoehtojen käyttäminen vaatii osaamista ja perehtymistä hankintalakiin ja menetelmien käyttöön. Omalta osaltani eri menetelmien sujuva käyttäminen vaatii vielä lisää kokemusta.

Projektissa rakentamisprojektin aikataulujen muuttuminen useampaan kertaan antoi oppia sopeutumisesta ja etsimään nopeasti ratkaisuja tilanteiden muuttuessa. Projektin aikana en osannut ennakoida riittävästi sitä työmäärän lisäystä, jota projektin viivästymisen itselleni omaan työhön toi. Toisaalta tämä tilanne opetti itselleni kuinka hyvä stressin ja epävarmuuden sietokyky itselläni on. Kokemus oli positiivinen kun havaitsin sietäväni pitkäkin epävarmaa ja kiireistä tilannetta hyvin.

Irtaimistojen hankinta ja rakentamisen projekti linkittyvät koko matkan vahvasti toisiinsa. Oma työnkuvani osaltaan sisälsi rakentamisen projektiin osallistumista hoitotyön asiantuntijan näkökulmasta. Rakentamisen eri vaiheissa pyrin tuottamaan tarvittavaa tietoa ja näkökulmia hoitotyön arjesta ja ikäihmisten näkökulmasta. Rakentamisen suunnittelussa hyvinkin suunniteltu kokonaisuus voi epäonnistua, mikäli ei tiedetä tilan toiminnasta riittävästi. Esim. suihkupaarien käyttäytyminen piirustuksissa ja arkitodellisuudessa ei ole samanlaista. Tilaa ei aina osata varata riittävästi, vaikka minimimitoitus periaatteessa toteutuu. Toisaalta suunnittelussa käytetty mitoitettu tuote ei kilpailuttamisen kautta tule välttämättä valituksi. Tässä projektissa oma asiantuntijuus hoitotyön näkökulman tuomisessa on kasvanut. Toisaalta on oppinut paljon myös rakentamisesta ja erilaisista materiaaleista. Projektissa on saanut oppia projektin organisoinnista, johtamisesta, talouden hoidosta.

Asiantuntijuus tällaisissa projekteissa edellyttää monialaisuutta, eikä se rajaudu tiede tai oppiainerajoihin. Asiantuntijuus eroaa käsitteenä ammattitaidosta siinä, että ammatillisen vakanssin sijasta sitä rajaa asia- tai ongelma-alue.(Kaaresvirta 2004, 34). Tällainen monialainen asiantuntijuus on edellytys projektissa onnistumiselle. Irtaimistohankintojen projekti oli osa rakentamisen projektia ja se laajensi osaltaan niitä alueita, joilta tietoa piti hankkia. Tässä projektissa on myös oppinut, että rakentamisen ja suunnittelun asiantuntijat käyttävät omaa kieltään, joka on vieras hoitotyössä toimiville. Tämä vaikeuttaa suunnitteluvaiheissa mukana olevien hoitotyön ammattilaisten näkemysten huomioon ottamista suunnittelussa. Lisäksi esimerkiksi piirustuksissa olevien tilojen hahmottaminen voi olla hankalaa ja toisaalta piirustuksien merkintöjä ei osata tulkita oikein. Rakentamisalan asiantuntijoille on taas vierasta hoitotyön termistö. Esim. apuvälineet niiden nimitykset ja toiminta voivat olla vieraita. Tämä vaikeuttaa suunnittelussa toiminnallisuuden huomioimista.

Jatkokehittämistä vaatii irtaimistohankintojen prosessin sujuvuuden lisääminen. Kaupungin eri organisaatioiden yhteistyö ei vielä toimi parhaalla mahdollisella tavalla. Eri toimijoiden osaamista ei hyödynnetä riittävästi ja organisaatioiden määrittelemät rajat hankaloittavat hankintaprosessien tehokasta osaamisen kehittämistä. Irtaimistohankintoja on osaamisen kehittymisen näkökulmasta liian monessa eri organisaatioissa kaupungissa. Oulun kaupungissa on meneillään hankinta-asioiden kehittämistyö ja tämä toivottavasti tuo muutoksen tähän osaamisen parempaan hyödyntämiseen. Uuden Oulun syntyminen vuoden 2013 alusta tuo varmasti lisää osaamista hankinta-asioihin myös liittyvistä kunnista. Hankintojen riittävä keskittäminen on taloudellisesti ja osaamisen näkökulmasta kannattavaa. Kukin hallintokunta voi tuoda hankintoihin oman alueensa substanssiosaamista mutta hankintaosaaminen tulisi tuoda keskitetysti mukaan kaikkien hankintojen kilpailuttamiseen.

Itse haluan kehittää osaamista hyvien ympäristöjen luomisessa. Haluan kehittää osaamista hoitotyön työympäristöjen osalta mutta myös ikäihmisten asumisen osalta. On tärkeää saada ikäihmisille heidän tarpeitaan vastaavia asumisympäristöjä. Ikäihmisten tarpeet ja toiveet asumisen suhteen ovat muuttumassa. Nykyisenkaltainen laitoshoido ja laitosasuminen jää vähitellen pois käytöstä. Ikäihmiset haluavat asua omassa kodissaan palveluntarpeistaan riippumatta. Ja ikäihmisten asumisen tulee kehittyä mahdollistamaan erilaiset palvelut omaan kotiin, omaan asuntoon. Asuntoja tulee rakentaa entistä paremmin muunneltaviksi, jotta erilaisten apuvälineiden ja ikääntymisen mukana tuomien muutostenkin kanssa asunnossa voi elää ja asua mielekkäästi ja turvallisesti.

Uuden hoivayksikön käyttöön ottaminen on vaativa prosessi henkilökunnalle. Rajakylän hoivan rakentamisen viivästyminen toi lisähaastetta henkilökunnalle talon käyttöön ottoon liittyvien uusien järjestelmien ja tilojen, laitteiden käytön opettelemisessa. Hanke-suunnittelijana olin mukana avustamassa talon käyttöön otossa. Suunnitelmat käyttöön otton vaiheista tein yhdessä osastojen esimiesten kanssa. Erilaisten koulutusten järjestäminen oli vastuullani. Uuden hoivayksikön käyttöön ottaminen merkitsee henkilökunnalle suurta muutosta. Vaikka perustyö on osittain samanlaista riippumatta työyksiköstä, on uudessa yksikössä monta uutta asiaa opeteltavana. Uuden toimintamallin rakentaminen ja uuden teknologian käyttöön ottaminen merkitsee henkilökunnalle työn sujuvuutta häiritseviä prosesseja, joista aiheutuu ylimääräistä kuormitusta pitkään (Mäkitalo, Paso

2008, 16). Seuraavissa vastaavissa hankkeissa pitää henkilökuntaa ja esimiehiä valmentaa kohtaamaan työolojen muutos vielä paremmin. Rajakylän hoivan henkilökunta on selvinnyt urakastaan todella hyvin.

Henkilökunnan motivaatio uuteen kohteeseen muutettaessa oli ehkä valmiiksi korkealla, ja se lisäsi jaksamista muutoksen keskellä. Peruskorjauskohteissa tilanne voi olla erilainen. Henkilökunnan odotukset tiloja kohtaan voivat olla korkeat ja työmäärän lisääntyminen häiriökuormittumisen kautta voi olla liikaa. Olisi mielenkiintoista tutkia millaisia selviytymiskeinoja henkilökunnalla on häiriökuormitustilanteissa jaksamiseen ja mitä tapahtuu sitten kun tilanne työssä normalisoituu tavanomaiselle kuormitustasolle.

Irtaimistohankintojen projekti oli haastava hyppy tuntemattomaan. Olen tyytyväinen kun uskalsin hypätä ja lähteä projektiin. Olen oppinut siinä valtavasti projektin johtamisesta mutta myös eri alojen tietoa olen saanut paljon. Olen saanut uusia kokemuksia ja löytänyt uusia verkostoja ympärilleni työni tueksi. Työelämän ja opiskelun yhteensovittaminen perheen kanssa oli välillä haastavaa. Onneksi sain tukea sekä perheeltäni, että työyhteisöltäni. Työyhteisö oli yksi voimavara projektin aikana. Perhe piti arjen ja työelämän riittävästi loitolla, jotta elämä oli muutakin kuin opiskelua ja työtä.

5 LÄHTEET

Anttila, P. 2007 Realistinen evaluaatio ja tuloksellinen kehittämistyö. Hamina Akatiimi Oy

Apuvälineet ja dementia pohjoismaissa. Muistia ja muita kognitiivisia toimintoja tukevat apuvälineet dementoituvan ihmisen arjessa. Haastattelututkimus Suomesta, Islannista, Norjasta ja Tanskasta. Stakes Helsinki 2008. Gummerus Kirjapaino Oy Jyväskylä.

Aro, P. 2008. Dynaaminen valaistus. Tulevaisuuden valaistusratkaisut muistihäiriöisen asuin- ja hoivaympäristöön. Taideteollinen korkeakoulu. Taiteen maisterin lopputyö. Hakupäivä 24.9.2011.

http://www.sotera.fi/pdf/Dynaaminen_valaistus.pdf

Asumisterveysohje STM 2003:1

<http://pre20090115.stm.fi/pr1063357766490/passthru.pdf>

Chalfont, G. 2007. Design for Nature in Dementia Care. Bradford. University of Bradford.

Elo, S. 2006. Teoria pohjoissuomalaisten kotona asuvien ikääntyneiden hyvinvointia tukevasta ympäristöstä. Oulun yliopisto Lääketieteellinen tiedekunta. Hoitotieteen ja terveyshallinnon laitos. Väitöskirja

Hankintasääntöjä täydentävät ohjeet. Oulun kaupunki.

http://www.ouka.fi/johtosaannot/Hankintasaannon_taydent.pdf

Hartikainen, S., Lönnroos, E., (toim.) 2008. Geriatria arvioinnista kuntoutukseen. Helsinki. Edita

Hellsten, K., Outinen, M. & Holma, T. 2004. Kehittävä vertaiskäynti – työväline laadunhallintaan. Stakes Aiheita 31/2004. Hakupäivä 29.8.2010. www.stakes.fi/verkkojulk/pdf/Aiheita31-2004

Heikka, H. 2008. Sosiaali- ja terveysjohtajan työn sisältö ja kompetenssit. Oulu. Oulun yliopisto. Lääketieteellinen tiedekunta, Terveystieteiden laitos. Terveyshallintotiede. Väitöskirja

Hilma: kynnysarvot <http://www.hankintailmoitukset.fi/fi/docs/kynnysarvot/>

Hilma: Yleistä julkisista hankinnoista <http://www.hankintailmoitukset.fi/fi/docs/yleista/>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos, Keuruu: Otavan kirjapaino Oy

Holma, T. 2003. Laatu vanhustyön arkeen – suunta ja välineet kehittämistyöhön. Helsinki. Suomen kuntaliitto.

Hyvönen, O., Kess, K., Piisi, T., Tuomela, H. & Uotila, J. 2007. Julkiset hankinnat hankintayksiköissä. Helsinki. Edita Prima Oy.

Häggman-Laitila, A., Kotilainen, H. 1999. Tämähkö on nyt sitten se paras ratkaisu? Uudentyyppiset ja perinteiset pitkäaikaishoidon tilat ja ympäristöt vertailussa. Saarijärvi. Gummerus Kirjapaino Oy.

Ikäihmisten palvelujen laatusuositus. 2008. Helsinki. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2008:3

Kaaresvirta, P. 2004. Oppiminen työelämäprojekteissa. Ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden kokemukset työelämäprojekteissa oppimisesta. Oulun yliopisto. Kasvatustieteen tiedekunta. Kasvatustieteiden ja opettajakoulutuksen yksikkö. Väitöskirja.

Kanste, O. 2005. Moniulotteinen hoitotyön johtajuus ja hoitohenkilöstön työuupumus terveydenhuollossa. Oulun yliopisto. Lääketieteellinen tiedekunta, Hoitotieteen ja terveyshallinnon laitos. Väitöskirja

Kasvitietopankki <http://www.hus.fi/default.asp?path=1,28,824,2049,2265,2260,26270>

Kettunen, S. 2009. Onnistu projektissa. Juva. WS Bookwell Oy.

Kotilainen, H. 2009. Uusi suunta potilashuoneiden rakentamisessa. Terveys- ja talous 2/2009.

Kuuttila, J., Tamminen, A. 2004. Terveystuollon laadunhallinta. Turvallinen hoitoyksikkö – Malli terveydenhuollon hoitoyksikön riskienhallintaan. Lääkelaitoksen julkaisusarja 2/2004. Helsinki. Lääkelaitos.

Laadun käsite ja tutkimusparadigmat.

<http://herkules.oulu.fi/isbn9514268741/html/c202.html>

Lehtola, S., 2002. Ikäihmisen asuinympäristö turvalliseksi. Hyvien käytäntöjen opas kaatumisten ehkäisyyn. Helsinki. Stakes oppaita 50. Gummerus Kirjapaino Oy

Lehtoranta, H., Luoma, M.-L. & Muurinen, S. Ikäihmisten laitoshoidon laadun kehittämishanke, Loppuraportti 2007, Stakes Raportteja 19/2007

Meripaasi, S. 2000. Vanhusten laitoshoidon kodinomaisuus. Pro Gradu tutkielma Turun yliopisto. Hoitotieteen laitos. Teoksessa. Routsalo, P. & Arve, S. 2001. Vanhusten hoito laitoksissa – Näkökulmia vanhusten laitoshoidon kehittämiseen.

Mäkitalo, J., Paso, E. 2008. Työ työ ja työ. Työlähtöinen työterveyshuolto ja kuntoutus. Kalevaprint Oy

Nieminen, K. 2009. Ammattikeittiön toiminnallinen suunnittelu. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Matkailu- ravitsemis- ja talousala. Ylempi AMK-tutkinto.

Hakupäivä 9.9.2011.

<https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/3826/Opinnaytetyo.pdf?sequence=1>

Outinen, M., Lempinen, K., Holma, T. & Haverinen, R.1999. Seitsemän laatupolkua. Vaihtoehtoja laadunhallintaan sosiaali- ja terveydenhuollossa. 1. painos. Suomen kuntaliitto. Helsinki: Kuntaliiton painatuskeskus.

Pirinen, M. 2003. Kodin ergonomian merkitys ikääntyneiden kaatumisissa - ergonomisen systeemimallin kehittäminen. Oulun yliopisto. Kansanterveystieteen ja yleislääketieteen laitos. Väitöskirja.

Rajakylän hoivan kiinteistön hankesuunnitelma 21.11.2007

Rajapintataulukko.24.3.2009. Oulun Tilakeskus. hakupäivä 18.12.2009.

http://akkuna/NR/rdonlyres/215743C7-2290-4D2F-8FA6-1E571AB01313/0/pdf_erill_inv_taul_rajap_liite_090702.pdf

Ranne, R. 2008. Dementiaryhmäkodin hoitotyön toimintatilanteita tukeva työympäristö. Diplomityö. Teknillinen korkeakoulu. Informaatio- ja luonnontieteiden tiedekunta. Sosiaali- ja terveydenhuollon tekniikan ja rakentamisen instituutti Sotera. Espoo
http://www.sotera.fi/pdf/Reetta_Ranne_diplomityo.pdf

Rappe,E.,2005., The influence of a green environment and horticultural activities on the subjective well-being of the elderly living in long term care. Helsinki.University of Helsinki.

Respecta apuvälinekuvasto 2010.

Rissa,K. 1999. Riskit hallintaan. Turvallisuus, Terveys, Ympäristö, Laatu, Tuottavuus. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä. Työturvallisuuskeskus.

Riskien hallinta Suomessa esiselvitys. 2002. Sitran raportteja 23. Helsinki. Edita Prima

Rosqvist, E. 2003. Potilaiden kokemukset henkilökohtaisesta tilastaan ja sen säilymisestä sisätautien vuodeosastoilla. Oulun yliopisto. hoitotieteen ja terveyshallinnon laitos. Väitöskirja.

Ruuska, K. 2001. Projekti hallintaan. 4.painos. Jyväskylä. Talentum Media Oy

Seppänen-Järvelä,R. 2004. Prosessiarviointi kehittämissuorituksissa. Opas käytäntöihin. Helsinki. Stakes Raportteja 4/2004.

Sievänen, L., Sievänen, M., Välikangas, K. & Eloniemi-Sulkava, U. 2007. Opas ikääntyneen muistioireisen kodin muutostöihin. Helsinki. Ympäristäministeriö. Ympäristö-opas.

Silfverberg, P. 2007. Ideasta projektiksi. Projektityön käsikirja. Helsinki. Edita.

Siukola,A., Nygård, C-H., Stålhammar, H. & Perkiö-Mäkelä, M. 2004. Ergonomia ja työolojen kehittäminen hoitotyössä vuosina 1992-2003. Teoksessa Työ ja ihminen 4/2004. Aikakausikirja 18. vuosikerta.

Sound intensity and noise evaluation in a critical care unit. AJCC 2010180; American journal of critical care. Lawson, N. Thompson, K. Saunders, G. Saiz, J. Richardson, J. Brown, D. Ince, N. Caldwell, M. and Pope D. Hakupäivä 7.3.2011.

Sosiaalihuoltolaki 17.9. 1982/710 ja 3.4.1982/311. Finlex. Hakupäivä 13.2.2011.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1982/19820710>

Stt Condigi Oy Rajakylän hoivahälytysjärjestelmän opas. Koulutusmateriaali.

Suominen, M. 2007. Ravitsemusongelmat yleisiä. Gerontologia. (21) 4, 351-353.

Tapaninen, A., Kauppinen, T., Kivinen, K., Kotilainen, H., Kurenniemi, M. & Pajukoski, M. 2002. Ympäristö ja hyvinvointi. Porvoo. WS Bookwell Oy.

Terveydenhuollon laitosturvallisuuden kehittäminen. 2009. Työryhmämuistio. Helsinki. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:59. Hakupäivä 7.3.2011.

Toivanen, I. 2005. Hyvä asuminen hoivakodissa. Eri sidosryhmien odotuksia Intiön hoivakodista vanhusten laitoshoidon liittyvässä investointiprojektissa. Oulun yliopisto. Lääketieteellinen tiedekunta. Terveystieteiden tutkimuskeskus. Pro Gradu –tutkielma.

Turvallisuussuunnitteluopas sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköille. 2005. op-paita 2005:13. Helsinki. Sosiaali- ja terveysministeriö.

Työympäristön ja työhyvinvoinnin linjaukset vuoteen 2020. Julkaisuja 2011:13. Helsinki. 2011. Sosiaali- ja terveysministeriö.

Vaininen, M., Routsalo, P., & Virtanen, T.J. 1999. Rakkaat ja tarpeelliset tavarat – vanhainkodissa asuvan vanhuksenesineistö. Turku. Turun yliopisto. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Tutkimuksia ja raportteja A: 26/1999.

Vanhuus ja hoidon etiikka. 2008. Valtakunnallisen terveydenhuollon eettisen neuvottelukunnan (ETENE) raportti. Vantaa. Kirjapaino Keili Oy.

Vanhusten ja vammaisten palvelutalon kehittäminen – kuvaus nykytilanteesta, 13 taloa 2008. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus. Suomen ympäristö 02/2008. Helsinki.

Verma, I., Hätönen, J. 2011. Ikäihmisten asuminen ja teknologia. Helsinki. Käkäte- Raportteja 2/2011. Kopio Niini Oy.

Verma, I., Åkerblom, S. 2008. Kokemuksia tanskalaisesta iäkkäiden ihmisten hoiva-asumisesta. Ikääntyvät kaupunkilaiset 2020-hanke- Aapinen-Iku-Kutri-Lite. Teknillinen korkeakoulu. Arkkitehtuurin tutkimuksia 2008/31. Hakupäivä 11.2.2010.

http://www.sotera.fi/pdf/Matkaraportti_Tanska.pdf

Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Vaajakoski. Tammi

Viramo, P. 1994. Dementia – perusterveydenhuollon ja omaisten näkökulma. Oulu. Oulun yliopisto. Kanasanterveystieteen ja yleislääketieteen laitos. Ylikiimingin terveyskeskus. Väitöskirja.

Virtanen, P. Wenneberg, M. 2005. Prosessijohtaminen julkishallinnossa. Helsinki. Edita.

Voutilainen, P. 2004. Hoitotyön laatu ikääntyneiden pitkäaikaisessa laitoshoidossa. Saarijärvi. Gummerus Kirjapaino Oy. Stakes tutkimuksia 142.

Voutilainen, P., Vaaramaa M., Backman, K., Paasivaara, L., Eloniemi-Sulkava, U., Finne-Soveri, H., (toim.): 2002 Ikäihmisten hyvä hoito ja palvelu, Opas laatuun. Stakes oppaita 2002/49. Saarijärvi. Gummerus Kirjapaino Oy.

Vuokila-Oikkonen, P. (toim.) Dementoituneen ihmisen arvokas elämä.

Väyrynen, S., Nevala, N 6 Päivinen, M. 2004. Ergonomia ja käytettävyys suunnittelussa. Tampere. Teknologiateollisuus ry. Tammer-Paino Oy

Vähäkangas, P., Noro, A. 2009. Osastonhoitajana pitkäaikaisessa laitoshoidossa; kuvaus lähijohtamisen sisällöstä kuntoutumista edistävillä osastoilla. Hoitotiede 21(2), 97-108

Vähäkangas, P. 2010. Kuntoutumista edistävä hoitajan toiminta ja johtaminen pitkäaikaisessa laitoshoidossa. Oulu. Oulun yliopisto. lääketieteellinen tiedekunta, terveystieteiden laitos, terveyshallintotiede. Väitöskirja.

Yksilölliset palvelut, toimivat asunnot ja esteetön ympäristö. Vammaisten ihmisten asumispalveluiden laatusuositus. 2008. Helsinki. Sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen kuntaliitto. Oppaita 2003:4. Edita Prima Oyj.

Yhdessä ikäihmisen asialla. Oulun kaupungin ikääntymispoliittiset linjaukset 2010-2020. Hakupäivä 20.5.2011

http://www.ouka.fi/sote/ikaantyminen/pdf-tiedostot/ikaantymispoliittiset_linjaukset2010.pdf

Åkerblom, S. 2002. Teoksessa Lehtola, S. Ikäihmisen asuin ympäristö turvalliseksi. Hyvien käytänteiden opas kaatumisten ehkäisyyn. Saarijärvi. Stakes oppaita 50. Gummerus kirjapaino Oy

Työpaperit

LIITTEET

LIITE 1

OULUN KAUPUNKI HANKINTASÄÄNTÖ

Hyväksytty: kaupunginvaltuusto 11.10.2010 § 89, voimaantulo 1.11.2010

1 § Hankintasäännökset

Oulun kaupungin hankinnoissa noudatetaan

- 1) julkisista hankinnoista annettua lakia, lakia erityisalojen hankinnoista ja niiden nojalla annettuja asetuksia,
- 2) kaupunginvaltuuston hyväksymää hankintasääntöä ja
- 3) kaupunginhallituksen hyväksymiä hankintasääntöä täydentäviä määräyksiä.

Tätä sääntöä ei sovelleta Oulun Energia liikelaitoksen energiahankintoihin eikä voimalaitosten ja lämpökeskuksen polttoainehankintoihin.

2 § Käsitelmät

Hankinnalla tarkoitetaan tavaroiden ja palvelujen ostamista, vuokraamista tai siihen rinnastettavaa toimintaa sekä urakalla teettämistä.

Strateginen hankintatoimi on osa omistajaohjausta. Sen tehtävänä on määritellä hankintapoliittiset linjaukset, jotka liittyvät kilpailutusten yleisten päätöksentekokriteerien suunnitteluun, kaupunkikonsernia koskevien merkitykseltään strategisten hankintojen kilpailutuksiin, hankintayhteistyöhön ja hankintatoimen jatkuvaan kehittämiseen.

Operatiivisella hankintatoimella tarkoitetaan strategisten linjausten pohjalta tapahtuvaa käytännön päivittäistä hankintaa eli tarjouspyyntöjen laatimista, kilpailutusta, sopimusten laatimista, hankintaehdotusten tekemistä, tilauksia ja tavaran vastaanottoa sekä laskutusta.

Keskitettyillä kilpailutetuilla hankinnoilla tarkoitetaan hankintoja, jotka palvelevat koko kaupunkikonsernia.

3 § Kaupunginhallituksen toimivalta hankinnoissa

Kaupunginhallitus

- 1) päättää kaupungin strategisista hankintatoimeista koskevista linjauksista,
- 2) hyväksyy hankintayhteistyösopimukset,
- 3) hyväksyy hankintoihin liittyvät hankintamääräykset ja
- 4) tekee päätöksen hankinnassa,
 - a) joka palvelee kahta tai useampaa kaupungin toimielintä, ellei kysymys ole keskitetysti tehtävistä hankinnoista;
 - b) joka palvelee kaupunkikonsernia.

4 § Kaupunginjohtajan toimivalta

Kaupunginjohtaja päättää, mitkä hankinnat Oulun Konttori kilpailuttaa keskitetysti.

5 § Oulun Konttori liikelaitoksen johtokunnan toimivalta

Johtokunta

- 1) ohjaa ja kehittää operatiivista hankintatoimeista,
- 2) toimii hankinta- ja kilpailulainsäädännön asiantuntijana ja koordinoijana,
- 3) antaa oikeudellista ja muuta asiantuntija-apua kaupungin viranomaisille hankintojen kilpailuttamisessa sekä antaa tarpeellisia ohjeita,
- 4) nimeää viranhaltijat, jotka tarkastavat 6 §:n tarkoittamien toimielinten tarjouspyynnöt ennen niiden lähettämistä, mikäli hankinta ylittää EU-kynnysarvot ja
- 5) kehittää yhteistoimintasopimuksen mukaista hankintayhteistyötä.

2 (2)

17 **§ Oulun Konttorin johtajan toimivalta**

Kilpailuttaa 4 §:ssä tarkoitetut keskitetysti hankittavat tavarat ja palvelut sekä tekee näitä koskevat hankintapäätökset ja –sopimukset.

17 **§ Muiden toimielinten toimivalta**

Muut toimielimet kuin kaupunginhallitus ja Oulun Konttorin johtokunta kilpailuttavat toimialansa hankinnat sekä tekevät niihin liittyvät hankintapäätökset ja –sopimukset, mikäli tämän johtosäännön 1,3-6 §:stä ei muuta johdu.

17 **§ Yhteishankinnat**

Oulun kaupungin toimiessa hankintalain mukaisena yhteishankintayksikkönä määräytyy kaupungin toimielinten toimivalta hankinnoissa tämän johtosäännön mukaan.

9 § Toimivallan siirtäminen

Kaupunginhallitus, kaupunginjohtaja, Oulun Konttori liikelaitoksen johtokunta ja 7 §:ssä tarkoitetut toimielimet voivat siirtää tehtäviään ja toimivaltaansa muille kaupungin viranomaisille.

OULUN KAUPUNKI HANKINTASÄÄNTÖÄ TÄYDENTÄVÄT OHJEET

HYVÄKSYTTY VOIMAANTULO

Hankintalautakunta 24.2.2004 § 31 1.3.2004

MUUTOKSET VOIMAANTULO

Hankintalautakunta 8.5.2007 § 63 1.6.2007

YLEISET MÄÄRÄYKSET

1 §

Kaupungin hankinnoissa on noudatettava Euroopan yhteisöjen lainsäädännön ja maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevan sopimuksen määräysten ja julkisista hankinnoista annetun lain (hankintalaki) lisäksi hankintasääntöä, taloussääntöä ja hankintasääntöä täydentäviä ohjeita. Hankintalakia ei sovelleta hankintoihin, jotka alittavat kansallisen kynnysarvon.

Hankinnoissa on kuitenkin noudatettava avoimuuden ja syrjimättömyyden periaatteita.

Näitä ohjeita noudatetaan soveltuvin osin myös kaupungin virastojen ja laitosten välisissä hankinnoissa.

Näitä ohjeita ei kuitenkaan sovelleta erityisalojen hankintalaissa tarkoitettuihin hankintoihin.

Yksityishankinnat kaupungin laskutuksen kautta tai varastoista ovat kiellettyjä.

MÄÄRITELMÄT

2 §

Ehdokas on se, joka on pyytämällä tarjouspyynnön tai muuten ilmaisemalla pyytänyt saada osallistua tarjouskilpailuun.

Hankinta. Hankinnalla tarkoitetaan tavaroiden ja palvelujen ostamista, vuokraamista tai siihen rinnastettavaa toimintaa sekä urakalla teettämistä. Hankinta on kokonaisvaltainen toimenpide, jolla hankinta-aloitteesta ilmenevä tuote toimitetaan käyttövalmiina tarvitsijalleen tai haluttu palvelu saadaan. Tuotteella tarkoitetaan raaka- ja tarveaineita, puolivalmisteita sekä valmiita tai tilauksesta valmistettavia tavaroita sekä niiden vuok- raamista ja siihen rinnastettavaa toimintaa.

Hankinta-aloite on viraston tai laitoksen hankintatoimelle tekemä ehdotus hankinnasta.

Hankintaohjelma on viraston tai laitoksen talousarviovuodelle laatima yksityiskohtainen suunnitelma hankintojen sisällöstä ja aikataulusta.

Hankintapäätös on toimivaltaisen viranomaisen tekemä valituskelpoinen päätös hankinnasta.

EU-kynnysarvo on Euroopan yhteisöjen komission kahden vuoden välein tarkistama raja-arvo.

Kansallinen kynnysarvo on hankintalaissa tavara- ja palveluhankintoja, suunnittelukilpailuita, rakennusura-koita ja käyttöoikeusurakoita varten määrätty raja-arvo.

Osto-ohje on hankintatoimen virastoille ja laitoksille lähettämä kirjallinen ohjeisto, jonka mukaan virastot ja laitokset tekevät tilauksensa.

Osto on tilauksen tekemistä osto-ohjeessa määrättyistä liikkeistä. OULUN KAUPUNKI HANKINTASÄÄNTÖÄ TÄYDENTÄVÄT OHJEET

Tarjoaja on se, joka jättää tarjouksen tarjouspyynnön perusteella.

Tilaaaja on se kaupungin virasto tai laitos, jolle tavara tai palvelu hankitaan.

Tilaus on sitova pyyntö toimittajalle tavarantoimitukseksi hankintapäätöksen mukaan.

Toimittaja on se, joka myy, vuokraa tai muulla siihen rinnastettavalla tavalla toimittaa tavarantoimituksen palvelun tai urakoi työsuorituksen hankintasopimuksen perusteella.

3 §

Kussakin virastossa tai laitoksessa on hankinta-asioiden hoito keskitettävä nimetyille henkilöille.

4 §

Virastojen ja laitosten on annettava hankintajohtajalle nähtäväksi hänen vaatimansa hankinta-asiakirjat.

5 §

Hankintatoimen on osto-ohjein ja hintatiedotuksin ilmoitettava virastoille ja laitoksille eri kulutus- ja palvelutarvikkeiden ostopaikat, hinnat ja muut sovitut ehdot sekä tapahtuneet muutokset.

Osto-ohjeesta saa poiketa vain hankintajohtajan yksittäistapauksessa antamalla luvalla.

17 §

Hankinta-aloitteet tehdään kirjallisina riittävän ajoissa tarpeellisine liitteineen ja käyttäen yleisiä kauppanimi-tyksiä. Hankinta-aloitteen tekee viraston tai laitoksen päällikkö tai hänen määräämänsä. Myös kiireellisissä tapauksissa puhelimitse annettu aloite on kirjallisesti vahvistettava.

Hankinta-asian diariotilaaaja tai hankinta-aloitteen tekijä.

Virastojen ja laitosten hankintahenkilöiden tulee määrittää tavarantoimituksen tai palvelun laatuvaatimukset, tavarantoimituksen suuruus tai palvelun volyyymi, toimitusajankohta ja antaa muut tarjouksen tekemistä varten tarvittavat tiedot riittävän ajoissa tarjouspyynnön laatimista varten sekä huolehtia siitä, että tarjouksen antajat saavat tarjouksen tekemistä ja tavarantoimitusta varten riittävän ajan.

17 §

Julkiseen tukeen oikeuttavissa hankinnoissa tulee virastojen ja laitosten varmistaa, että hankittavat tavarantoimitukset tai palvelut täyttävät tuen myöntämisen vaatimukset.

17 §

Virastojen ja laitosten on hankintoja ajoittaessaan otettava huomioon, että:

- 1) rakennusinvestointien erillinen irtaimistoa koskeva hankintaohjelma laaditaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, kuitenkin viimeistään rakennussuunnittelun jälkeen, ja ilmoitetaan hankintatoimelle;
- 2) irtaimiston täydennyshankinnoista ja merkityksellisistä kulutustavaroista laaditaan viimeistään ta-lousarvion käyttösuunnitelman vahvistamisen jälkeen hankintaohjelma, joka ilmoitetaan hankinta-toimelle;
- 3) hankintaohjelmien laadinnassa käytetään mahdollisuuksien mukaan normaalisti kaupan pidettäviä standardituotteita, sekä
- 4) hankintaohjelmat ja niihin tehdyt muutokset tiedotetaan riittävän ajoissa hankintahenkilöille ja hankintatoimelle.

9 §

Hankittaessa turvallisuuteen ja terveyteen vaikuttavia koneita, laitteita tai aineita tulee tuotetta käyttävän viraston ja laitoksen varmistaa, että hankittavaksi esitetyt tuotteet ovat lainsäädännön sekä viranomaisten määräyksien ja ohjeiden mukaisia.

10 §

Varastoon ostaminen on mahdollista vain silloin, kun kuljetus- ja varastoimiskustannukset sekä varastoon sitoutuvat varat ja saatavat alennukset huomioon ottaen hankinta on kaupungin edun mukainen. OULUN KAUPUNKI HANKINTASÄÄNTÖÄ TÄYDENTÄVÄT OHJEET

Virastot ja laitokset eivät saa tilata suoraan toimittajilta keskusvaraston varastoimia tuotteita.

11 §

Kaupungin hankinnoissa on vältettävä tarpeettoman monia väline- ja tarvikelajeja.

Hankintatoimen on yhdessä virastojen ja laitosten kanssa kehitettävä kaupungin sisäistä väline- ja tarvike-standardisointia.

12 §

Tarjoajien on oltava luotettavia, toimituskykyisiä ja pystyviä täyttämään sitoumuksensa.

Kaupungin hankinnoissa on pyrittävä kestävä kehityksen mukaisiin ratkaisuihin. Hankinnoilla voidaan pyrkiä edistämään sosiaalisia näkökohtia ja tukemaan heikossa työmarkkina-asetmassa olevien työllistymistä.

HANKINTATAVAT

13 §

Hankinnat voidaan suorittaa avoimen (avoin menettely) tai rajoitetun tarjouskilpailun (rajoitettu menettely) taikka neuvottelujen (neuvottelumenettely tai kilpailullinen neuvottelumenettely) tai puitejärjestelyn perusteella.

Hankinnassa voidaan käyttää sähköistä huutokauppaa tai dynaamista hankintajärjestelmää taikka hankinta suorittaa ilman tarjouskilpailua (suorahankinta).

Kansallisen ja EU-kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa noudatetaan lisäksi hankintalain ja valtioneuvoston asetuksen menettelysääntöjä.

14 §

Avoim menettely

Avoimessa menettelyssä kaikki halukkaat toimittajat voivat tehdä tarjouksen. Hankinnasta voidaan ilmoittaa julkisesti tai tarjouspyynnöt lähettää soveliaiksi katsotuille toimittajille. Myös sellaisella ehdokkaalla, jolta ei ole pyydetty tarjousta, on oikeus saada tarjouspyyntöasiakirjat ja jättää tarjous, mikäli pyyntö esitetään ennen tarjousajan päättymistä. Määräaikaa, johon mennessä tarjoukset on jätettävä, ei tämän vuoksi tarvitse pidentää. Hankintapäätös tehdään tarjosten perusteella ilman päätöstä edeltäviä, tarjottuja hintoja tai ehtoja koskevia neuvotteluja tarjoajien kanssa.

15 §

Rajoitettu menettely

Rajoitetussa menettelyssä hankinta tehdään hankintailmoituksen mukaisesti ennakolta valituilta ehdokkailta saatujen tarjosten perusteella ilman päätöstä edeltäviä, tarjottuja hintoja tai ehtoja koskevia neuvotteluja myyjien kanssa.

16 §

Neuvottelumenettely

Neuvottelumenettelyssä hankinta tehdään hankintailmoituksen mukaisesti ennakolta valituilta ehdokkailta saatujen tarjosten ja tarjoajien kanssa tarjotuista hinnoista ja muista ehdoista käytyjen neuvottelujen perusteella.

16a §

Kilpailullinen neuvottelumenettely

Kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä hankintailmoituksen mukaisesti ennakolta valittujen ehdokkaiden kanssa neuvotellaan ratkaisusta, jotka vastaavat kaupungin tarpeita ja joiden perusteella ehdokkailta pyydetään tarjouksia.

16b §

Puitejärjestely

Puitejärjestelyssä yhden tai usean toimittajan kanssa sovitaan tietyn ajan kuluessa tehtäviä hankintasopimuksia koskevat hinnat, määrät ja muut ehdot. OULUN KAUPUNKI HANKINTASÄÄNTÖÄ TÄYDENTÄVÄT OHJEET

16c §

Sähköinen huutokauppa

Sähköisen huutokaupan kuluessa uusia alennettuja hintoja tai tarjouksen sisältämiä tekijöitä koskevia uusia arvoja esitetään sähköisesti. Sähköinen huutokauppa toteutetaan sen jälkeen, kun tarjousten arviointi on saatu kokonaisuudessaan ensimmäisen kerran päätökseen.

16d §

Dynaaminen hankintajärjestelmä

Dynaaminen hankintajärjestelmä on tavanomaisille ja markkinoilla yleisesti saatavilla oleville tuotteille tarkoitettu täysin sähköinen hankintamenettely, joka on rajoitetun keston ajan avoin kaikille kelpoisuusehdot täyt-täville tarjoajille, jotka ovat esittäneet tarjouspyynnön mukaisen alustavan tarjouksen.

17 §

Suorahankinta

Suorahankinnassa hankintasopimus tehdään yhden tai usean toimittajan kanssa ilman hankintailmoitusta tai tarjouskilpailua. Kansallisen ja EU-kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa suora hankinta on mahdollinen aino-astaan hankintalaissa säädetyin edellytyksin.

KANSALLISEN KYNYSARVON ALITTAVA HANKINTA

18 §

Kansallisen kynnysarvon alittavissa hankinnoissa voidaan käyttää avointa, rajoitettua tai neuvottelumenettelyä tai puitejärjestelyä taikka suorahankintaa tai tarjouksia on muuten pyydettyä hankinnan arvoon ja laatuun nähden riittävästi.

Neuvottelumenettelyä ja suorahankintaa ilman tarjouskilpailua voidaan käyttää silloin, kun tavanmukainen kilpailuttaminen ei ole perusteltua esimerkiksi hankinnan vähäisen arvon, kilpailuttamisesta johtuvien kustannusten tai siihen kuluvan ajan tai muiden syiden johdosta. Hankinnassa on kuitenkin varmistettava avoimuus, tarjoajien tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu, markkinoiden toimiminen, ostotoiminnan tehokkuus sekä hyvän hallinnon periaatteet.

Kansalliset kynnysarvot ovat seuraavat:

- tavara- ja palveluhankinnoissa 15 000 euroa,
- sosiaali- ja terveydenhuollon palveluhankinnoissa 50 000 euroa ja
- rakennusurakoissa 100 000 euroa.

TARJOUSTEN PYYTÄMINEN

19 §

Tarjouspyynnön tekemisestä vastaa tilaaja. Tarjouspyyntöasiakirjoista on pyydettyä hankintajohtajan tai hänen määräämänsä viranhaltijan lausunto hankintalautakunnan määräämässä laajuudessa.

20 §

Tarjoukset pyydetään tekemään kirjallisina suljetussa kirjekuoressa tai käyttäen hankintalain mukaisia sähköisiä menettelyitä. Telekopiota ja sähköpostia voidaan käyttää vain poikkeuksellisesti. Sähköpostin lähettämiseen ja vastaanottamiseen on käytettävä ainoastaan Oulun kaupungin tai hallintokunnan virallista sähköpostiosoitetta. Vähäisissä hankinnoissa voidaan tarjous pyytää ja tehdä myös suullisesti tai puhelimitse. Suullisesti tai puhelimitse tehty tarjous on kuitenkin vahvistettava kirjallisesti.

Tarjouspyyntö lähetetään samanaikaisesti ja samansisältöisenä kaikille ehdokkaille taikka asetetaan saataville sähköisessä markkinapaikassa tai kaupungin Internet-sivuilla. Tarjousaikana välttämättömiksi ilmenneet lisäykset ja muutokset tarjouspyyntöasiakirjoihin ilmoitetaan vastavasti. OULUN KAUPUNKI HANKINTASÄÄNTÖÄ TÄYDENTÄVÄT OHJEET

Tarjouspyyntöä koskevat ehdokkaiden tai tarjoajien kysymykset on kirjattava ja niihin annettavat vastaukset on toimitettava vastaavasti.

21 §

EU-kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa on tehtävä ennakoilmoitus ja hankintailmoitus www.hankintailmoitukset.fi-tietokantapalveluun (HILMA). Lisäksi tarjouspyyntö on pyrittävä lähettämään vähintään viidelle (5) tiedossa olevalle toimittajalle. Avoimessa menettelyssä tarjouspyyntö on lähetettävä kaikille tarjoajille, jotka sitä pyytävät. Käytettäessä rajoitettua menettelyä hankintailmoituksessa on ilmoitettava, kuinka monelle tarjoajalle tarjouspyynnöt lähetetään.

Kansallisen kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa on tehtävä hankintailmoitus ja tarjouspyyntö pyrittävä lähettämään vähintään kolmelle (3) tiedossa olevalle toimittajalle.

Tarjouspyyntöön sisällytettävät oikeudelliset, tekniset ja muut vaatimukset on laadittava niin selviksi, että tarjouksentekijät voivat niiden perusteella tehdä mahdollisimman yksiselitteisen tarjouksen ja että tarjoukset ovat keskenään yhteismitallisia ja vertailukelpoisia. Perusteet, joita sovelletaan ehdokkaita valittaessa ja hankintapäätöstä tehtäessä, mainitaan hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä.

Kokonaistaloudellisen edullisuuden arviointiperusteita voivat olla hinnan lisäksi esimerkiksi vähimmäisvaatimukset ylittävät toimitusaika ja muut –ehdot, käyttökustannukset, elinkaarikustannukset, laatu, laatujärjestelmät, ympäristövaikutukset, esteettiset ja toiminnalliset ominaisuudet, tekniset ansiot, huoltopalvelut ja tekninen tuki. Arviointi- ja valintaperusteiden on liityttävä hankinnan kohteeseen, eikä niitä saa kesken hankinnan muuttaa. Kokonaistaloudellisen edullisuuden arviointiperusteiden painoarvot EU-kynnysarvon ylittävissä ja tärkeysjärjestys kansallisen kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa on ilmoitettava hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä.

Neuvottelumenettelyyn perustuvasta tarjouskilpailusta on selvästi ilmoitettava hankintailmoituksessa tai lähetettävässä tarjouspyynnössä.

Tilajalla on oikeus pidentää tarjouspyynnössä määrättyä tarjousaikaa. Pidentyksestä on tehtävä ilmoitus ja lähetettävä tieto kaikille, joille tarjouspyyntö on lähetetty.

22 §

Tavarahankintoihin sovelletaan tarjouspyynnön määräysten lisäksi julkisten hankintojen yleisiä sopimusehtoja (JYSE94). Palveluhankinnoissa sovelletaan tarjouspyynnön määräysten lisäksi alan yleisiä sopimusehtoja tilajalle soveltuvin osin, ja niiden sijasta tai puuttuessa tarjouspyyntöön on liitettävä tilaajan sopimusluonnos.

KESKITETYSTI HANKITTAVAT TUKIPALVELUT JA TAVARAT

23 §

Hankintalautakunta päättää määräajoin, mitkä useamman viraston tai laitoksen käyttämät tukipalvelut ja tavarat hankitaan keskitetysti.

TARJOUSTEN KÄSITTELY JA VERTAILU

24 §

Kirjalliset tarjoukset on säilytettävä avaamattomina varmassa paikassa avaustilaisuuteen saakka. Pääilykseen on merkittävä saapumisaika (päivämäärä kellonaikoiheen) ja vastaanottajan nimikirjaimet. Poikkeuksellisesti telekopiona tai sähköpostitse annetut tarjoukset on heti niiden saavuttua suljettava kirjekuoreen, johon niin ikään merkitään tarjouksen saapumisaika ja vastaanottajan nimikirjaimet. Tarjousajan päätyttyä tarjoukset avataan vähintään kahden kaupungin palveluksessa olevan henkilön läsnä ollessa. Avaustilaisuudessa laadittavaan pöytäkirjaan merkitään aika, läsnäolijat, kaikki saapuneet tarjoukset sekä tarjouksen päiväys, tarjousnumero tai jokin muu yksilöivä merkintä. Pöytäkirjassa on mainittava myös ne toimittajat, joiden tarjous on saapunut määräajan jälkeen. Saapuneisiin tarjouksiin merkitään avauspäivämäärä ja avaajien nimikirjaimet. Pöytäkirjan allekirjoittavat avauksilaisuuteen osallistuneet. OULUN KAUPUNKI HANKINTASÄÄNTÖÄ TÄYDENTÄVÄT OHJEET

Milloin tarjous on pyydetty ainoastaan yhdeltä toimittajalta, tarjous voidaan avata sen saavuttua. Käytettäessä sähköisiä hankintamenettelyitä tarjoukset on vastaanotettava ja käsiteltävä luotettavasti sekä tarjoajien tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun turvaavalla tavalla hankintasioiden julkisuussäännökset huomioiden.

25 §

Avoimessa menettelyssä myös pyytämättä tarjousaikana tehty tarjous on otettava huomioon.

26 §

Tarjouskilpailusta on suljettava pois ehdokas tai tarjoaja, joka on tuomittu rikoksesta hankintalaissa mainituin edellytyksin. Tarjouskilpailusta voidaan sulkea pois sellainen ehdokas tai tarjoaja, jolla ei katsota olevan teknisiä, taloudellisia tai muita edellytyksiä hankinnan toteuttamiseen tai joka on laiminlyönyt verojen tai laki-sääteisten sosiaalimaksujen suorittamisen.

27 §

Tarjoukset on käsiteltävä viipymättä. Jos hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä on mainittu, miten kauan tarjouksen on oltava voimassa, on ratkaisu tehtävä ja tieto siitä annettava hyväksytyille toimittajille tämän ajan kuluessa.

Tarjousten teknisen ja laadullisen vertailun suorittaa tilaaja. Tarjousten kaupallisen vertailun suorittaa tilaaja tai hankintatoimi.

HANKINTAPÄÄTÖS

28 §

Hankinnasta päättävälle on esitettävä vertailulaskelma sekä pyydettyä kaikki saapuneet tarjoukset ja sopimusluonnos tai olennaiset kohdat siitä.

Hankintapäätöksen on sisällöltään vastattava tarjouspyyntöä, ja siitä on ilmentävä:

- 1) mitä tavaraa tai palvelua hankitaan;
- 2) mikä/mitkä hyväksyttävistä tarjouksista valitaan ja mikä/mitkä hylätään sekä perustelut;
- 3) hankinnan arvo, vertailuhinta tai arvio kokonaiskustannuksista;
- 4) miksi tarjouksia ei ole pyydetty yhtä useammalta tarjoajalta käytettäessä suorahankintaa.

29 §

Tarjous on hylättävä, jos

- 1) tarjoushinta on epämääräinen;
- 2) tarjous on saapunut tarjousten jättöajan jälkeen;
- 3) tarjouksen tekijä jättöajan jälkeen muuttaa tarjousta ilman hyväksyttävää syytä;
- 4) tarjous olennaisesti poikkeaa tarjouspyynnöstä;
- 5) tarjouksen tekijältä katsotaan puuttuvan tekniset, taloudelliset tai muut edellytykset tuotteen toimittamiseen tai palvelun toteuttamiseen;
- 6) tarjoushinta on niin alhainen, että on pidettävä ilmeisenä, ettei tuotetta voida toimittaa tai palvelua toteuttaa sopimuksen mukaisesti tarjouksen tekijän taloudelliset edellytykset huomioon ottaen;
- 7) tarjouksen tekijä tai hänen edustajansa on asian käsittelyyn tai ratkaisemiseen osallistuvalla henkilöllä antanut, luvannut tai tarjonnut lahjan tai muun edun, sekä
- 8) tarjouksen tekijä on esteellinen.

Kaikki saapuneet tarjoukset voidaan jättää hyväksymättä, jos se katsotaan kaupungin edun mukaiseksi sen vuoksi, että olosuhteet tai edellytykset hankinnan toteuttamiseksi ovat muuttuneet tarjouspyynnön lähettämisen jälkeen. Mikäli tarjoukset eivät täytä tarjouspyynnön vaatimuksia mutta tarjouksia ei hylätä, uusia tarjouksia on pyydetty, mikäli mahdollista, myös aikaisempaan tarjouskilpailuun osallistumattomilta toimittajilta.

Mikäli tarjous on sisällöltään siinä määrin puutteellinen, ettei se sellaisenaan ole vertailukelpoinen muiden tarjousten kanssa, tilaaja voi varata tarjouksentekijälle tilaisuuden määrääjässä selvittää tarjoustaan. Tarjotusta ei kuitenkaan saa täydennyksen johdosta parantaa eikä huonontaa. OULUN KAUPUNKI HANKINTASÄÄNTÖÄ TÄYDENTÄVÄT OHJEET

30 §

Hankinnat on tehtävä kaupungin kokonaisedun mukaisesti. Tarjouksista on hyväksyttävä joko se tarjous, joka on kokonaistaloudellisesti edullisin tarjouspyynnössä esitettyjen hankinnan arviointiperusteiden mukaan, tai se tarjous, joka on hinnaltaan halvin. Hankintapäätöksen perusteina ei voida käyttää muita kuin niitä arviointiperusteita, jotka on ilmoitettu hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä.

HANKINTASOPIMUKSEN JA TILAUKSEN TEKEMINEN

31 §

Tilaus tai hankintasopimus on tehtävä kirjallisesti mahdollisimman pian sen jälkeen, kun hankintapäätös on lainvoimainen tai päätös saadaan hankintalain mukaan panna täytäntöön ja viimeistään sen ajan kuluessa, jona tarjous sitoo tekijäänsä. Ajan voittamiseksi voidaan tieto tarjouksen hyväksymisestä ilmoittaa muulla tavalla ja vahvistaa viivytyksettä kirjallisesti. Valitulle tarjoajalle on ilmoitettava, että ilmoitus tarjouksen hyväksymisestä ei merkitse sopimuksen syntymistä ennen hankintapäätöksen lainvoimaiseksi tulemistä. Kiireellisissä hankinnoissa päätös voidaan panna täytäntöön hankintalaissa säädetyn edellytyksin jo ennen päätöksen lainvoimaiseksi tuloa. Tästä on mainittava päätöksessä erikseen.

32 §

Hyväksytyn toimittajan kanssa voidaan hankinnasta sopia käyttämällä

- 1) kirjallista hankintasopimusta,
- 2) kirjallista tilausta (tilauslomake) ja tilausvahvistusta,
- 3) sähköistä tilausjärjestelmää tai
- 4) puhelintilausta.

Kirjallinen hankintasopimus on tehtävä, ellei hankinnan vähäisen arvon tai muun syyn vuoksi voida sopia kirjallisella tilauksella ja tilausvahvistuksella. Milloin hankinta on suuri tai se tapahtuu pitkähkön ajan kuluessa tai kuluttua taikka milloin hankintaehdoista voi syntyä tulkintaa, on hankintasopimus aina tehtävä kirjallisesti. Kausisopimukseen perustuvat säännölliset tilaukset voidaan tehdä myös puhelimitse.

33 §

Hankintasopimukset on diarioidava samalla numerolla kuin hankinta-aloite. Samaa diaarinumeroa on käytettävä kirjeenvaihdossa, laskuissa, rahtikirjoissa ja lähetyslistoissa.

34 §

Hankintasopimuksessa on määriteltävä kaupungin ja toimittajan väliset kyseistä hankintaa koskevat oikeudet ja velvollisuudet. Se on laadittava täsmälliseksi ja yksikäsitteiseksi sekä riittävän yksityiskohtaiseksi.

Hankintasopimuksen tulee sisältää ainakin

- 1) hankinnan kohde laadullisesti ja määrällisesti yksilöitynä;
- 2) toimitusaika, -tapa ja muut toimitusehdot, sekä
- 3) hinta- ja maksuehdot.

Hankintasopimukseen on myös pyrittävä sisällyttämään edellisen lisäksi määräykset ainakin

- 1) pakkauksesta ja asennustöistä;
- 2) ylivoimaisesta esteestä ja sen ilmoittamisesta;
- 3) viivästymisen ilmoittamisesta;
- 4) sopimuksen purkamisoikeudesta;
- 5) sopimussakosta;
- 6) takuusta;
- 7) vakuuksista;
- 8) sopimuksen siirtämisoikeudesta toiselle;
- 9) vastaanottomenettelystä;
- 10) erimielisyyksien ratkaisemisesta;
- 11) korosta, joka on aiheutunut viivästyneestä toimituksesta, sekä
- 12) muista kulloinkin tarpeellisista seikoista.

OULUN KAUPUNKI HANKINTASÄÄNTÖÄ TÄYDENTÄVÄT OHJEET

Milloin kysymyksessä on yhteistilaus useiden virastojen ja laitosten tarpeisiin, on sopimuksessa määrättävä tilaamis-, toimitus- ja laskutusehdot kustannuspaikkoineen, kokonaismäärän mukainen hinta, alennukset sekä muut tarvittavat seikat.

Hankintasopimus on laadittava kahtena kappaleena, yksi kummallekin sopijapuolelle.

35 §

Tilauksissa on soveltuvin osin noudatettava, mitä edellä on hankintasopimuksesta sanottu.

TOIMITUSTEN JA LASKUTUKSEN VALVONTA

36 §

Maksuliikenne ja materiaalitalous tulee hoitaa taloussäännön mukaisesti.

37 §

Virastojen ja laitosten tulee

- 1) seurata käyttämiensä tavaroiden tarkoituksenmukaisuutta, laatua ja hintaa sekä esittää näitä koskevat kokemuksensa ja toivomuksensa hankintatoimelle;
- 2) huolehtia vastaanotosta, vastaanottotarkastuksesta ja reklamaatioista sekä siitä, että toimitukset ja laskutus tapahtuvat hankintasopimuksen tai tilauksen mukaisesti, sekä
- 3) huolehtia kuljetuksesta tai tuotteen laadusta mahdollisesti aiheutuvien korvausvaatimusten tekemisestä asianmukaisesti ja ajoissa.

HANKINNASTA PÄÄTTÄMINEN JA TILAUSVALTUUDET

38 §

Hankintojen päättämisestä määrätään hankintasäännössä ja sen jatkodelegointia koskevissa päätöksissä.

39 §

Tilauksia saavat tehdä vain siihen valtuutetut niissä rajoissa, jotka heille on myönnetty.

Virastot ja laitokset laativat sisäiset ohjeensa tilausvaltuuksien jaosta ja ilmoittavat ne vuosittain hankintatoimelle.

40 §

Virastot ja laitokset vastaavat siitä, että tilaukset tehdään määrärahojen, hyväksytyjen hankintasuunnitelmien ja viraston ja laitoksen säännösten edellyttämien valtuuksien mukaisesti.

ESTEELLISYYS

41 §

Hankinta-asian käsittelijän, valmistelijan ja päättäjän esteellisyydestä määrätään kuntalaissa ja hallintolaissa.

42 §

Kaupungin palveluksessa oleva henkilö ei saa omasta eikä toisen puolesta esiintyä tarjouksen tekijänä, toimittajana eikä kuljetusten tai muiden hankintaan liittyvien tehtävien suorittajana sellaisissa kaupungin hankinnoissa, joiden kanssa hän virassaan tai toimessaan on tekemisissä.

HANKINTA-ASIOIDEN JULKISUUS

43 §

Hankintaa koskevien asiakirjojen osalta on noudatettava viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain ja asetuksen säännöksiä. OULUN KAUPUNKI HANKINTASÄÄNTÖÄ TÄYDENTÄVÄT OHJEET

44 §

Luottamushenkilö tai kaupungin palveluksessa oleva ei saa ennen hankinta-asian, -päätöksen tai -asiakirjojen julkiseksi tulemistä antaa hankinnoista tietoja eikä näyttää tai ilmaista hankinta-asiakirjoja muille kuin asianosaisille ja niille henkilöille, joiden tehtävänä on hankinnan tekninen selvitys tai kaupallinen käsittely. Hankintatoimen julkaisemat hintatiedotukset ja osto-ohjeet on tarkoitettu vain virkakäyttöön, ja niissä olevia tietoja on käsiteltävä luottamuksellisina.

VOIMAANTULO JA HANKINTAMÄÄRÄYSTEN KUMOAMINEN

45 §

Hankintasääntöä täydentävät ohjeet tulevat voimaan 1.3.2004, ja niillä kumotaan kaupunginhallituksen 21.11.1988 hyväksymät hankintamääräykset siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Hankintasääntöä täydentävien ohjeiden muutokset tulevat voimaan 1.6.2007.

<p>LIITE</p> <p>3</p>	<p>Vuosi</p>	<p>Tutkimuksen nimi</p>	<p>Keskeiset tulokset</p>	<p>Tulokset ja päätelmät alkupe- räistutkimusten perusteella</p>
<p>Erja Rappe</p>	<p>2005</p>	<p>The influence of a green environment and horticultural activities on the subjective well-being of the elderly in long-term care</p>	<p>Viherympäristöillä ja ulkoilulla oli merkitystä koettuun hyvinvointiin. Kasvien merkitys osastoilla oli myös positiivinen. Ne synnyttivät myönteisiä tunteita, loivat virikkeitä ja antoivat mahdollisuuden palkitsevaan toimintaan.</p>	<p>Rajakylän hoivakotiin on pohdittu vihersuunnitelmaa. Aitojen kasvien tilalle on ollut pohdinnassa silkkikukkien hankkiminen. Tämä tutkimus vahvistaa oman näkemykseni aitojen kasvien hyvinvointia lisäävänä tekijänä vanhusten hoidossa.</p>
<p>Jari Knuutila Anna Tamminen</p>	<p>2004</p>	<p>Turvallinen hoitoyksikkö-Malli terveydenhuollon hoitoyksikön riskienhallintaan</p>	<p>Tuloksina löydettiin keskeisiä turvallisuuteen vaikuttavia ongelmia. Laitteiden käyttökoulutuksen puutteellisuus, vähäiset henkilöstäresurssit, terävien esineiden hävittäminen, infektiovaara, tilojen ahtaus. Lisäksi kehittämiskohteita löytyi mm. perehdyttäminen, tiedottaminen ja johtaminen.</p>	<p>Malli antaa apua turvallisuuden pohtimiseen myös rajakylän hankintojen osalta. Tehtäviini kuuluu myös perehdyttäminen ja laitteiden turvallisuuden huomioon ottaminen jo hankintavaiheessa. Lisäksi toimintoja suunnitellessa voidaan pohtia esim. neulojen turvallinen hävittämistä.</p>
<p>Pia Ahoranta</p>	<p>2001</p>	<p>Fyysinen hoitoympäristö dementoituvan potilaan hyvän hoidon mahdollistajana.</p>	<p>Tutkimustuloksena muodostettiin fyysisen hoitoympäristön osatekijöitä kuvaava malli. Nämä osatekijät ovat kotiympäristön tunnelman ylläpitäminen, selkeän ja orientoivan ympäristön kehittäminen, tilojen toiminnallisuuden luominen sekä itsensä vahingoittamisen estäminen.</p>	<p>Rajakylän hankintoja suunniteltaessa voidaan ottaa huomioon nämä osatekijät. Osa asukkaista ei sairasta dementiaa mutta esim. kodinomaisuus on heillekin hyväksi. Itsensä vahingoittamisen ennalta ehkäisy kuuluu osaksi turvallisuuden pohdintaa. Tilojen toimivuus ja virikkeellisyys mahdollistavat arjen sujumisen ja mielekkään toiminnan parantaa elämänlaatua. Tilojen toimivuuteen ja virikkeellisyys voidaan vaikuttaa esim. huonekaluvalinnoilla, kasveilla, akvaariolla yms.</p>
<p>Irma Toivanen</p>	<p>2005</p>	<p>Hyvä asuminen hoivakodissa: eri sidosryhmien odotuksia Intiön hoivakodista vanhusten laitoshoidon liittyvässä investointiprojektissa.</p>	<p>Aineiston perusteella muodostui kolme näkökulmaa: hoivakoti kunnallisessa toimintakentässä, hoivakoti laitoshoidon ja hoivakoti kotina. Odotuksissa nämä kaikki elementit olivat yhtä aikaa näkyvillä. Tämä näkyi esim. kuinka vanhus miellettiin yhtä aikaa asukkaiksi, potilaiksi ja asiakkaiksi. Tutkimustulokset tukivat käsitystä, että investoin-</p>	<p>Rajakylän projekti on vastaanlainen prosessi. Suunnitelussa on ollut mukana eri sidosryhmien edustajia. Oman projektini osalta pohdin kuinka lisätä eri sidosryhmien vaikutusmahdollisuuksia myös jatkossa. Täytyy laatia suunnitelma kuinka eri näkökulmat tulevat paremmin huomioon otetuiksi myös irtaimiston osalta. Osittain niin on jo nykyin mutta parantaa voi vielä lisää esim. taustatyöryh-</p>

			tiprosessissa tarvitaan erisidosryhmien näkemyksiä turvaamaan hyvä, toimiva ja taloudellinen loppu-tulos.	män välityksellä kerätä omaisten toiveita lisää.
Päivi Voutilainen	2004	Hoitotyön laatu ikääntyneiden pitkäaikaisessa laitoshoidossa.	Tutkimus tuotti tietoa hoitotyön laadusta rakenteellisten edellytysten, ammatillisen toiminnan ja hoitotyön tulosten näkökulmista. Tällaista laadun eri ulottuvuuksia yhdistävää tutkimustietoa on vähän. Sitä kuitenkin tarvitaan näyttöön perustuvan päätöksenteon ja hoitotyön käytännön kehittämisen tueksi. Tuotantorakennetta olisi hyvä tarkastella enemmän, samoin henkilöstömitoitusta. Hoitotyön dokumentointiin tulee kiinnittää ja kehittää sitä yksilöllisyyden ja hoidon jatkuvuuden turvaamiseksi. Lisäksi omaisten osallistuminen hoitoon tulisi mahdollistaa ja pohtia heidän rooliaan hoitoon osallistujana.	Tämä tutkimus lisää omaa ymmärrystä hoitotyön laatuun vaikuttavista tekijöistä. Laatuajattelun kehittyminen osaltaan mahdollistaa esim. Rajakylän hoivakodin perehdytysuunnitelman hyvää laatua. Perehdytys ja toimintojen ohjaus osaltaan auttavat toimimaan osastotyössä hyvää laatua kehittäen. Tärkein oppi on itselle, mikä merkitys eri osa-alueilla on hoitotyön laatuun.
Päivi Voutilainen Marja Vaaramaa Kaisa Backman Leena Paasivaara Ulla Eloniemi-Sulkava U. Harriet Finne-Soveri	2002	Ikäihmisen hyvä hoito ja palvelu. Opas laatuun	Teos asettaa tavoitteeksi elämänlaadun. Teoksessa pohditaan ikäihmisen elämänlaatua tukevan hoidon ja palvelun periaatteita, monipuolista asiantuntemusta elämänlaadun takajana, hoitoa ja palvelua eri toimintaympäristöissä, ikäihmisten perushoidon erityiskysymyksiä, vaatii tilanteita ja henkilökunnan tukemista laatutyöhön.	Omaan työhöni parhaiten tietoa sain osiosta Ikäihmisen hoito ja laatu eri toimintaympäristöissä. Teoksessa on lueltu hyvän laitoshoidon tunnusmerkit. Oppaassa on mm kuvattu yleisimmät kodikkuiden tunnusmerkit laitosympäristössä asuvien ikääntyvien kotemina. Nämä osaltaan auttavat kodikkuiden lisäämisessä hoiva-osastojen irtaimistohankintoja suunniteltaessa. Yksityisyyden ja yhteisöllisyyden pohdintaan saa myös eväitä, kuinka jakaa tiloja. Mitä tiloja ja toimintoja tarvitaan.
Ira Verma Satu Åkerblom	2008	Kokemuksia tanskalaisesta iäkkäiden ihmisten hoiva-asumisesta. Ikääntyvät kaupunkilaiset 2020-hanke-Aapinen-Iku-Kutri-Lite	Hanke keräsi tietoa erilaisista toteutetuista asumisratkaisuksista. Tiedon kerääminen on tärkeää ikääntyvien asuinympäristöjen käytettävyyden kehittämisen kannalta. Tanskassa on mm laadittu 17 periaatetta hoivakoteja varten. Näistä esim.	Tanskalaisten hoiva-asumisen periaatteita voi tarkastella suhteessa Rajakylän hoivakotiin. Onko periaatteissa sellaisia joita olisi hyvä huomioida myös täällä. Matkaraportin kuvat myös kertovat ympäristöstä paljon. Toisaalta esim ranskalaisen parvekkeen soveltuvuutta dementiyksikköön

			asuntojen suuntaus sisustus ja varustetaso, yksiköiden yhteistilat.	
--	--	--	--	--

Rajakylän hoivakotiin hankittaviin perussänkyihin tarvitaan seuraavat ominaisuudet:

Sängyn tulee täyttää EU standardit: EN 1970:2000 (Vammaisten säädettävät sängyt - Vaatimukset ja testausmenetelmät), EN 60601-1 (Sähkökäyttöiset lääkintälaitteet – osa 1 – Yleiset turvallisuusvaatimukset) ja EN 60601-2-38 (Sähköisesti säädettävien sairaalasänkyjen turvallisuutta koskevat erityisvaatimukset).

Sähkösäätöinen hoitosänky:

Sängyn tulee olla sähkösäätöinen ja säädin vaihdettavissa oleva. Sähkösäätöisiä korkeuden, selkäosan ja polvitaiteen säädöt. Jalkaosan säätö sähköinen tai manuaalinen.

Sähköosat suojamaadoitettuja ja roiskevesitiiviitä tai vähintään suojaeristettyjä.

Jalkaosan säädön poiskytkemismahdollisuus.

Selkäosan hätälaskumahdollisuus. (Sähkökatkon varalle)

Makuutason korkeussäätöalue minimi 43–73cm

Sängyn runko tukeva metallirakenteinen (teräsrunko) ja makuutason runkorakenne yhtenäinen. (pitkät runkopalkit)

Makuutaso 4-osainen metallinen ritilä tai lamellirakenteinen, tai levypohja korkeapainelaminaattia ilmavalla rakenteella. Makuutasoon patjanpidikkeet.

Sängyn makuutason koko 78–80x200–205cm

Turvallinen kuormitettavuus (SWL) minimi 170kg

Sänkyyn tulee pitkät alaslaskettavissa olevat laidat 2kpl molemmin puolin

ja päädyt 2kpl, sängyn päädyt ja laidat lakattua massiivikoivua tai pinnoitettuja massiivipuukurakenteisia väriltään koivu tai vastaava. Laidan lukittuminen yläasentoon nostamalla laita ylös, ei vaadi lukitusnappien painamista.

Keskuslukittavat 100–150 mm kuulalaakeroidut pyörät, suuntapyörälukituksella.

Sängyssä tulee olla mahdollisuus asentaa nesteenantoteline, kohottautumisteline ja nousutuki molemmille puolille. Sänkyyn tulee voida tarvittaessa asentaa magneettivyöt.

LISÄVARUSTEET:

Lisävarusteista osa hankitaan heti, mutta kaikkia tulee olla mahdollisuus hankkia myöhemmin lisää.

Suluissa heti hankittavat määrät.

- pöytätaaso laitojen päälle asennettava, varustettuna ripustuskoukuilla (86 kpl)
- kohottautumisteline (3 kpl)
- nesteenantoteline (6 kpl)
- nousutuki (30 kpl)
- pehmusteet laitoihin
- lisälaita eli laidan korotusosa (3kpl)

LIITE 5.

Vaihtoehto 0 nykyinen tilanne	Vaihtoehto 1 hankitaan aidot oikeat kasvit	Vaihtoehto 2 hankitaan silkkikasvit		
Ympäristö:	Ympäristö:	Ympäristö:		
yksikössä ei ole viherkasveja	hankitaan useita aitoja viherkasveja	hankitaan silkkikasvit		
viherkasvien tuoma ilmaa puhdistava vaikutus puuttuu	kasvit puhdistavat ilmaa	ilmaa puhdistava vaikutus puuttuu		
laitosmainen ympäristö	laitosmaisuus pienenee	laitosmaisuus pienenee		
kodikkuus puuttuu	kodinomaisuus lisääntyy	kodinomaisuus paranee		
asukkaat:	asukkaat:	asukkaat:		
asukkaat eivät saa nauttia kasvien	asukkaat voivat nauttia kasvun seuraamisesta	asukkaat eivät voi seurata kasvien kasvamista		
kasvamisen seuraamisesta	asukkaat voivat nauttia kukkien hoidosta ja saada siitä virkistystä ja virikkeitä	asukkaat eivät voi nauttia kukkien hoidosta		
kodinomaisuus pienempi	kodinomaisuus lisääntyy	kodinomaisuus paranee hieman		
ei allergisoivia kasveja	mahdollinen riski allergiasta	ei allergiariski		
	kasvisin syömisestä voi seurata myrkytys	ei myrkytystä kasvin syömisestä		
ei myrkyllisiä kasveja	märkä multa voi kasvattaa homeita ja aiheuttaa oireita allergisille			
asukkaat eivät voi nauttia kukkien hoitamisesta				
henkilökunta	henkilökunta:	henkilökunta:		
työympäristön viihtyisyys	työympäristön viihtyisyys parempi	työympäristön viihtyisyys parempi		
kasvit eivät aiheuta lisätyötä henkilökunnalle	kasvien huolto tuo lisätyötä: istutus, kastelu, suihkut	silkkikasvit vaativat myös huoltoa, puhdistus pölyistä		
kasvien hoitamisen tuoma vaihtelu työstä puuttuu	tuo vaihtelua työn rutiineihin			
	voi puuhata kasvien kanssa yhdessä asukkaiden kanssa	asukkaiden kanssa ei voi istuttaa kasveja		

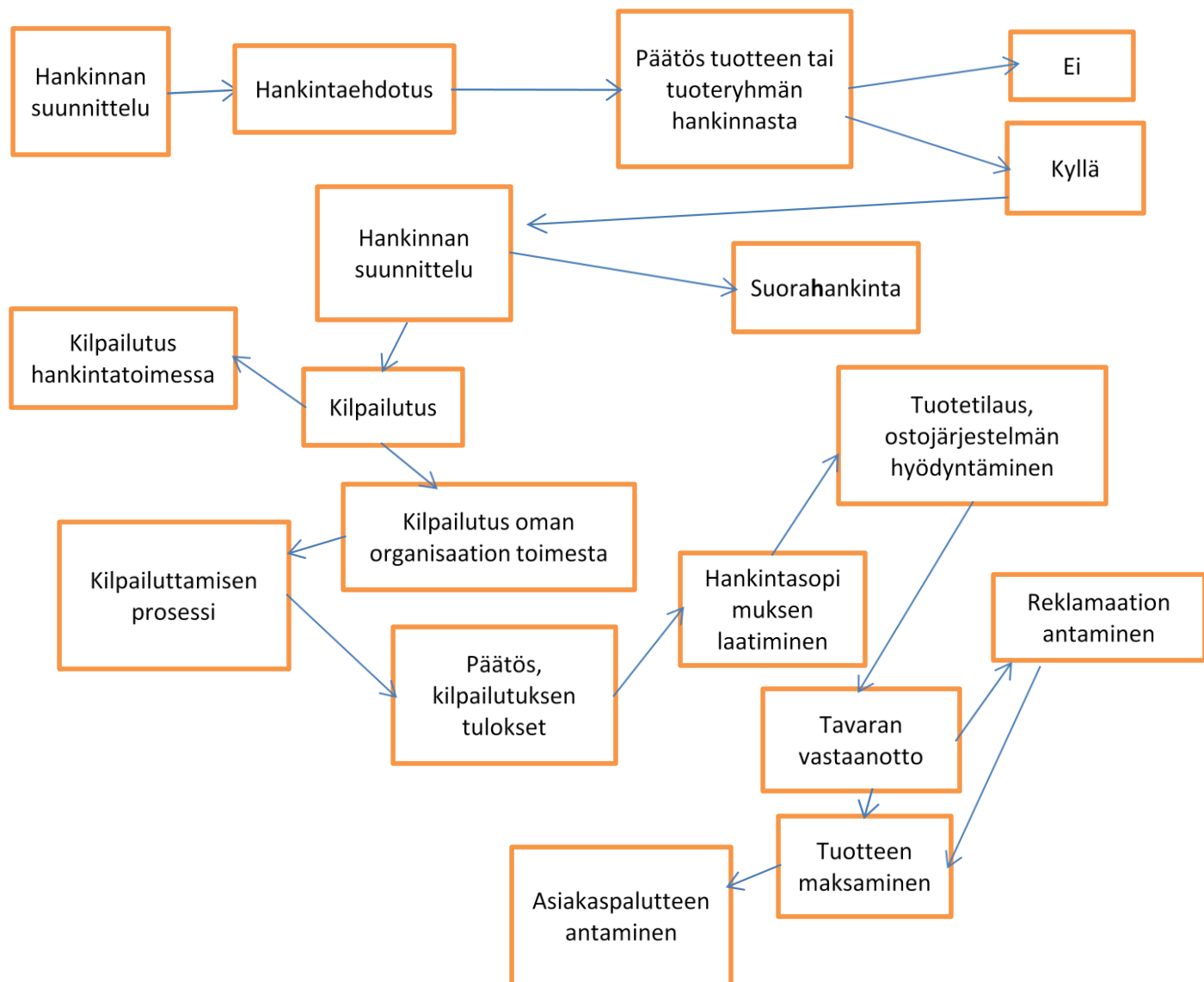
Vaihtoehtojen vertailun perusteella tässä tilanteessa päätyisin seuraavaan ratkaisuun Hoivayksikköön hankitaan oikeat elävät viherkasvit.

Kasvien valintaan tulee kiinnittää erityistä huomioita. Kasvien tulee olla myrkyttömiä ja mahdollisimman harvoille allergiaa aiheuttavia.

Kasvien kasvualustasta tulee huolehtia niin, että homekasvuston riski on mahdollisimman pieni. Aitojen kasvien tuoma viihtyisyyden lisäys ja virkistystoiminnan mahdollisuus, että riski allergiasta kannattaa ottaa. Mikäli joku asukas tai henkilökunnan jäsen saa voimakkaita allergisia oireita kasvista, pitänee kasvi vaihtaa tai ainakin siirtää toisiin tiloihin.

Niissä yksiköissä joissa kasvien syömisen riski on suuri tai tilat eivät pimeyden veitoisuuden tai muun syyn vuoksi sovellu aidoille kasveille hankitaan silkkikasvit. Tai osa kasveista korvataan silkkisillä kasveilla.

Liite 6

LIITE 7. Kalusteiden ominaisuuksien osaluettelo

Istuinkorkeudet
Tulisi olla useampaa korkeutta olevia istuimia. Osa sohvista liian matalia.
Sohvien mataluus tai liiallinen upottavuus, estää asukasta nousemasta ylös.
Tuoleihin toivottiin pehmusteita, koska osa istuu pitkiäkin aikoja.
Kosteussuojat tulisi olla ympäriinsä.
Kankaiden tulisi kestää vesipesua. Päällisten pitäisi olla helposti irrotettavissa.
Tällä hetkellä kaikkia päällisiä ei saanut irti. Osassa ei ollut kosteussuojaa. Sohviin oli istuinosiin lisätty jätesäkkejä kosteussuojiksi. Erityisesti käsinojat kuluvat ja likaantuvat nopeasti.
Osan tuolien istuinkankaat kutistuneet pesussa. Tuolien kankaiden irrottaminen voi olla hankalaa.
Istuinkankaan irrottamisen pitäisi olla helppoa ja nopeaa, mieluiten tarranauhoilla.(kommentti henkilökunnalta.)
Metallisilla kiinnikkeillä olevien istuinosien irrotus oli työlästä.
Toivottiin useampia päällisiä, jotta saisi heti vaihtaa uuden likaantuneen tilalle. Nykyisin saattoi olla pitkään ilman päällistä ja rumentaa ympäristöä. Epäsiisti vaikutelma.
Keinutuolia toivottiin yksikköön hankittavan, pehmustettuna. Olisi miellyttävä istua ja toisaalta antaisi liikkumiselle tilaa.
Lyhyemmät jalakset kuin perinteisessä keinutuolissa. Olisi turvallisempaa liikkua keinutuolin takaa ja ohitse.
Alcantara- materiaalina koettiin helposti likaantuvaksi ja hankalaksi puhdistaa.
Sohvien kankaiden toivottiin olevan pehmeitä ja miellyttäviä koskettaa. Sileä tiivis puuvillakangas koettiin kylmäksi.
Kalusteita ei saa olla liikaa, ei montaa eri väriä tai laatua runkomateriaaleissa pieniin tiloihin. Huonekaluja oli pinoissa, yksiköiden seinustoilla tai niitä oli varastoitu muualle.
Kalusteet tulisi varustaa huopanastoilla, etteivät raavi lattioita. Melu ja lattiamateriaalin vaurioituminen.
Toivottiin useampia oleskeluryhmiä ja kankaisiin eri tiloissa eri värejä. Pehmustetut kalusteet voisivat olla useaa eri väriä.